מעריב

סופשבוע

כ"ג בכסלו, תשמ"ו 6.12.85

סיפור השער:
שובו של
עוץ־לי גוץ־לי

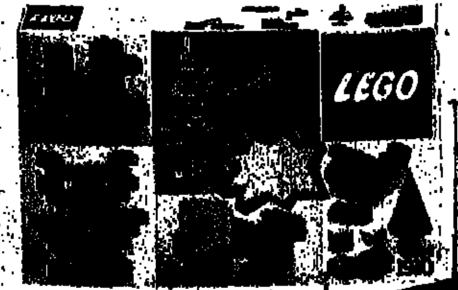

מסלול מכוניות מרוץ BS חשמלי
רק 14,000 ש'

TOMY TEACHER
(המורה האלקטרוני)
רק 57,000 ש'

ספיק אנד ספל
ספיק אנד ריד
המחשב Speak & Spell האמריקאי של Texas Instruments ילמד את ילדך אנגלית.
Speak & Read יעשיר במהירות את אוצר המילים האנגליות של ילדך.
המחשב מדבר, וראה זה פלא, ילדך יאהב לדבר, לאיית ולכתוב אנגלית ללא שגיאות.
3 תשלומים שקליים שווים

כדורגל טנגו
רק 4800 ש'

לגו בסיסי
רק 9500 ש'

ווקי טוקי יפני
רק 21,000 ש'

משחק דגים
רק 6900 ש'

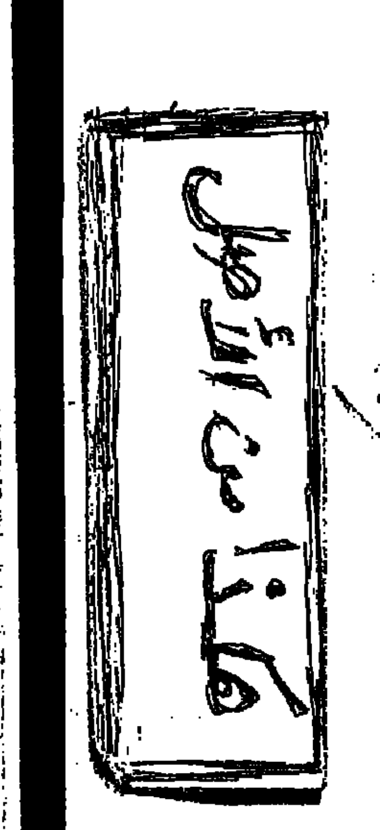
הפרופסור הקטן
Little Professor של חברת המחשבים האמריקאית Texas Instruments יעשה את ילדך ל"גאון חורף" בחשבון, המחשבון הנבון מלמד את ילדך חשבון ומעניק צונים. ילדך לא יפסיק לשחק חשבון.
2 תשלומים שקליים שווים

מחסן הצעצועים הארצי פתוח גם במוצ"ש רח' השוק 45 ת"א (מקביל לרח' הרצל)

ישראכרט אלא מה. VISA

ענק הצעצועים
מאמא יוקרו
צעצועים במחירים ילדותיים

תל אביב: כפר גלעדי 31
רמת אביב: רח' אחימאיר 33 (מרכז מסחרי)
נתניה: סמילנסקי 4 (מלר)
רמת-גן: רח' ביאליק 58
בקניון: דרך אבא הלל
טבריה: רח' תגליל (שוק)
ירושלים: רח' יפו 56
רחובות: רח' הרצל
אשדוד: מרכז מסחרי
רמת השרון
רעננה
כפר סבא
באר שבע

סופשבוע

כ"ג בכסלו, תשמ"ו 6.12.85

עורך: צבי לביא
עריכה: תמר גיא
עיצוב ועריכה גרפית: יורם נאמן
גרפיקה: נטע גרינשפן

קוראים יקרים,

מסע בכביש האינטופי המתוח כסרגל, על פני נופי בראשית מתמגנים במדבריות יוטה ואריזונה שבארה"ב, מוליד בהכרח גם מחשבות שאינן תלויות בזמן ובמקום. כמו למשל ההשוואה עם נופי ארץ־ישראל. מי שמכיר את הארץ והיא כבר מונחת כמו על כף ידו (שלא לדבר על ותיקי סיני), לא מופתע ברוב מגעיו עם נופי העולם, ככל שהם פראיים ונדירים. מדהימים יותר המימדים מאשר כשרון הפיסול של הטבע, המגמד אפילו את דימיונו הפרוע ביותר של אמן בשר ודם. הדגמים עצמם אינם חדשים ברובם. נדמה כאילו בורא העולם עיצב את ארץ הבחירה כמוזיאון שבו מקופלים ונדחסים כל מיני הנופים אשר על פני כדור הארץ. אפשר לדלג על פני המוצגים המגוונים עד כדי סתירה, הנמצאים זה ליד זה, לעתים במרחק הליכה או רכיבה על אופניים, לכל היותר מרחק נסיעה במכונית.

לא שהייתי זקוק לתזכורת הזאת, אבל באותם מדבריות רחוקים נתחזקה בי ההרגשה שעשינו נכון כשפתחנו לפני שמונה שבועות בסדרת "טיול השבוע". סדרה זו מגרה את סקרנותו של הקורא ומכוונת אותו – בהדרכתה של נילי פרידלנדר – למסע הדילוגים על פני פינות חתמד של המוזיאון הטבעי, שנפל בחלקנו חינם אין כסף. נילי עושה זאת בחן המיוחד לה, הרחוק מן היובש המתכתי של רוב מדריכי התיירים. היא מדריכה את המטייל להתבונן בנוף ובמרכיביו החיים והדוממים, יותר בהקשר האנושי והאסתטי, ולא רק כאלבום הסטורי.

בסגל המערכת נילי היא תופעת טבע שיצרה לעצמה תחום מחיה מקצועי מתוך אהבותיה האישיות. היא משוגעת לטבע ולטיולים ובעלת עין חדה. בכוחה לחשוף פנינים לא ידועות אפילו אגב סיור ברחובה של עיר המוכר לרבבות הולכי רגל. הטיול בחוצות המושבה הגרמנית של חיפה, לו הקדישה את מדורה לפני כחודש, הוא רק דוגמא. את שיעורי הבית שלה לפני הכתיבה היא מכינה בין הרים ובין סלעים ולא בטלפון או רק מאחורי שולחן העבודה. לא מפריעה לה העובדה שאין לה רכב פרטי ושבכלל אינה נוהגת. היא מאלה שגם נוסעת באוטובוסים כשצריך, וגם החברה הכי טובה של פקחי שמורות הטבע שלוקחים אותה בג'יפים שלהם. לא אכפת לה אם גם יזמינו אותה לרכב על גבי גמל. הטיולים הראשונים שלה פורסמו בשעתו בשחור־לבן, במוסף "ראי", שבינתיים שינה צורה. לעמודי הצבע של מוסף זה הביאה מפעם לפעם את סיפורי ארץ־ישראל מזווית אחרת. מדורה החדש־ישן מבטא את כישוריה וניסיונה גם בצורת נעימה יותר לעין. על אלה שכבר יצאו בעבר לטיולים שלה עם העתון ביד, יתווספו בוודאי רבים הודות למתכונת החדשה המגרה יותר בשלל תמונות הצבע של הצלמים שי גינות ושמואל רחמני, המשקיעים גם הם את נשמתם במשימה.

שמחתי להווכח בשובי עד כמה נקלט המדור, ולא רק על ידי אלה שכבר מקשטים את קירותיהם בתמונת הענק המלווה כל טיול שבועי. הראיה הם גם אותם מכתבי קוראים שמצאתי על שולחני, אשר מבקשים כי נשלח להם את דפי הטיולים שהחסירו מסיבה כלשהי. חבל, כי לצערי אין באפשרותנו למלא את הבקשה בדרך זו. יש לבוא למערכת ולנסות לקנות את מעט העתונים שנותרו במלאי. כל הקודם זוכה.

צ. לביא

כשער: עופרה חזה, ציפי שביט ושושיק שני.
כתבות "ערץ לי גוץ לי". כתבה בעמודים 24-25.

צוחק מי שצוחק ראשון

„אבל אמא, החדר נקי. פשוט המושגים שלך ושלי על נקיון הם שונים.."

BANK

„את בטוחה שהוא ביקש ממך להביא חברה בשביל החבר שלו?"

„קודם כל, עצרה אותי שוטרת.."

„הודעה אחרונה...נו, תודה לאלו"

קהיר אהובתי

אלוף (מיל') אברשה טמיר, אלוף הנייות, אלוף המשא ומתן. המצרים אוהבים אותו יותר מכמה ישראלים. השבוע, שוב יצא מנכ"ל משרד ראש הממשלה, בפעם השבעים נערך, לקהיר, לנסות לפתור את בעיית טאבה, אבל צריך לזכור ש„מו"מ עם ערבים זה לא מו"מ עם פולנים".

הוא איש של נשים „בגבולות האיכות והמוסר" ואיש של עבודה, יום ולילה. אריק שרון קרא לו בוגד. אחרים רואים בו נבס.

מאת אבי בטלהיים

אברשה טמיר: בקהיר הם קוראים לו „הוד מעלתו" (צילום: שמואל רחמני)

בול נדיר

אין זה סוד שאברהם (אברשה) טמיר נמשך לבנות המין היפה. כשאתה יושב מולו אף פעם אינך בטוח שהוא אתך, מקשיב לך. הוא מהורהר, בוהה לעבר נקודה בלתי ברורה באחת מפינות החדר, מעין אסטרונאוט. כל זאת עד שחתיכה מטופפת בסמוך. או אז נוחת אברשה בנהירות והוא שוב עימנו.

אבל אם יש יחסים, שמסעירים אותו יותר ומגרים לא פחות, הרי זו מערכת היחסים עם מצרים. מאז 1977, כשהיה ראש אגף התכנון בצה"ל בדרגת אלוף, מלווה טמיר את הנושא, משתתף כמעט בכל משא ומתן ומגע עם המצרים. הוא הצליח לפתח מערכת הכרויות עניפה ולא פחות מכך רכש שורה ארוכה של ידידים מן הצמרת המצרית, הפוליטית והצבאית. מצרים זה ה"בייבי" של אברשה טמיר. כשהוא מדבר על הנושא, ניתן אפילו לזהות על פניו משהו המתקרב לחיוך. מבקריו, והם לא מעטים, טוענים – הוא יותר מצרי ממצרי.

ראשי ממשלה התחלפו, שרי בטחון באו והלכו, אך אברשה טמיר היה ונותר בשטח. לא, אין לו את הוותק ואת הנצחיות של ד"ר בורג, אך בנושא מצרים יש לו בהחלט דוקטורט. הוא יעשה הכל כדי להחרת בהסטוריה כאדריכל הגשר הישראלי־מצרי.

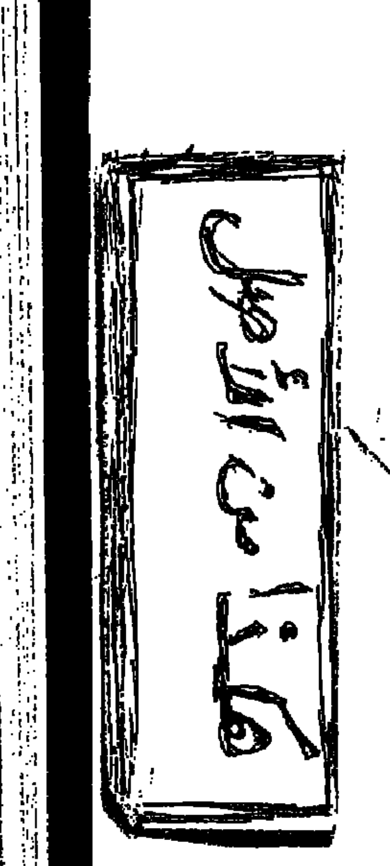
השבוע יצא אברהם טמיר, מנכ"ל משרד ראש־הממשלה, לארץ הנילוס האהובה עליו. שוטרי משטרת הגבולות בנמל התעופה "בן־גוריון" וכנמל הבינלאומי של קהיר מכירים אותו היטב. בדרכון שלו מצויינים 70 ביקורים במצרים.

המצרים אוהבים אותו, מפנקים אותו ומרעיפים עליו כבוד מלכים. מלוויו המצריים מכנים אותו "הוד מעלתו". אם בוחנים את השלום עם מצרים לפי היחס לאברשה טמיר, איש לא יוכל לטעון שמדובר בשלום קר. הנורמליזציה מלבלבת. כותב שורות אלה התלווה לטמיר בביקורו בקהיר בחודש מארס השנה. בשבת, שבה לא התקיימו שיחות, ביקש מנכ"ל משרד ראש־הממשלה לטייל בעיר הבירה המצרית. מיד הופיע רכב שרד וליווי מרשים של אנשי בטחון, הם לא היו צריכים להציע לו מסלולי טיול. טמיר יכול להיות מדריך תיירים במצרים, ואחד התענוגות שלו זה לקחת ישראלים ולהראות להם את המראות הקסומים של ארץ זו.

בפירמידות של סאקארה, מעט מחוץ לקהיר, נותרה מומיה אחת, מדהימה בשלמותה, במעבה האדמה והוקפה במסגרת זכוכית ובטמפרטורת אוויר מתאימה. אין ביקורים בקבר הזה, הסגור הרמטית ואשר כדי להגיע אליו צריך להשתלשל מטה בסולם עץ מתפתל. אבל לאברשה טמיר לא אומרים 'לא' במצרים, צרור מפתחות נשלף, הקבר נפתח ואברשה נדחק מטה כדי להציץ פעם נוספת בפלא אמיתי. לא היתה זו הפעם הראשונה שטמיר פותח את הקבר. לפני שנים עשה זאת כדי שמשה דיין יוכל להתרשם מן המומיה השרועה על האבן.

לא ברור מדוע המצרים כל־כך אוהבים אותו. אולי משום הכרס הגדולה שהיא מבחינתם מקור לסמכותיות; אולי משום שסגנונו דומה לשלהם; אולי משום שהחיספוס שלו מתפרש ככנות. אברשה טמיר מלווה אותם יותר מעשר שנים. הם יודעים שהוא לא תובע מהם יותר מאשר צריך, והם נותנים להבין שאיתו ניתן לגמור עניין. גם יצחק שמיר ואריאל שרון יודעים שכך הם פני

(המשך בעמוד הבא)

טמיר עם ראש הממשלה שמעון פרס ומנהל לשכתו, בועז אפלבאום והניירת, במטוס לוינה, אוקטובר 85': כמו מחשב מדבר.

(המשך מהעמוד הקודם)

הדברים, ואולי זו הסיבה שלחץ הדם שלהם עולה בכל פעם שטמיר נמצא בקהיר. שרון כבר הדביק לו את התואר "בוגד", ושמיר – שלשונו נקיה בדרך כלל – לא התאפק בחודש מארס ואמר לחכי"ם של "התחיה", שהיו מודאגים כמוהו ממגעיו של המנכ"ל במצרים: "העובדה שהוא מתגלגל בקהיר איננה מו"מ. אני עצמי לא הייתי שולח אותו ולו רק משום שהמצרים ביקשו שדווקא הוא יבוא אליהם".

אברהם טמיר, בן 61, אלוף במילואים, אב לשלושה וסב לנכדים, גרוש, מנכ"ל משרד ראש־הממשלה, האיש של עזר ויצמן. איש העסקים, רמי אונגר, ידידו הטוב של טמיר ומי ששיתף עימו פעולה בהקמת תנועת "יחד", מגדיר אותו כ"בול נדיר". טמיר הוא אכן מוצר שונה ומרתק. יש לו זוויות מעניינות, אחרות, שטבעו את חותמן בצה"ל ובמערכת הפוליטית בישראל.

ועם זאת יש משהו מהוה בבול הנדיר, בעיקר בגלל צידו השני, הצד של הדבק. הדבק המקורי שלו עשוי מחומר כל־כך מיוחד, שניתן להשתמש בו שוב ושוב. אולם מומחים מן השירות הבולאי יודו כי אפילו בול נדיר נפגם מהדבקות־יתר.

על מעלותיו כאיש־מטה נכתב הרבה. גם על יכולתו הבלתי רגילה לנתח מצבים פוליטיים־אסטרטגיים למרנו זה מכבר. הוא איש ביצוע ממדרגה ראשונה, סוס עבודה עם מחשבה פוריה, שהותיר אחריו בצה"ל מערכת אדירה, בהיקף ובאיכות, של פיתוח תורת לחימה. "אברשה טמיר הוא מרור הלוחמים הישראליים של ארבעים השנים האחרונות, שהכניס לאמנות הצבא, למסגרת הצבאית, לחינוך הצבאי ולפיקוד הצבאי יותר מחשבה ועומק מכל אחד אחר שהיכרתי", אומר עזר ויצמן.

הוא חובב מושבע של המלה הכתובה. תן לו נושא והוא יחזיר לך נייר עמדה כתוב, עם חומר רקע, עם מיגוון אפשרויות פתרון ועם בחינה מדוקדקת של כל הסתברות שהיא. החומר יהיה מודפס בצורה מסודרת, כל פסיק במקומו, והעבודה כולה תהיה ספונה בתיק ניילון, לנוחיות המשתמש ולמשמרת החומר. אולי זה נשמע משעשע, אך אין לזלזל בכך. התיקים של אברשה היוו בסיס לחינוך דורות לוחמים בצה"ל. ניירות העמדה שלו שימשו ששה שרי בטחון וגם ראשי־ממשלה. יש לו זכרון פנומנלי. לעתים נדמה שזהו מחשב מדבר. אתה זורק לו, נניח, מלחמת עיראק־איראן, הוא בוהה ניכחו כמה שניות ואחר־כך פולט טקסט שלם, ממש כמו מעבד תמלילים. והטקסט מסודר, בנוי כהלכה, סעיפים וסעיפי משנה, שום פרט לא נשמט. מכריו יודעים שאין להפריע לו כשמעבד התמלילים שלו עובד. אם קוטעים אותו באמצע דבריו, הסעיפים עלולים להתבלבל. זוהי אחת החולשות של המחשב אברשה. הוא לא בנוי לשיחה, זהו מחשב מומחה להרצאה.

„יש ימים שאני מקלל אותו, יש ימים שאני מעריץ אותו. שבעתי הרבה מרורים ממנו. אבל בעיני הוא נכס"

הוא מכור לעבודה ומקדיש לה את כל עיתותיו. בליל שבת, בשתיים לפנות בוקר, הוא מסוגל לעלות על רעיון חדש ולהתקשר לאחד מעוזריו כדי שיכין לו חומר. קשה לעבוד איתו. הוא עצמו אינו זקוק לשעות שינה רבות והוא דורש מהצוות שלו אותה מסירות משוגעת הטבועה בו. ועם זאת, מדובר באדם תרבותי ואינטליגנטי, שניתן לפתח איתו שיחה – אם הוא מתפנה לשיחה מן הסוג הזה – כמעט בכל נושא: גיאולוגיה, איידס, הסטוריה, ספרות. הוא אוהב להשתעשע במשחקי דמיון, אחד מהם הוא על סין הכובשת את העולם כולו בשנת האלפיים וכיצד לימוד הסינית הופך לחיות שיעור חובה בכל בתי־הספר בעולם. הוא חובב הסטוריה מושבע ובקיא במיוחד בעת העתיקה של מצרים ויוון. דבר איתו על אתונה וספרטה ותראה את עיניו נוצצות. שלב בשיחה את חניבעל ומלחמת ההונים והוא כבר מתחיל להתלהב. בנושאים שהוא בקיא כהם מסוגל אברשה טמיר לרתק את שומעיו. גם בחברה הוא על תקן של מרצה מבוקש. עזר ויצמן: "לכלות ערב איתו על ארוחה טובה ובקבוק יין צונן, ולתת לו לדבר ובפרט לא להפריע לו, זו הנאה בלתי רגילה וטיב האוכל במקרה זה הוא משני לחלוטין".

בריונים, כשהוא מקבל את רשות הדיבור, הוא יורה. צורת הדיבור שלו אינה נינוחה, הרבה יותר קל לקרוא את הניירות שלו. אין לו השרמנטיות והקלילות של ויצמן. הוא כאילו בלחץ. הדיבור בישיבות רשמיות הוא מאמץ עבורו, כמו חבלי לידה. הוא ענייני להדהים. לא מסוגל להיות אירוני פה ושם, לזרוק הלצה, להבריק באמירה היתולית. הוא לא אדם שיוצר חום, קשה להתקרב אליו ועוד יותר להתחבר עימו. הוא גם בלתי צפוי. כדיוק כפי שהוא מרבה לשקוע בתוך עצמו ולבהות, הוא מסוגל לפרוץ, בלא כל אזהרה מוקדמת, במין צחוק היסטרי ממושך. וכמו שזה בא, כך זה נעלם, בלי להותיר שרידים ושיירים.

"יש ימים שאני מקלל אותו ויש ימים שאני מעריץ אותו" אומר איש ציבור, הנמצא עם טמיר בקשרי עבודה רצופים וממושכים. „פעם הוא מקיאבלי ופעם מפתיע בנכונות שלו להיות נוח. שבעתי הרבה מרורים ממנו, אך בשורה התחתונה זהו אדם בעל כושר ניתוח מזהיר. רק במקרים נדירים ראיתי משהו דומה לאברשה אצל אחרים. בעיני הוא נכס".

לפעמים הוא בלתי־אפשרי בהתנהגותו. לעתים התנהגותו מחפירה. כדיוק כפי שהוא צועק על עוזריו, הוא אינו בוחל בצעקות כלפי אלה, שעימם הוא נושא ונותן. ולא משנה אם מדובר בישראלים, במצרים או בלבנונים. ישראלים, שהשתתפו עימו במשלחת הישראלית למו"מ עם הלבנונים בנאקורה, מעידים שהמשלחת הלבנונית פחדה מטמיר פחד מוות.

(המשך בעמוד הבא)

טמיר: נפגשתי עם ראשי מדינות מוסלמיות באזור

אתה ידוע כחסיד נלהב של הדיפלומטיה השקטה.

– הצלחת מו"מ מורכב עם פערים הוראים כבלתי ניתנים לגישור, מותנית בדיפלומטיה שקטה, המתבססת על מגעים חשאיים. מובן שאופיים של המגעים והאישים המשתתפים בהם נקבעים על־ידי הדרג המדיני המוסמך. לכן אופטימיות או אי־אופטימיות באשר לסיכויי פתיחת מו"מ נובעת מתוצאות מגעים אלה ולא מהאווירה הנוצרת כתוצאה מהצהרות קיצוניות, שהן חלק משיקולים פוליטיים פנימיים וחיצוניים. בתקופה בה אני ממלא תפקיד מרכזי בתהליך השלום שותפתי במהלכים שונים של דיפלומטיה שקטה, ונפגשתי עם ערבים ומוסלמים במיגוון רחב של תפקידי מפתח במדינות האיזור, לרבות ראשי מדינות".

– מבקריך אומרים שאתה יותר מדי קרוב למצרים, קשור אליהם, והם משתמשים בך.

– כבר ראיתי את כל הגיבורים שבבית הם על הבריקדות וכשבאים לשולחן המשא־ומתן אני אפס מולם בוויתורים וצריך להחזיק אותם חזק בשרוול. אני יכול להביא עשרים דוגמאות שהשגתי יותר מכל אחד אחר מן המצרים ואיש לא האמין מלכתחילה שכך יהיה. בגין ואריק ועזר אמרו לי לא אחת: לך דבר איתם, לא יצא מזה כלום. וגמרתי את הנושאים. אי־אפשר לתת לך לסכם סיכומים, שאושרו על־ידי הגורמים המוסמכים ואחר־כך להגיד שאתה בוגד. אם יתחיל מחר תהליך מדיני עם ירדן, תצוץ למתע שדרה רחבה של בוגדים ומוכרי ארץ־ישראל. כל פתרון מדיני, שיושג ואיזושהי ממשלת תחתום עליו – חלק מן הציבור יראה בה בוגדת.

מה שמפתיע אותי זה עד כמה אנו דלים באנשים מתאימים לדבר עם העולם הערבי. מו"מ עם ערבים זה לא מו"מ עם פולנים ואפילו לא עם אמריקאים. זו פסיכולוגיה שונה, חשש, חשד. באו למו"מ משפטנים שבכלל לא ידעו איך לדבר עם הצד המצרי. אנשים לא מבינים שאי־אפשר להכתיב. מו"מ זו אמנות של פשרות, שכל צד יצא בהרגשה שהוא ניצח.

– לא ישכחו לך את העובדה שעבדת עבור אריק שרון. אתה רואה את התקופה הזו ככתם?

מערכת היחסים בין אריק לביני, שהיום היא מתוק והחלה להתקרר בחורף 1982, היא ידידות ארוכת־שנים. ב־82 היינו על בריקדות בעניין מינוי ימית. הוא גרם לניתוק, אפילו לא שאלתי אותו מה הסיבות. הרגשתי ברוח תשובה. האם זה בגלל שאנשים סיפרו לו סיפורים? האם בגלל עמדתי בנושאים המצריים? אינני יודע, גם לא חקרתי. אבל זה לא השפיע על יכולתי למלא את תפקידי. זה לא סוד שבמשא ומתן בלבנון גלגלתי עם דייב קמחי (מנכ"ל משרד החוץ) דיפלומטיה חשאית במגמה לשנות את ההסכם באופן שסידורי הבטחון לא יהיו מושתתים על נוכחות צה"ל בלבנון, בניגוד לעמדת אריק. הצבתי את הנושא בממשלה וכל האש של אריק ירדה עלי. אחר־כך לקח אותי לחדר צדדי ושטף אותי: בוגד, מה התקפלת? מה קרה לך?

התקופה שעבדתי עם אריק איננה כתם עבורי. לטעון שאני משרתם של כל האדונים או מות להשכיר – אין לכך כל בסיס. רוב ההצעות שהעליתי היו יוזמה פרטית שלי. ישבתי, חשבתי שצריך ליזום בקוו מסויים, הכנתי את החומר והגשתי. איש לא אמר לי לכתוב את תורת הלחימה של צה"ל ואיש לא אמר לי כיצד לשנות את מו"מ. איש גם לא יאמר שברגע שהרגשתי שהרוח נושבת לכיוון אחר, שיניתי את הצעתי או את קוו ההתמודדות שלי. יחסית לאנשים אחרים היתה לי השפעה רבה מאד על מערכת ההחלטות, וזה לא נדבק לעניין של מוח להשכיר. אף פעם לא קנו ממני עבודות. איש לא הזמין ממני עבודה לפי הקוו שלו ואני התיישבתי והכנתי לו אותה. העבודות שלי הציגו תמיד את כל הגורמים וכל האפשרויות."

בהחלט יש לי רומן מרכזי בחיי. אני גרוש ולא חייב דו"ח לאף אחד... לו היו מקיימים אולימפיאדה לאוכל חריף היה לי סיכוי לזכות במדליית זהב.

– לאילו מן האישים הפוליטיים בישראל אתה רוחש הערכה?

– הגורם הדומיננטי אצלי זה לא הגאון התורן, לא מובילים מדינה עם גאון תורן. זה לא אלכסנדר מוקדון עם הסוס. להוביל מדינה עם כל היעדים והבעיות צריך הנהגה של צוות עם ההקרנה והחזון של הראשון בין שווים. כרמטכ"ל העורכתי את יצחק רבין. הוא בנה צבא. מלחמת ששת־הימים זה פרי בניין שנעשה בעיקר בתקופתו; יש לי הערכה לעזר ויצמן. גם כבונה חיל־האוויר וגם כמדינאי, לא כפוליטיקאי, בעל חזון ויעדים ושסתומי בטחון. הוא הוביל יותר מכולם את התהליך עם מצרים. הוא המדינאי הטוב ביותר שלנו להוביל מדיניות שלום עם מדינות ערב; יש לי הערכה לשמעון פרס כשר בטחון, על יסודות התשתית הבטחונית שהוא יצק. בתקופתו כשר בטחון נקבעה תשתית התיישבות ביהודה ושומרון וחבל עזה, והיום יש גורמים שטוענים כאילו הם היו אלה שהגו אותה. אני מעריך אותו כמדינאי וכפוליטקאי שנון וממולח; הערכתי את דוד בן־גוריון. לא עבדתי איתו, אך יצא לי לשוחח עימו מספר פעמים; ויש לי הערכה גם למנחם בגין. כשהיה צריך להתמודד הוא הוכיח את מנהיגותו. איש מלבדו לא יכול היה להוביל את תהליך השלום עם מצרים."

– יש לך חברים, ידידי נפש?

– ידידים אישיים, שאפשר לשים את הראש על הכתף, אפשר לשים חמש־שש אצבעות. כל השאר הם חברים בתחום הדברים המשותפים. ידידי האישיים הם: שמאול גלינקא, שנהרג כמפקד הטיבת שיריון בקרב המיתלה; דודיק כרמון, שהיה נספח צבאי בלונדון, ונפטר מהתקפת־לב; אריק שרון בין השנים 1949־1982; חיים טופול; שלמה גזית ועזר ויצמן.

– מה אתה עושה בזמנך הפנוי? יש לך תחביבים?

– למרות כל הסיפורים אני לא אדם של מועדוני לילה ובתי־קפה. אני לא מסתובב ברחובות לחפש חתיכות ולא יושב במסעדות. בשעות המאוחרות של הלילה אני עוסק בעבודה: חשיבה, קריאה או כתיבה. בהחלט יש לי רומן מרכזי בחיי. לא אגיד שלא היו לי רומנים אחרים בעבר. אני גרוש ולא חייב דו"ח לאף אחד. אבל על הרומנים האמיתיים אנשים לא יודעים הרבה. אומרים עלי שאני אוהב נשים, ואני אומר שמי שלא אוהב נשים הוא לא נורמלי. השאלה היא אחרי אילו נשים אני מחזר ומתרוצץ, ולדעתי, זה בסך־הכל היה בגבולות המוסר והאיכות.

הקריאה היא התחביב העיקרי שלי. קריאה בתחום של אלמנטים הסטוריים. אני גם כותב הרבה. יש לי חרבה בדידות, רצון להיות לבד ולחשוב. אני אוהב לשוחח עם אנשים שמרחיבים לי את החשיבה באספקטים חדשים. אינני להוט אחר נסיעות. יש לי ילדים ונכדים ואני מבקר אותם. אני אוהב לאכול חריף. לו היו מקיימים אולימפיאדה לאוכל חריף, היה לי סיכוי לזכות במדליית זהב.

– מהן חולשותיך?

– אני חושב שהביישנות הפריעה לי בחיים. אני לא מסוגל לבקש למען עצמי. התקדמתי לא בגלל טובות שעשו לי. התקופות של הדרגות שלי בצבא היו הכי ארוכות, שבע שנים ומעלה בין דרגה לדרגה. אני לא הולך למישהו אם הוא לא קורא לי, אותו דבר אם אראה אשה שתמצא חן בעיני, לא אחזור אחריה בקול תרועה. אצלי הכל זה עניין של בגיין והתפתחות. חולשה שניה אצלי זה יחסי ציבור. אני נרתע מדברים שמחייבים גינונים. אחרי מבצע קדש קרא לי דיין ואמר שהוא ימנה אותי כנספח צבאי בלונדון. סירבתי. אני לא איש של 'סמול טוק' וקוקטיילים.

טמיר עם זוהני מחמוד, ראש משלחת ממצרים: כל פתרון מדיני – חלק מהציבור יראה בו בגידה. (צילום: ראובן קסטרו).

(המשך מהעמוד הקודם)

הוא היה רודה בהם ומטיל אימה בכל פעם שהיה מתחמם, ואין זה משנה עם התרגז באמת או שהיתה זו רק טקטיקה. טמיר מסוגל לשניהם.

כשהוא רוצה להעביר קו מסויים במשא ומתן, הוא ינהג כטנק דורס ויעקוף, אם יחוש שיש צורך בכך, גם את עמיתיו הישראליים. אברשה לא עושה חשבון. המטרה היא העיקר עבורו, גם אם הדבר כרוך בהתנהגות לא־קולגיאלית. במקרים רבים הוא מצטער לאחר מעשה ומתנצל אצל אלה שפגע בהם או העליב אותם. אבל את שלו כבר השיג וההתנצלות היא לצרכי פרוטוקול או למען הרגשתו הטובה של הנעלב.

אדם אחר, המכיר את טמיר מקרוב, אומר כי "היתרון העיקרי שלו במו"מ הוא בכך שאברשה שם את עצמו כמו שופט בתחרות טניס. שופט בכדורגל או בכדורסל רץ עם השחקנים באותו קוו. שופט טניס מורם מהם, ממוקם גבוה יותר ומבחין בזוויות, שהם אינם מסוגלים לראות". אין זאת אומרת שהוא נקי משגיאות. לא אחת הוא נכנס ללחץ במשא־ומתן, ובאחרונה – במו"מ עם המצרים בעניין טאבה – יש המעידים שהוא היה קצר־רוח וביקש להשלים במהירות את המו"מ, גם במחיר של נכונות לוויתורים נריכים בלבד. אך אין להקל ראש בתיחכום שלו ובערמומיותו. לא אחת, כשנדמה שהוא נופל בפח, זה בדיוק הרושם שהוא רצה לעורר. וכששביעות־הרצון של הצד שכנגד תיהפך לשאננות, יפגין אברשה טמיר את תכונות הנחש שבו.

אברשה הנחש הפגין את כישוריו במהלך המו"מ הקואליציוני אשתקד. יחד עם פרטנר ערמומי לא פחות ממנו, רמי אונגר, ותחת המטריה של עזר ויצמן, ניטרל טמיר את שני החכ"ים האחרים של "יחד", בנימין (פואר) בן־אליעזר ושלמה עמר, מכל שלבי המו"מ. באחד המקרים, כדי "להיות בסדר", טילפנו אונגר וטמיר לפואד ודיווחו לו על השלמת המו"מ עם המערך. הם הסבירו לו כי לא יכלו להיפגש עימו (לפני ישיבת מזכירות "יחד" שאמורה היתה לאשר את ההסכם), כי שהו כל הלילה בירושלים. פואר לא יכול היה לדעת כי השניים היו בתל־אביב, ולמעשה התקשרו אליו מבניין סמוך לזה שבו ישב...

טמיר זועם כאשר מטילים רופי באמינותו ומעיזים לומר שהערכותיו לא התאמתו. אבל הוא היה זה שניבא לממשלת האחדות הלאומית רק כמה חודשי חיים; הוא היה זה שצפה בראשית השנה פיסגה בין פרס למובאראכ בתוך זמן קצר, וימים יגידו אם הערכתו שמו"מ ישיר בינינו לבין ירדן קרב והולך – היה לה על מה להתבסס. ואולם עובדה הסטורית אחת איננה נתונה לויכוח. לאחר הבחירות של 1984, השמיע טמיר ניתוחים מבריקים מדוע על עזר ויצמן לתת יד להקמת ממשלה בראשות הליכוד. כשהבין מוויצמן שהוא נוטה לכיוון המערך, עשה אברשה מאמצים גדולים להניא אותו מכוונתו. בין היתר, התקשר לאחד מחברי הכנסת של הסיעות הדתיות וביקשו בכל לשון של בקשה שישפיע על עזר "לא להתאבד". ואולם ויצמן גמר אומר ללכת עם המערך, וכשהחלטתו לא ניתנה עוד לשינוי, נשמעו מפי אברשה טמיר ניתוחים מבריקים מדוע "יחד" ללכת עם המערך.

יריביו אומרים שהוא אמן שינויי הכיוון. הם גם הדביקו לו את התארים הלא־מחמיאים: "יועץ לכל עת"; "משרתם של כל האדונים" ו"מוח להשכיר". לא ישכחו לו את העובדה ששירת בנאמנות שישה שרי בטחון, בתוכם אריאל שרון בזמן מלחמת לבנון. ולא יועילו כל ההסברים (ראה מסגרת), הגיוניים ככל שיהיו.

טמיר ניכפה על פרס כמנכ"ל משרדו כחלק מן ההסכם הקואליציוני. הוא אמנם עבד עם טמיר בעבר, כשהיה שר בטחון, ויש לו הערכה לאיש, אך אין ספק שלו היה חופשי למנות מנכ"ל, אברשה טמיר לא היה ברשימת המועמדים. בחודשים האחרונים התחממו מעט היחסים בין המנכ"ל לבין הבוס, בעיקר משום שלאחר הנסיגה מלבנון התפנה ראש־הממשלה לעסוק בעניין המצרי, ונעזר הרבה בשירותיו הטובים של טמיר. אבל גם כך היחסים בין השניים אינם אינטימיים. פרס נזהר מלחשוף את עצמו בפני המנכ"ל, וטמיר אינו טיפוס שנדחף למשרדו של ראש־הממשלה בכל פעם שיש לו הפוגה של חמש דקות בין פגישה לפגישה. כשמזמינים אותו הוא בא, וכשיש לו מה לומר הוא קובע פגישה. רוב הקשר בין טמיר לפרס הוא בהתכתבות. המנכ"ל מזרים לשולחן ראש־הממשלה כמות מסחרית של נייר מודפס. פרס עובר על החומר ונעזר בו. בדרך לארה"ב, לאחר שעבר על תיק הביקור שהכין טמיר, שיבח אותו ראש־הממשלה בחום בנוכחות אחרים ואמר לו "הכנת תיק מעולה".

היו לטמיר קשיי הסתגלות בלישכתו של פרס, הוא לא אהב את אסופת "הנערים", יועציו

(המשך בעמוד 49)

ישיבת "יחד" שבה אושר הסכם עם המערך: טמיר חשב שזו התאבדות. (צילום: ראובן קסטרו)

טופול: גנרל מגדוב צחק מהבדיחות שלו

"אברשה טמיר הוא אחד המורים הכי חשובים בחיי. חוץ מכימיה בין אנשים, שזה דבר חשוב לחברות, אני כל הזמן לומד ממנו, לומד ונהנה. אדם מבריק, תמיד רואים אור איתו, תמיד יש פתרונות לכל דבר, גם כשההרגשה אינה טובה, גם כשיש בעיות" – אומר חיים טופול, ידיד אישי של אברהם טמיר. הם מכירים הרבה שנים, אך הידידות התפתחה לאחר 1973, כשטופול צורף ליחידתו של טמיר. מאז לא נפרדו. הם מרבים להיפגש, לבלות ביחד, לצאת לטיולים ובעיקר לצבור "שעות מנוע" של שיחות ארוכות בדירותיהם בתל־אביב.

"החוויה הכי גדולה שלי עם אברשה היא לא של ערב אחד או אירוע אחד. זכיתי להיות עד לעבודתו בתהליך השלום, מהתכנון האסטרטגי ועד לפרטי הפרטים של המשא ומתן. זה היה משהו בלתי רגיל. ואסור לשכוח שלא מדובר בימים אלה, אלא בתחילת התהליך, כששררה חשדנות נוראה. אברשה הצליח להתיידד איתם. יש לו מין תכונה, קשה לי להסביר את זה, להשרות אווירה של איש שיודע מה הוא מדבר. הוא דחף את הדברים מבלי שאף אחד הרגיש שהוא נשלט או שנותנים לו פקודות.

"חוויה נוספת שעברתי היתה כשאירחנו בביתי בשנת 1978, לפני שנחתם הסכם השלום, את המשלחת המצרית שביקרה אז בארץ. בפעם הראשונה השתתפו ישראלים ומצרים ביחד לא במשא ומתן אלא באווירה חופשית של מסיבה. זו היתה חגיגיות מרגשת.

"לא כולם יודעים זאת אבל אברשה הוא גם איש מצחיק מאד. הוא יכול להשכיב אותך בהומור שלו. אילו היה מחליט להיות מחזאי, לא היתה לו בעיה. האמת שהוא כל הזמן כותב תסריטים מן החיים. כשהוא במצב רוח של הומור, אתה פשוט שוכב על הארץ. לפעמים הוא משתמש ביכולת הזאת גם במשא־ומתן. לא אשכח את הגנרל המצרי מגדוב, איש גדול כזה, צוחק באהבה מן הבדיחות של אברשה".

טמיר על־ידי טופול: עד לעבודתו עד לפרטי פרטים.

לחמ[illegible]ה יופי של סרט

שנות השמונים בהוליווד הוא העיתונאי
מיד לבן, תמיד אמיץ, בלב האירועים והקרבות,
היטב את המסך.
לאה שנה למותו של העיתונאי, ג'ון הוגלנד, שסקר
השבוע") את המלחמה באל־סלוואדור וכבר יש
חייו. אותם המקומות במקסיקו, שם צילמו את
„שכר האמת", על המהפכה בניקרגואה, משמשים
שיו תפאורה למלחמה של סלוואדור.

ב־16 במרץ 1984 נהרג באל־סלוודור ג'ון הוגלנד, צלם השבועון „ניוזוויק" וסוכנות „גאמא".

בדצמבר 1985 יצא למסכים בארה"ב סרט חדש ושמו „סלוודור", סיפורו של הוגלנד.

המערב נכבש כבר ותודבת, הגנגסטר מיצה את עצמו עד כדי קומדיה. לקולנוע נותר רק העיתונאי: נציג יחיד של גבורה הוליוודית מוכּכת. ראש זקוף כתוהו שכולו יורקאש.

הקולנוע, המאוהב בדימויים רומנטיים, משתמש בשריד אחרון זה של אינדיבידואל לבן, גאה ואציל נפש. מאצ'ו קשוח (אך רגיש) הוא זורק את עצמו לקרב, יורה במצלמתו כמו אלה היורים ברוביהם ומביא לנו הביתה מלחמה מלהיבה, סוערת ומאד פוטוגנית. מושג העדר לא משחק פה. לא פורצים כיתר קרימה ולא מזנקים לקרב כדי להציל חבר. חמוש במצלמה יוצא הצי־לסיכתב לבדו אל המלחמה. מנפנף בביטחה בתעודת־העיתונאי שלו ועובר בין המקורים — כך לפחות זה נראה בהוליווד, בסרטים.

ברור שהקולנוע אינו יכול לוותר על הרפתקה מרתקת כזאת. ברור שקולנוע, שאוהב כל כך לעסוק בעצמו, אינו יכול לוותר על צילום הצלמים, כשהוא מראה את הצלם המצלם, הוא מראה תמיד את המציאות המצטלמת ולא את המציאות: בלבנון, בוויטנאם, בניקרגואה ועכשיו באל־סלוודור.

„הוא היה בחור צנום עם תיק מצלמות וחיוך [illegible] כששמו הופיע ברשימות המועמדים לד־[illegible] פלוגות המחץ, אמר: זהו ביתי, ונשאר [illegible] מלחמות, מאבקים פוליטיים ואת סבלם של בני האדם במצלמה נפלאה ובאומץ בלתי נדלה.

ג'ון הוגלנד: הוא העיתונאי
הולך בסלוודור „זהו ביתי"
צילום: „גמא"

هذا من أثقل

„אהה, זה דבר נפלא!"

טים פייג', צלם אמריקני נועז ומטורף, הוא צלם המלחמות הקלאסי, שעליו מתבססים הרבה מדמויות הצלמים הקולנועיים. הוא בעל תסקופ על חיילים אמריקנים הלוחמים מסוממים בוויטנאם. מסומם ומטורף, הוא לא ידע מהו הפחד וזרק את עצמו לקרב כדי להשיג תמונה אמינה. פייג' נפצע קשה, ראשו התרסק, מוחו כמעט נהרס. בעודו שוכב בבית חולים, חבול וחבוש נשאל לדעתו על המלחמה, וצרח: „מלחמה ללא זוהרז, איך, לעזאזל, אפשר לעשות זאתז! האם ניתן לבטל את זהרו של נחש תקוברהז אחה, מלחמה היא דבר נפלא! אינך יכול לוותר על התהילה של המלחמה. זה כמו לקחת את האורגזמה מן הסקס, או את הקצב מן 'האבנים המתגלגלות'. אתם הרי מבינים, אי אפשר לעשות דבר כזה."

תשחקן ניק נולטה מנופף בתעודת העיתונאי שלו בעיצומן של הקרבות בניקרגואה. (מתוך הסרט „שכר האמת")

(המשך מהעמוד הקודם)
אותי לצלם פה עד שאהרג" – ג'ון הוגלנד, ינואר 1985. הוא ביקש לעבור לביירות, דיווח על מלח־מת האזרחים בלבנון, אך כעבור חודשיים הוחזר לאל־סלוודור. שמונה ימים אחרי שובו – נורה ממארב. עד היום אין יודעים בוודאות מי הרגו: המורדים או חיילי הממשלה.

האם אהב את אל־סלוודור כמו את כיתוז כאן מתחילה „האמת בפרסום".

„סלוודור" בנוי על סיפור שקרה. מבוסס על חייו של הוגלנד (שאותו מגלם בסרט ג'ון סאוו־אג') ועל רשימותיו של ריצ'ארד בויל, (ג'יימס וודז), כתב רשת הטלוויזיה אן.בי.סי. באל־סלוודור. „שום פרט, שום סיפור ושום דמות בסרט 'סלוודור' איננה דימיונית. היינו נאמנים לחלוטין לאמת. רק שינינו את שמות האנשים פה ושם," ריצ'ארד בויל, יועץ לבמאי הסרט.

בניגוד לסרטים כמו „שנה בצל הסכנה" (אינדונזיה, 1965), „שכר האמת" (ניקרגואה, 1975) או „דמעות של שתיקה" (קמבודיה, 1975) עוסק „סלוודור" במלחמה שעדיין נמשכת. כוחות הגרילה המארכסיסטיים עורם לוחמים בחיילי הממשלה (הנהנית מתמיכת ארה"ב) ובני אדם נרצחים מדי יום. לפני כחודשיים פרצה המחתרת לכלא וכבשה שיא: הבריחה הגדולה ביותר בתולדות מרכז־אמריקה. 150 אסירים ברחו, ביניהם שלושה עשר מנהיגי מחתרת.

הסרט עוסק בסיפורה של מלחמת אזרחים בחמש השנים שבין 1979 ל־1984. ראשיתו ברצח הארכיבישוף רומרו, בשעת תפילה בכנסיה. בהלוויתו, בחצר הכנסיה, נטבחו עוד רבים. כל זה במסגרת המאבק ב„קומוניזם הישועי". המקרה של ארבע נזירות אמריקניות שנאנסו, עונו ונרצחו בידי חיילי אל־סלוודור – גרם לסכסוך בין ממשלת אל־סלוודור למימשל בוושינגטון, אך בקרב בסנטה־אנה, במרץ 1981, התייצבה ארה"ב מייד לצד הממשלה והצילה אותה מידי המורדים, שניצחו בקרב והיו קרובים לנצח גם במלחמה. בספטמבר חטפו המורדים את בתו של הנשיא דוארטה ובאוקטובר – פתחו במיתקפה כללית על העיר יוניון. לפחות מאתיים חיילים נהרגו בקרב זה.

את הרציחות האכזריות ביותר מבצעות פלוגות־המחץ הימניות, „ארנה", בהנהגתו של רוברטו דאבוסיון, המכנה עצמו „מייג'ור בוב". הם אחראיים לרצח הארכיבישוף ולמותם של כמרים ונזירים רבים. אנשי עסקים נכבדים בשעות היום הופכים לרוצחים חסרי רסן בלילות. בסרט מופיע „מייג'ור בוב" בארוחת ערב מפוארת ושם, בין לגימה לנגיסה, הוא מתכנן (עם עוזר ששמו „מוות חייכני") לרצוח את הארכיבישוף הפופולרי בכנסיה, בשעת תפילה.

כדי לשמור על אמינות מירבית, ביקשו הבמאי אוליבר סטון ויועצו המקצועי, העיתונאי ריצ'ארד בויל, לצלם את הסרט באל־סלוודור עצמה, אך התפתחויות פוליטיות שם סיכנו את חיי הצוות. כשהקולונל, הפרו־אמריקני, ריקרדו סיינטוגוס, נרצח על־ידי מורד מארכסיסטי (בשעת משחק טניס), ביטלו השלטונות את רשיון ההסרטה: לא כדאי להזכיר לעולם את אירועי 1981־1980, הודיעו. ההפקה עברה למכסיקו.

אותו אזור, שבו צולם לפני שנתיים הסרט „שכר האמת" (שעקב אחר המהפכה הסנדיניסטית בניקרגואה) הפך עכשו לאל־סלוודור: עשרות טנקים, ג'יפים, משאיות, רובים, סוסים, מטוסים ומסוקים הובאו למקום. כפריים מכסיקנים הפכו לכפריים מאל־סלוודור, לחיילים ולמורדים. אלף ניצבים יצרו שם במשך שבעה חדשים מלחמה צבעונית, רועשת ופוטוגנית, לא רחוק מהמלחמה האמיתית, באל־סלוודור.

מאות אלפי אנשים נהרגו בעשור האחרון במלחמות האזרחים באמריקה הלאטינית. לעתים רחוקות נהרגו גם עיתונאים מערביים. או מגיע הסיפור לכותרות, לקולנוע („סלוודור") ואפילו משנה החלטות מימשל („שכר האמת").

סרטים כמו „שנה בצל הסכנה" (אינדונזיה), „במעגל ההונאה" (לבנון) או „דמעות של שתיקה" (קמבודיה) מתארים כולם עיתונאי מערבי, שליחנו אל העולם הרחוק, היוצא לשם כדי לספר מה באמת קורה שם. היומרה היא להביא לנו את הטרגדיה של מלחמות אזרחים אלו, את הכאב הנורא של חוסר תקווה. לאמיתו של דבר, מהללים הסרטים את יופיה האפל, המרשחת והמפתה של המלחמה. את הפיתוי המתועב הזה מעבירה לנו דמותו הכריזמטית, הנבונה, והנאורה של עיתונאי מערבי, לבן. הוא פועל בתוך שפע עסיסי של שחורים, צהובים וחומים שמזיעים, רצים, מפציצים שגרירויות, מפוצצים גשרים, מוחקים עיירות שלוות, חוטפים נשים, אונסים נזירות ויורים על היאנקים.

לשום ארם (לבד מן העיתונאי) אין משפחה וילדים. אין עבודה, ידידים. אף אחד שם לא יושב לאכל ארוחת בוקר, לא צועק על הילדים, לא רב עם אשתו. אירועים טריוויאלים כאלה אינם קורים בחייו של שום קמבודי, וייטנאמי, דרום אמריקני או לבנוני.

ליאון טרוצקי דרש מהפכה מתמדת – הקולנוע ההוליוודי מגשים את התיאוריה שלו הלכה למעשה.

ב־20.6.1979 נהרג בניקרגואה העיתונאי האמריקני ביל סטיוארט. חייל ירה בו מטווח קרוב. הרצח צולם על־ידי צלם טלוויזיה. שידורו שיכנע את הנשיא (דאז) ג'ימי קרטר, להפסיק כל תמיכה במישטר סומוזה. סומוזה נפל. הסנדיניסטים ניצחו.

עכשו האמריקנים יותר מנוסים: על מותו של ג'ים הוגלנד עושים סרט – את הנשק שולחים למשטר.

„אולי זה יזיז משהו למנהיגים"

מקס נאש – אנגלי, צלם סוכנות העיתונות אי.פי חי בארץ, אינו מדבר עברית, שומר על ריחוק מירבי – דווח אובייקטו בלי מעורבות: לתאר את החדשות ולא לעשות אותם.

הוא צילם את המלחמות בלאוס, בקונגו, בקפריסין, בוויטנאם, בקמבודיה ובלבנון. מעולם לא היו התלהבות או שימחה לצלם את המלחמה.

„כל הגלוריפיקציה הזו של [illegible] המלחמה היא בעיני זבל. אני [illegible] אצטדיון בצלמי מלחמה [illegible] [illegible]

[illegible] ואיש שומרים על עצמם. חוץ מזה, [illegible] יכולים לצאת ולבוא. בלבנון, למשל, [illegible] לשהות כמה ימים ולחזור הביתה [illegible] חיילים לא יכלו לעשות זאת.

[illegible] בלבנון היה מסוכן במיוחדז

[illegible] בהחלט לא. אני כיסיתי את הצד [illegible] יכולתי להכנס לתוך הארץ בזמן [illegible] לתקוגב שם ולצאת בלי לחוש [illegible] הייתה הרגשה אחרת לגמרי מאשר [illegible] שם שכבתי פעם בעיר קטנה ואלף [illegible] עלינו מדי דקה. אני זוכר [illegible] צילמתי הרבה תוך נסיעות על [illegible] לא פעם לא יכולתי לחזור במשך [illegible] שלי התייאשו לראות אותי אי [illegible] זוכר שירדתי פעם מהאוטובוס [illegible] (ממש בביתי. מה אני עושה פהז [illegible] את עצמי.

[illegible] הסרטים על אותן מלחמות [illegible]

[illegible] „דמעות של שתיקה" למשל לא שיקף [illegible] המציאות. הם הפכו עיתונאי אחד [illegible] לא היה כך. היינו שם כולם ביחד [illegible] נפגעו. בקמבודיה, הייתה זו [illegible] אומה. כי אנחנו, כישינו את הצד [illegible] אני חושב שכל עיתון או סוכנות [illegible] מישהו בקמבודיה.

[illegible] שאומרים שצלמים מנתקים עצמם מן [illegible] מצלמים את הנפגעים בלי [illegible]

[illegible] לא נכון. עשו זאת לאחרונה לגבי [illegible] שטבעה בבוץ בקולומביה. הצלם [illegible] אותה לא יכול היה להציל אותה [illegible] היתה גלואה בתוך הבוץ. אני [illegible] צלמים מנוחים את מצלמותיהם [illegible] עזרה. צלם חבר הוציא אנשים [illegible] ושוכח מצועים.

[illegible] שם לי קרה כך בלבנון [illegible] שתבתי על זה. אמרתי לך [illegible] הגלוריפיקציה של צלם המלחמה [illegible] מעניין אותי לצלם את [illegible] של ילדים מאשר מתושם [illegible]

„שכר האמת" מספר על המהפכה הסנדיניסטית בניקרגואה. ג'ין הקמן הוא אלכס, העיתונאי שנהרג. מותו המשודר בטלוויזיה מזעזע את האמריקנים. „אתם מתחילים להתייחס אלינו ברצינות רק כשנהרג אחד משלכם", אומרת אחות מקומית. „חבל שלא נהרג אחד לפני חמישים שנה, אולי היינו חוסכים לנו את חמישים אלף המתים שנהרגו במלחמה הזו."

אלכס, ראסל פרייס (ניק נולטה) וחברתם, קלייר (ג'ואנה קסידי) נשלחים לסקר את המהפכה בניקרגואה: „מלחמה קטנה וחביבה. עם בית־מלון לא רע, ושרימפים זולים."

פרייס חי כדי לצלם. הוא רואה רק את מה שהוא מצלם: מצעדים, רציחות, ואת פני אהובתו נוטה – הכל מקבל ממשות דרך העדשה. „שכר האמת" הוא קונפליקט בין התבוננות לפעולה. ראסל פרייס עובר בסרט זה מקוטב אחד־לשני. בראשיתו של הסרט עוד יאמר: אני לא מתערב, אני מצלם. במהרה יגלה שהדוות המצולם הוא אף פעם לא דווח סתם. צילומיו הבלעדיים של מורים סנדיניסטיים במחבואם בהרים הגיעו לידי סוכן הסי. אי. איי. המשתמש בהם כדי להות – ולהוציא להורג – כל מי שמצולם.

אחר־כך פוגשים פרייס וקלייר (היא עוזבה עוד קודם את אלכס הקשיש לטובת פרייס הצעיר ממנו) קבוצת מורדים. הם לוקחים אותו למחבוא סודי של מנהיגם הגדול ביותר, רפאל. פרייס יזכה לצלמו, צילום בלעדי, ראשון מסוגו במקום מגלה פרייס שהוא נדרש לצלם מוור ביותר: רפאל נהרג. המורדים מבקשים לצלמו יושב, נשען על שניים מחבריו, ולפרסם תמונה „חיה" של רפאל. הידיעה על מותו עלולה לחזק ברגע זה את סומוזה ולהרוס את המהפכה. צילומיו של „רפאל" יקרמו את עניניהם של המהפכנים. פרייס מצלם. הסנדיניסטים מנצחים.

בסוף הסרט מחייכים פרייס וקלייר זה לזו, מתחבקים ואומרים: „הייתי עושה את הכל מחדש!"

בהוליווד, כידוע, אפילו את המהפכות הלאטינו־אמריקניות עושים להם (העיתונאים) האמריקנים.

„שכר האמת" חגג, כביכול, את המהפכה הסנדיניסטית והציג את האירועים בשחור־לבן, אך גם במרכזו של סרט זה (כמו האחרים) עומד לעולם גיבור זר, מערבי – עיתונאי. המקומיים הם רק רקע רוחשירע למיבצעיו ההירואיים. הוא פועל בהוויה של סרטי אימים. כמו פולשים מכוכבים רחוקים כך „המקומיים" כאן שונאים והורגים בלי סיבה מובנת לצופים. עצם נוכחותם מאיימת, מוזרה. הם מדברים בשפה לא מובנת, לבושם שונה. השמש תמיד קופחת שם על הראש, נשרים חגים ממעל, ומיני רמשים זוחלים שם על העיתונאים האמיצים.

מאז שסטריאוטיפים גזעיים מפורטים של כושים ו/או אינדיאנים עלולים לסכן את יוצריהם בתואר „גזען" יצרו הסרטים סטריאוטיפ כללי של „העולם השלישי": אינדונזיה ב„שנה בצל הסכנה" נראית כמו ניקרגואה ב„שכר האמת" ושתיהן דומות להפליא גם לקמבודיה ב„דמעות של שתיקה" וללבנון („במעגל ההונאה").

„במעגל ההונאה" מספר על מלחמה המוכרת לנו מקרוב: עיתונאי גרמני (ברונו גאנץ) נשלח לסקר את מלחמת האזרחים בלבנון ב־1975. הוא מראיין מנהיגים נוצרים, לוחמים פלסטינאים ושכירי חרב אירופיים אך הסרט אינו מבהיר כלל מי נלחם נגד מי ומדוע. ברגע מסויים פונה צלף לעיתונאי ומבקש ממנו לבחור מטרה, מישהו שיוכל לירות בו ולהרגו „בשביל העיתון". כשהוא יורה יאמר: אנחנו מגינים על הציוויליזציה המערבית. וזו אינה בדיחה מקברית.

ואיך מגיב על כך העיתונאיז הוא עסוק. יש לו סיבוכים רומנטיים עגומים עם איזו גרמניה, אלמנתו של פלסטינאי (האנה שיגולה), המתעקשת בדיוק ברגע זה לאמץ תינוק פלסטינאי יתום ומפגר.

בסרטי עיתונות־מלחמה אין התייחסות רצינית לשום דבר ואת החלל הנוצר ממלאים בהילולה של מלחמה. אורגיה של דם ואש ופצצות זוהרות, עיירות נמחקות מעל פני האדמה, גברים נקרעים לגזרים, נשים בוכות על תינוקיהן. העיתונאי הנקלע לתוך תופת כזו מביט בה סקרן ותוהה. המציאות המצולמת היא בשבילו עולם חסר היגיון – וכך הוא מעביר אותה אלינו. הוא יכול להציל את המהפכה („שכר האמת"), לתאר את הזוועה („דמעות של שתיקה") או למהר ולעזוב את האדמה הבוערת הישר לתוך זרועותיה של ריפלומטית מיסתורית ויפהפיה – כפי שעשה מל גיבסון ב„שנה בצל הסכנה".

הצלם המתפרץ אל הקרב, הגיבור שאינו נרתע, יוצר מיתוס חדש של מאצ'ואיזם לוחם המעורר את תאוות המלחמה. קרב צלפים על גג כנסיה, טנק זוחל בסמטאות, גוף מתפוצץ במארב עירוני – הכל מצטלם. וכאשר הקרב נעשה מסוכן מדי ו„הטובים" אינם ממהרים לנצח – חוזר העיתונאי הלבן הביתה. דית' פראן הקמבודי נשאר במחנה ריכוז של „החמר־רוז'" בשעה שעמיתו, שנברג, העיתונאי מ„ניו־יורק טיימס" טס לארה"ב ומתנחם בפרס פוליצר. בילי הצלם משלם בחייו על אמונתו בסוקארנו, המנהיג האינדונזי, ומל גיבסון, היפה והמוצלח, תופס את המטוס האחרון אל האהבה. יש הרבה רומנטיקה בסרטים האלה, הרבה צבע והרבה מאד אהבה – למלחמה. ■

„בוקיטו": בלי דם וקטועים

הסרט הישראלי היחיד על מלחמת לבנון הוא „בוקיטו". סרט דוקומנטרי בן חצי שעה שצילמו שני קציני מילואים (צנחנים ונ"מ), ביולי 1982, לאחר שהשתחררו משירות מילואים בן חודש בלבנון. כעבור חודש גוייסו ראובן הקר ושלב וינט מחדש לקראת הפריצה לביירות.

„בוקיטו", סרט דוקומנטארי בשחור־לבן, נקי, לחלוטין מן הגלוריפיקציה של המלחמה. אומרים שמי שהיה שם באמת לעולם לא יתאר את המלחמה בצבעים הירואיים. את הסרט רצו לעשות לפי זכרונותיהם שלהם, והם לא זכרו פיצוצים ובתים מתעופפים, יריות ודם. לראובן הקר, מג"ד (מיל) בחטיבת צנחנים, נשארו מן המלחמה זכרונות בנאליים, קטנים. פרצוף, פרה עומדת, גשם. צילמו מתוך ג'יפ, עם מצלמת על הכתף בלי להדחף עם המצלמה בין צוותי טלוויזיות ובלי להתחרות איתם מי יצלם יותר דם. לא עניין אותם להביא סקופים על קטועי גפיים.

בוקיטו הוא שמו של כביש החוף מתל־אביב לביירות. את הנראה בסרט מלווה קולו של הקר. עניני ומדוד. היום, שלוש שנים לאחר המלחמה, חצי שנה לאחר הנסיגה ועם שש מאות חמישים וארבעה הרוגים, מזעזע הסרט השקט הזה יותר מאשר בצפיה ראשונה, אז.

„מחסום בצידון.

עצרנו ובדקנו מכוניות בעזה, עצרנו ובדקנו מכוניות בשכם, עצרנו ובדקנו מכוניות בירושלים, עוצרים ובודקים מכוניות גם כאן. פליטים נוסעים צפונה, פליטים נוסעים דרומה. אחדים נוסעים לבדוק מה נותר מרכושם, אחרים נוסעים וכל רכושם עימם. לחיילי צה"ל במחסום נאמר: עליך לעצור מכוניות של פלסטינאים ולבדוק אותן. סימני הזיהוי של הפלסטינאים הם:

יש הרבה חבילות והרבה מזרונים על האוטו.

יש להם הרבה ילדים.

הם יותר שחומים.

יחידות של צה"ל מתאכסנות עתה בבתים שבעליהם נטשו אותם. בבית זה נמצאת מיפקדת הגדוד. בבית נשארו התנור, המקרר, הטלוויזיה, מכונת הכביסה והמשרת. המשרת, חגר עם משפחתו בקומה התחתונה, לא עזב. את הפרחים הוא ממשיך להחליף מדי יום, כהרגלו. המג"ד הזמין אותנו להכנס.

„צריך להיות על פי חוקי הטבע וזה בכלל לא משנה על חשבון מי, אומר המג"ד. יש לנו להתעסק רק עם הקווים. כשאנחנו נמצאים בעמדת פתיחה יוצאת מן הכלל, בחשבון הכללי הייתי עושה את זה זול. זול מבחינת נפגעים, לא שלא יהיו נפגעים, בלי ספק זה יבוא למאות נפגעים אצלנו, מדובר על מאות הרוגים, נפגעים לאלפים. אבל זה באופן יחסי זול, חבל שמערימים לנו מכשולים כל כך רבים, זאת אווירה נפלאה שהבל שוש באלה שמעבידים אותה.

[illegible] מפיטופוטי הערכות המצב עם מאות הרוגים ואלפי פצועים, לא רוצים יותר להזיז הנשק הסנדי. ואם המתים לא היה בפה כל כך הרבה, חולו חוז שואלים אותו אור צאנה כזול. „בוקיטו" מוקדש לזכרו של ניר [illegible] שנהרג בדרך אל בורג', הרימית לצידון, [illegible] צה"ל להשמדת בסיס מחבלים ב־ [illegible] הטלוויזיה לא הסכימה להקרין את [illegible] והוא מוצג מדי פעם בסינמטקים.

קו ונקי

לפני פנינה רוזנבלום עם החתול הסקסי שמכרו מזרונים בסרטוני הפרסומת, היו הגיבורים של לוח המודעות חלוצים תוצרת הארץ עם קסקט וחאקי שעישנו סיגריות "עליה" ושתו בירה "ראשוניה". בחג היובל לאגודת הגרפיקאים אומר האיש שעיצב את סמל המדינה: „זה אלטע זאכן. היום הייתי עושה אותו אחרת".

מאת טל בשן

אשר כל הפרות הקדושות שלנו – צבא ו„מוסר", אינטרנציונאל ודיין – נשחטות כסרט נע, היה משהו מעודד בידיעה שנותרו לנו עדיין כמה איים של תום וטוהר, כמו הדגל, ההמנון וסמל המדינה. עכשיו מסתבר שגם להם אין חסינות. גבריאל שמיר, (76), האיש שעיצב יחד עם אחיו מקסים את סמל המדינה לא מתלהב ממנו מיי־נדע־מה. „עזבי" אמר לי כשפניתי אליו לרגל היובל לאגודת הגרפיקאים „סמל המדינה זה אלטע־זעכן. היום הייתי עושה אותו לגמרי אחרת". כמעט ונבלה לי האוזן: להגיד על סמל המדינה שאפשר היה לעשות אותו טוב יותר זה כמעט כמו להציע עריכה מחודשת של התנ"ך – אבל לשמיר מותר.

במחשבה שנייה אפשר בהחלט להבין אותו. גם את המדינה היינו כנראה מעצבים היום אחרת, אילו ניתן לנו. אבל מדינה – כמו הסמל שלה, הם דבר בלתי הפיך. טוב או רע – זה מה שהיה, ועם זה צריך לחיות. הגראפיקה היא שיקוף של מציאות חיים, פניה תמיד כפני הדור. גם שמיר יודע את זה: „או היינו די גאים" – הוא מודה, „הרי בפרוייקט כזה זוכה מעצב יהודי פעם באלפיים שנה בממוצע...".

האחים שמיר ועמיתיהם המעטים – פרנץ קראוס, אוטה ואליש, רודי דוייטש – כולם חניכי אסכולת העיצוב הגרמנית, היו הגרפיקאים המקצועיים הראשונים בארץ ישראל. מימי הגרפיקאים, שהעסיק שלמה בבית המקדש ועד אליהם, השתרע חלל שחור אחד גדול: אולי בגלל החשיבה האבסטרקטית, שהחלה מהציווי „לא תעשה לך כל פסל ותמונה", אולי בגלל העובדה שעם בלי ארץ לא יכול לפתח לעצמו תרבות אסתטית. „כשהאיטלקים היו עסוקים בבניית קתדרלות והצרפתים עיצבו גנים לכל ה„לואים" שלהם אנחנו רצנו מג'ורה לג'ורה" מסביר שמעון זנדהאוז (ג'וגול) „העם היהודי היה עסוק בהישרדות – לא באמנות".

היום קוראים להם „מעצבי תקשורת וויזואלית" וכולם מבינים, פחות או יותר, מה תפקידם בחברה מתפתחת. בשנות השלושים הם קראו לעצמם „גרפיקאים שימושיים" ואיש לא הבין – שימושיים למה, בדיוק. שני המרכיבים החיוניים ביותר לקיומה של המלאכה הזו, התעשייה והפירסום, היו עדיין בשיא חיתוליהם: „לאנשים לא היה מושג על המקצוע. חשבו שגרפיקאי זה גראפולוג" מספר גרד רוטשילד. רוטשילד ושותפו זאב ליפמן פתחו בסוף שנות השלושים את „רולי" – סטודיו לגראפיקה „יום אחד נכנס אלינו לקוח וביקש מודעה עם ציור של יונה. נו, עשינו לו בשמחה" מספר גרד במבטא ייקי עסיסי. „כעבור כמה ימים הוא נכנס אלינו מרוגז נורא 'למה עשיתם ליונה רק עין אחת?' הוא שאל. את מבינה, עשינו לו יונה בפרופיל". גם האתיקה המקצועית היתה אז, לדבריהם, מושג מטושטש למדי: „אנשים העתיקו מג'ורנאלים ואחד מהשני בלי חשבון. היו המון פלגייאטים. מישהו, למשל, לקח את הציפור של משחת הנעליים „קיווי" וקרא לה „ויקי". הוא שילם על זה ביוקר אחר כך".

הם עשו חלוציות בעט וציפורן במקום טוריה וקלשון, תמימים מלאי תקווה כמו כולם. המפגש עם ארץ ישראל – השפה, הנוף, האידיאולוגיה – הוליד שפה חדשה של צורות וסמלים, עירבוביה של מזרח ומערב. הגלבוע של קראוס נראה כמו שוורצוואלד, העברית לא לגמרי עברית: „היום, מ כ ר, תמיד – סיגריות עתיד" כתב פרנץ קראוס במודעה נלהבת משנת 1936. בכרזה הראשונה שעיצב בארץ, ב־1935, ל„רובק", צייר קראוס טיפוס אלגנטי ענוב פפיון – היישר מן האופרה של ברלין. בכרזות הבאות כבר הוחלף ה„יורם" הגלותי הזה בפועל ציני שזוף וגאה בקסקט וחאקי. עמידתו איתנה, מבטו נועז ומה בידיו? בירה „נשר" כמובן.

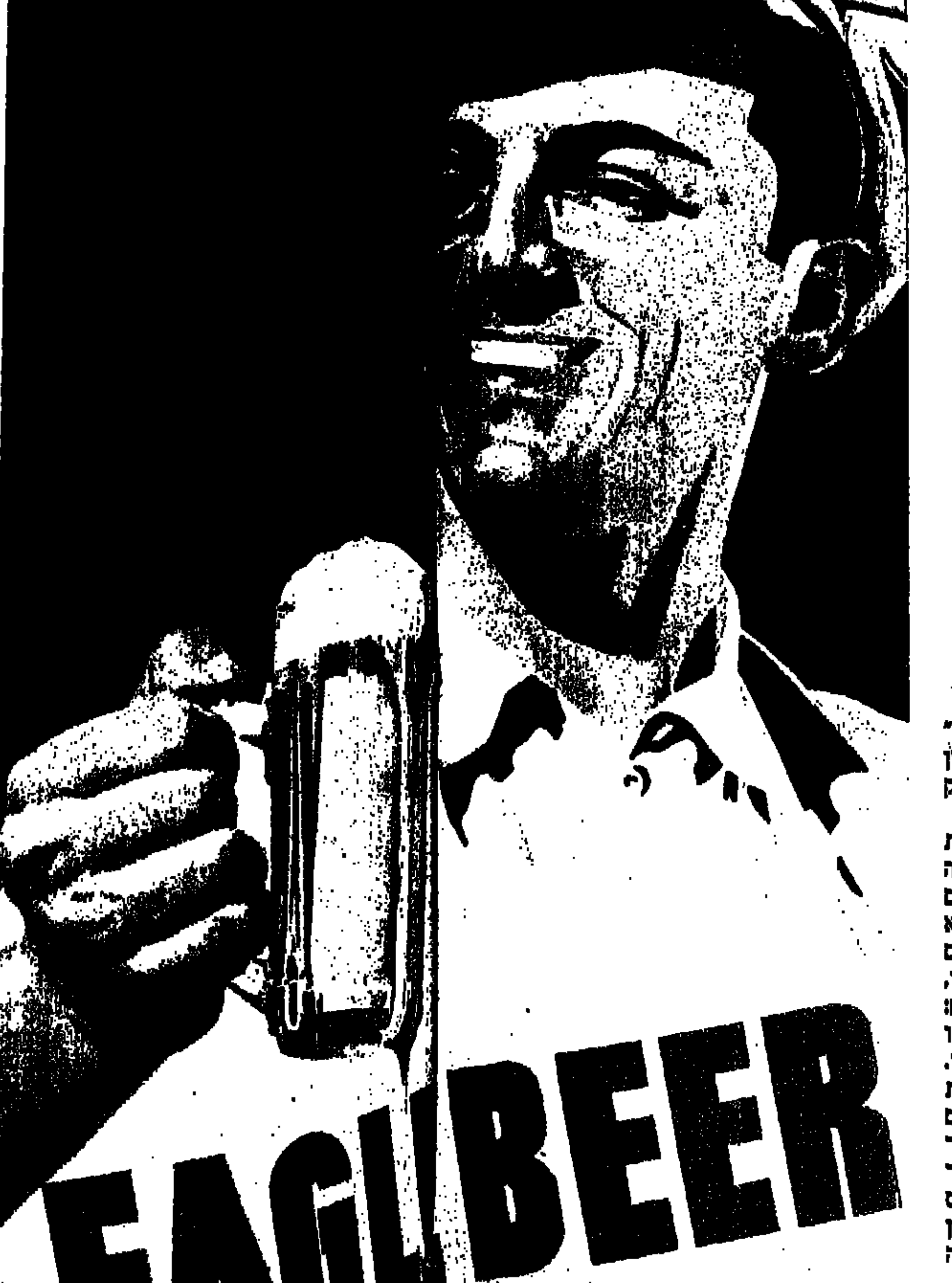
גיבורי המודעות הם תמיד גיבורי הדור, מייצגי האידיאל של התקופה, על פי הערכים והאפנות המתחלפות. כיום, עורכים משרדי הפירסום מחקרי שוק שלמים כדי לדעת מי הדמות שמדברת אלינו – נערות בנות 17 (נעורים), פנינה רוזנבלום (זוהר) או מגה ג'ירוטי, האיש שנולד עם אתם יודעים מה ביד (מצליחן מחוצלארץ). אז לא היו ספיקות: זה היה הפועל־החלוץ, היהודי החדש, העברי. הגרפיקאים ציירו אותו בכל מקום וצורה, עם טוריה, סיגריה או בירה ביד, על רקע מגדלי שמירה או נופי הקיבוץ, תפוזי ושיחי צבר. זוגתו, החלוצה העברייה, צויירה בחיוך צחור, עם מטפחת על הראש וחזה גדול (אז זה עוד היה באפנה). מאוחר יותר היא הפכה לחיילת מחזיקת סל תפוזים, כמו שציירו האחים שמיר על שטר חצי הלירה הראשון (זוכרים את הסידרה של „בעלי המקצוע" – הדייג, המדען, הקיבוצניק ?). החבר'ה, מספר שמיר, למדו מהר מאד לקפל את השטר באופן שהתפוזים ימלאו את מקום החזה.

במקום להתעסק בניסוחים מסובכים העדיפו הגרפיקאים של אז להשתמש בעיקר בשפה המובנת לכולם, ייקים ותימנים כאחד. הציורים היו גדולים, הסיסמאות פשוטות: „שכם אל שכם – התגייס לעבודה"; „נציל כוחות מניוון – שלם את מס החירום"; „עברי – דבר עברית"; „לנשק ולמשק". גם שמות המוצרים הדיפו ניחוח עברי באותה רוח – סיגריות „עתיד" ו„עליה", „היכרו חומץ מפרי הארץ", בירה „ראשוניה" („בבירה זו חשקה נפשי") ואבקת כביסה „קסם" – הכל חדש, נאיבי עד כדי צביטה בלב, אבל הכי חשוב: הכל „תוצרת הארץ".

המושג „תוצרת הארץ" היה תמצית כל הערכים כולם. „קנה תוצרת הארץ – ובנית ארצך במו ידיך": זה היה הביטוי המוחשי לתחייה המחודשת, לעצמאות הכלכלית שעוד מעט (אההה..) תבוא. סיסמת „קנה כחול לבן" שבאה שנים רבות לאחר מכן היתה רק העתק דהוי וחיוור. בסוף שנות השבעים, כשבמשרד המסחר והתעשייה רצו לעצב סמל חדש ל„תוצרת הארץ" („מייד אין איזראל") הם פנו למעצב יפאני, פוג'יטה שמו. איגוד הגרפיקאים הישראלי השתולל מזעם – אך לשווא.

אבל בזמן קום המדינה עוד שמח המימסד בגרפיקאיו מתוצרת הארץ וידיהם היו עמוסות

(המשך בעמוד הבא)

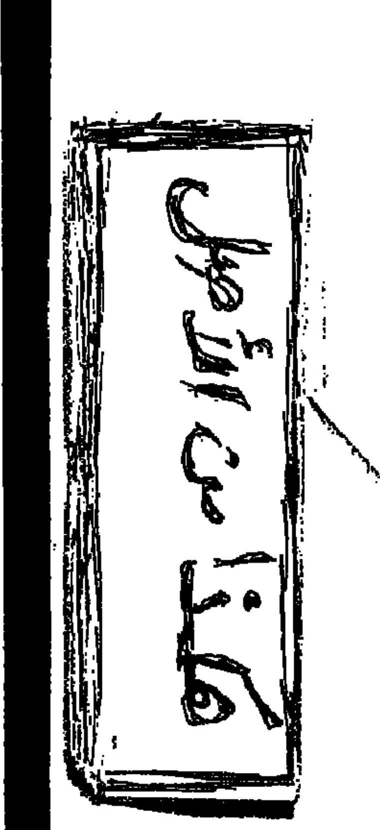

למעלה: כרזת פרסומת לבירה "נשר" משנות ה־30 של פרנץ קראוס, וכריכה לספר משנות ה־80 של שמעון זנדהאוז. למטה, מימין: הסמל הראשון של "תנובה", עמוד פרסום של "דלק" (דן רייזינגר), ומודעת "ארטיק" הראשונה (גרד רוטשילד). משמאל: גבריאל שמיר והצעתו המקורית לסמל המדינה שלא נתקבלה. (צילום: ראובן קסטרו).

(המשך מהעמוד הקודם)

עובדה: מטבעות, בולים, שטרות, סמלי מוסדות וערים – כל דבר שנולד – דרש גם ביטוי גראפי. רוב הסמלים הרשמיים נבחרו במכרזים – פתוחים וסגורים. „לפעמים זה היה בלתי נסבל" נזכר גרד רוטשילד. „בוועדות ישבו אנשים שלא הבינו דבר וחצי דבר בגרפיקה, ולמכרזים היו ניגשים גם מורים, גננות וכל מי שידע להחזיק עט ביד".

גם סמל המדינה נבחר באותו אופן. „הממשלה פשוט הרגישה חובה לפנות בעניין הזה לכל העם" מספר גבריאל שמיר. ההצעה שלו ושל מקסים אחיו נבחרה מבין 450 הצעות שהוגשו – אך עברה הריון ארוך עד שקיבלה את עיצובה הסופי, המוכר לנו היום. המקור נח אצל שמיר באלבום: מנורה מודרנית זהובה ומעליה שבעה כוכבים. הוועדה המייעצת, שכללה אז את כבה אידלסון ואהרון רמז, הציעה להוריד את הכוכבים ולהחליף את המנורה במנורה של שער טיטוס. „היום" אומר שמיר „הייתי עושה מנורה לגמרי אחרת. הרבה דברים שעשינו אז נראים היום נאיביים ופשטניים, אבל מזה אי אפשר לברוח. זו חתיכת היסטוריה".

ה מפנה הגדול בגראפיקה הישראלית קרה, כמו בתחומים אחרים בתחום זה, לאחר מלחמת ששת הימים: „אז יצאנו מאזור אפגניסטאן ועברנו לסביבת טורקיה־יוון" אומר. בציניות מסויימת, שמעון זנדהאוז. („חרשות", כריכות „עם עובד", „ספרייט"). גם ב„בצלאל" הפרידו אז סוף סוף את לימודי העיצוב הגרפי ממגמת האמנות. אווירת הניצחון, הפריחה הכלכלית והקשר לעולם הגדול הולידו את „המראה הבינלאומי" בגראפיקה – גם בטכניקות, גם בנושאים: „סילון" ו„אל־על" פינו מקומם ל„טיים" ו„ברודווי", הציור פינה מקומו לצילום והשחור־לבן הוחלף בצבע. „השחור לבן ריכר כמונו. הצבע הוא סטריאו, רב מימדי" – אומר דן רייזינגר, אחד האחראים הישירים למהפיכת הצבע הזו.

רייזינגר, (סמל „אל־על" המחורש, „לילי") יליד יוגוסלביה, דור רביעי למשפחת צבעים, מייצג את הדור השני בגראפיקה הישראלית, בוגרי „בצלאל" של שנות השישים שהשתלמו בח"ול ונחשפו לסגנונות חדשים. לא עוד גמלים ורישומים „ירושלמיים", לא עוד דמויות ריאליסטיות מצויירות. הצבעים והצורות הפכו לשפה, שייכת לישראל כמו לכל מקום אחר בעולם. הדוגמא המוכרת ביותר למהפיכת הצבע של רייזינגר היא הסמל הירוק־אדום של „דלק", היום חלק משיגרת חיינו, אז – צירוף מזעזע, כמעט עבירה על טאבו. „חיפשתי במכוון צבע ש„יפוצץ" את העין, צירוף מהמם שיוכל להתגבר על ריבוי הסגנונות של תחנות הדלק שהיו פזורות בארץ. בחרתי בירוק ואדום, שנחשבו אז לצירוף „ערבי", למרות שמבחינת סקאלת הצבעים אלה דווקא צבעי משלימים". רייזינגר מודה שב„דלק" היו בהתחלה הסתייגויות רבות „אבל ככה זה בגראפיקה. זו אמנות האפשרי, לא אמנות לשם אמנות. צריך תמיד להתחשב באילוצים בשטח, מענייני תחזוקה ועד החלטות מועצת מנהלים."

על הדילמה הזו, שבין היצירה האמנותית לבין אילוצי השטח והצרכים המסחריים יש לכולם מה לומר. זנדהאוז אוהב את הבעייתיות הזו: „זה כל היופי, לפתור בעיות, לקשר נכון בין מעביר המסר – לקהל". המאייר דני קרמן ויותר מלכתחילה על ההתחשבות במה שמכונה „טעם הקהל": „כל אחד צריך לעבוד לפי דרכו, לעשות את הדברים שהוא אוהב ומאמין בהם. המפרסם יבחר לו כבר את הגרפיקאי שמתאים למה שהוא מחפש".

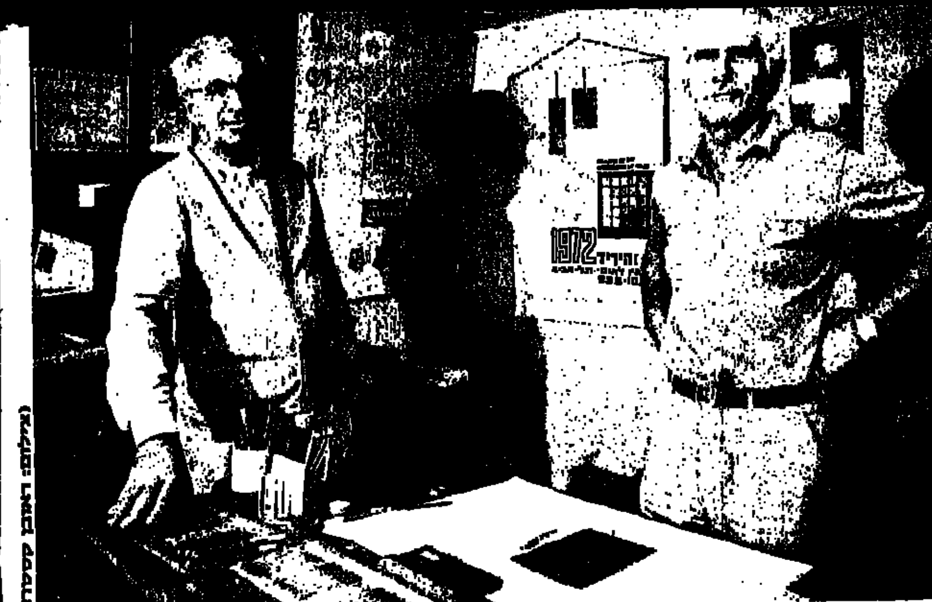
ל דוד טרטקובר, שעסק בפירסום שנים רבות, „נשבר" בשלב מסויים מן הפשרות: „זה מקצוע שאתה לא בוחר בו כלום – לא את המוצר ולא את הקהל. חצי מהזמן אתה עסוק בעיצוב הלקוחות". כיום הוא מפיק הרבה כרזות מתאה, מה שמכונה „גראפיקה פוליטית", שאיש לא הזמין: הוא המזמין של עצמו, ולא פעם גם הקהל של עצמו. אחד העיצובים הפוליטיים שלו שזכה לפופולאריות גדולה דווקא היה סמל תנועת „שלום עכשיו". טרטקובר מצטרף: „זה סמל שיחזיק מעמד גם עוד 50 שנה. הכוח שלו טמון בפשטות ובניגודים בין הצבעים ובין האותיות: את המילה „שלום" עשיתי באות „קורן" תנכ"ית, ואת „עכשיו" עשיתי באות „חיים" של עיתון. זה היה צירוף לא מקובל בזמנו".

הגראפיקה היתה, במקרה זה, פועל־יוצא של תסיסה, שאחזה ביושבי „כסית" ופזורותיה, לימים הפלג התל־אביבי של „שלום עכשיו", בעקבות ביקור סאדאת. „טרטה" טוען בהזדמנות חגיגית זו לאבהות גם על שם התנועה: „ידענו שאנחנו רוצים לעשות משהו, לא ידענו בדיוק מה. אני עשיתי כרזה וכתבתי עליה את המילים האלה. יכול להיות שעוד 900 איש חשבו על צירוף המילים הזה, אבל אני עשיתי, ביצעתי בפועל".

„אני לא מבין את הגראפיקה של היום" מודה זאב ליפמן „היא לא מדברת אלי. זה בשבילי בדיוק כמו מוסיקת רוק. בעיני זה אוסף של קישקושים מופשטים. אפילו אם אנסה לא אוכל לעשות את מה שעושים היום. זה לא יצא לי אמיתי". ולמרות זאת, הוא לא פורש, ממשיך לעבוד בעליית הגג האפרורית שברחוב ליליינבלום, בסטודיו „רולי": „הגרפיקה בשבילי היא דרך חיים" הוא אומר „זה מקצוע שאתה אוכל אתו וישן אתו, חי אותו כל הזמן. אז כל עוד אני יכול, והיד לא רועדת, אני ממשיך לעבוד". גרד רוטשילד, שותפו לשעבר, מלמד ציור במוסדות לילדים חולי נפש.

טרטקובר טוען שגראפיקה ישראלית הן, אולי, השקופיות המצחיקות שמוקרנות ברקע „מבט לחדשות" („פיגוע"). שמעון זנדהאוז טוען שאין דבר כזה עדיין: „גראפיקה היא תמיד חלק מתרבות – יש כבר תרבות ישראלית? אני חושב שלא. הכל בינתיים העתק יד שלישית של לונדון, פאריז או ניו־יורק. יש, אולי, כמה ניצנים – בעוד 100 שנה אולי יהיה לנו משהו מוגדר".

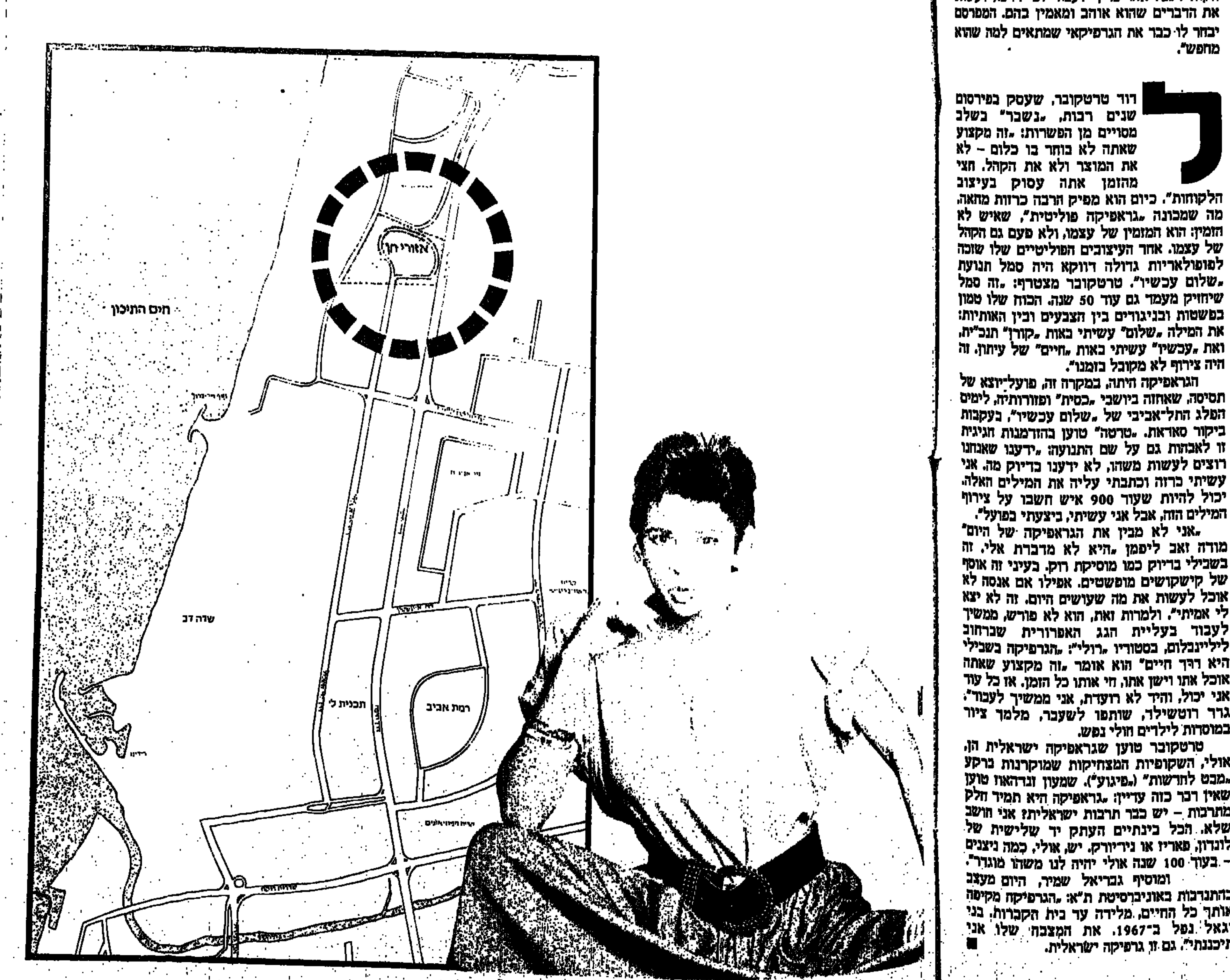
ומוסיף גבריאל שמיר, היום מעצב בהתנדבות באוניברסיטת ת"א: „הגרפיקה מקיפה אותך כל החיים, מלידה עד בית הקברות. בני יגאל נפל ב־1967. את המצבה שלו אני תיכננתי". גם זו גרפיקה ישראלית. ■

(צילום: ראובן קסטרו)
שותפי "רולי", גרד רוטשילד וזאב ליפמן: „הגרפיקה של היום זה אוסף קישקושים".

דוד (טרטה) טרטקובר בסטודיו והצעתו לפוסטר אגודת הגרפיקאים לכבוד יובל ה־50: „זה מקצוע שאתה לא בוחר בו כלום, לא את המוצר ולא את הלקוחות". (צילום: ראובן קסטרו)

לתל אביב יש צפון חדש

אזורי חן

זה קורה פעם בדור.
צריך להיות שם כדי שזה יקרה גם לך. אתה מכיר את הסיפור: "פעם, לפני 30 שנה הציעו לי מגרש באפקה בגרושים. היום כל העולם רוצה לגור שם אבל אז זה היה בסוף העולם..." אז זהו, עכשיו שוב יש לך הצעה. קוראים לה הצפון החדש של תל-אביב. פרוייקט שהופך את כל מה שהכרת עד היום, לישן. קרא את ההצעה בעיון ואחרי זה קח אותה בשתי ידיים, או שתלמד את הסיפור בע"פ. הנכד שלך ירצה לדעת למה פיספסת.

נניח שהיית יכול לגור איפה שאתה רוצה...

לגור בתייא, או בחוץ? זאת השורה התחתונה. ההתלבטות רבה, רוצה להיות קרוב לעניינים אבל רוצה שקט ושלווה, רוצה מוזיאון וסרט אבל רוצה אויר (אם אפשר... 4 כיוונים) רוצה מרכזי קניות, בתי קפה, קרוב לעבודה, קרוב לחיים, אבל לא מתנגד לראות את הים מהסלון, לעשות חיים... רוצה ספורט, אוהב פעילות אבל מעדיף שכנים סולידיים, מה שנקרא: רוצה לאכול את העוגה וגם להשאירה שלמה. יש שאומרים: יש מצוי ויש רצוי, עכשיו אתה יכול לומר להם: יש את אזורי חן בצפון החדש של תל-אביב. גם מצוי בהישג ידך, וגם רצוי לרווחת משפחתך.

אזורי חן - קח עיפרון וקצת דמיון

מצפון לתוכנית ל' של תל-אביב, מדרום לקאונטרי-קלוב, דרומית לקרית החינוך ממערב לכביש חיפה, וממזרח לים (מרחק הליכה). כאן מתוכננת אזורי חן - שכונת מגורים אקסלוסיבית. השכונה מוקפת בכביש טבעת - ולתוך השכונה יוכל להיכנס רק רכב דיירים לחניה. 16 מבני איכות מוקפים בפארק עירוני ושטחי ירק. בין 8 ל-13 קומות בבניין. לכל בניין דרך גישה פנימית מרוצפת באבנים משתלבות ויירתוב חולמיין, בכל חצר שבילי גרנוליט, תאורה, ריהוט גן, ספסלי ישיבה, צמחיה משולבת בשטחי דשא, ומגרשי משחקים לילדים. באזורי חן מרכז מסחרי מודרני, קאונטרי קלאב (עם בריכת שחיה) מיוחד לדיירי השכונה בלבד וגן ילדים מרווח. מה אשתך אומרת? חכה, תראה לה את הקטע הבא.

הסטנדרט של הצפון החדש הוא "EXTRA" במקומות אחרים

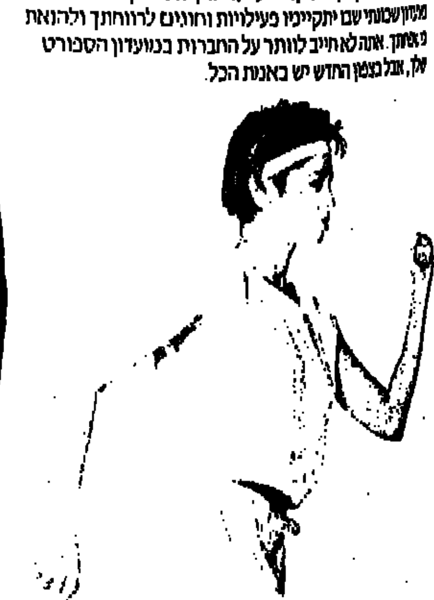
במילים אחרות: מה שאנחנו נותנים לך ללא תוספת מחיר אתה לא מקבל בכל מקום גם בתשלום.
הקירות החיצוניים מצופים פסיפס ועשויים מאיטונג — להגברת בידוד, להגנה בפני חום וקור ולחסכון בהוצאות אנרגיה.
בכל קומה 4 דירות בנות 5-14 חדרים, 126-153 מ"ר ודירות גג מיוחדות.
לכל זוג בניינים לובי כניסה מהודר מרוצף בשיש ומצופה שיש עד לתקרה. הלובי מתפרש על שטח ענק של כ-150 מ"ר, כולל פינות ישיבה אינטימיות, צמחיה מטופחת מסביב, מראות וריהוט מפוארים המקנים לו צביון ייחודי ביותר. לכל דירה חניה צמודה. לכל כניסה שתי מעליות (גם לבניינים של 8 קומות!) — עם גנרטור חשמלי להפעלה אוטומטית של המעליות במקרה של הפסקת חשמל.
תכנון הדירות משלב בתוכן מרפסות פתוחות, בהן תוכל לשבת ולהנות מהבריזה הים-תיכונית. לכל סלון אדנית פרחים בנויה עם ניקוז (פרחים לפי טעמך האישי).
דלת כניסה מוגנת מפלדה. דלתות הפנים של הדירה — עם ציפוי פורמאיקה או פי.וי.סי.
ארונות מטבח בסטנדרט מעולה עם דלתות מל מצופות פורמאיקה. בכל דירה 2 חדרי רחצה ויחידת שרותים נפרדת. קרמיקה בקירות וברצפות השרותים לפי בחירה חופשית. כלים סניטריים צבעוניים. ארון תחתון בשרותי הורים עם קערה אובלית.
מערכת האינסטלציה בבנין כוללת צנרת נחושת למים חמים וקרים.
אספקת מים חמים ע"י מערכת סולרית עם דודים של 150 ליטר וגיבוי חשמלי, עם תמום מהיר לחסכון באנרגיה.
מזוג אויר דירתי לחימום וקרור, (תוכל להפעיל את המיזוג כרצונך ואינך תלוי באחרים). אנטנת טלויזיה רבת ערוצים. מערכת וידיאו מרכזית לכל הבנין מופעלת מעמדת השמירה והבקרה של הבנין. (סרטים כל יום...) אספקת חשמל לדירה — תלת פאזית, כוללת אבטחה מקסימלית מפני התחשמלות.

אדוני, גבירתי, אזורים מעמידה לרשותכם צוות אדריכלים ומעצבי פנים, אשר יספקו ייעוץ חינם לתכנון הפנים של הדירה, לפי רצונכם וטעמכם האישי.

הצפון החדש של תל-אביב

אזורי חן - הקאנטרי קלאב הפרטי שלך

מעכשיו, אם תשוקה נפשך לטבול בבריכה או יש בדעתך להזמין את שכנך למשחק טניס מהנה, שוב אין צורך לנסוע. אפשר פשוט לרדת במעלית ולצאת אל מרכז ספורט חדיש ומשוכלל: המשתרע על בריכת שחיה רחבה, בריכה לילדים ולפעוטות, מדשאות מטופחות, שמשיות וכסאות נוח, אולם ספורט וחדר כושר עם מתקני התעמלות, מגרשי טניס, כדורסל, מיני-גולף, סאונה וכלל נקוי, בית קפה ועוד)... בקאנטרי קלאב יופעל מועדון שכונתי שבו יתקיימו פעילויות וחוגים לרווחתך ולהנאת משפחתך. אתה לא חייב לוותר על החברות במועדון הספורט שלך, אבל בצפון החדש יש באנטת הכל.

מי ישמור על כל זה?

הצפון החדש זה לא רק מושג חדש. זו גם תפיסת חיים חדשה. לכל צמד בניינים - בלובי המשותף - כניסת עם עמדת שמירה ובקרה המאויישת 24 שעות ביממה - משולבת במערכת טלויזיה במעגל סגור המחוברת לדירות. דירת שומר מיוחדת על מנת לאפשר חסכון בהוצאות השמירה. תחזוקת השכונה תתבצע ע"י חברת ניהול ואחזקה מרכזית, אשר תשחרר את הדיירים מכל דאגה בקשר לנקיון הסביבה וגם תדאג לתיקונים בדירות. אתה יכול לישון בשקט, הצפון החדש ישאר חדש גם בעוד 20 שנה.

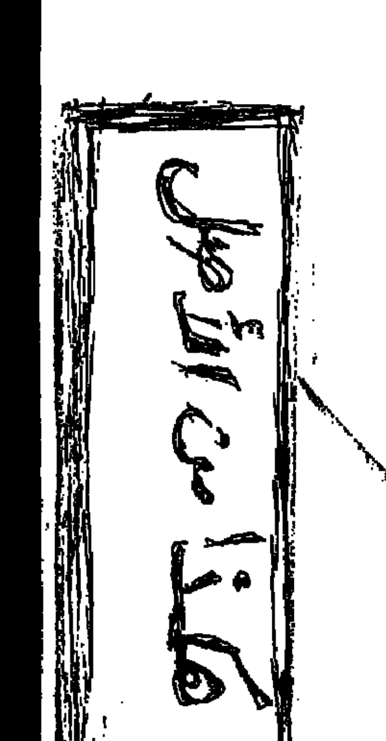

"פעם, ההורים שלי גרו בצפון הישן"

בעוד כמה שנים הילד שלך בוודאי יגיד את זה, בינתיים בוא נראה איך הוא יגדל. בצפון החדש פארק אינטגרלי ושטחי ירק רבים. כבישים עוקפים ורחוב הולנדי משובץ מוביל לכל מבנה. שלווה וביטחון ממש כמו בקיבוץ. בנוסף לגינות נוי מטופחות, ספסלים ופינות ישיבה, יוקצו בשכונה פינות משחקים מיוחדות לילדים עם שפע של נדנדות מגלשות ומתקנים נוספים. יחד עם בנים ובנות בני גילו יבלה ילדך בגן הילדים השכונתי וכדי להחזיר אותו הביתה לא תצטרך לחצות עיר עם מכוניות. כל ילד מבין שזה נקרא ילדות מאושרת.

ומי יבנה את כל זה?

אזורים בנין (1965) בע"מ — חברת הבניה של קבוצת כלל בשיתוף עם סולל בונה.
מאז היווסדה יזמה אזורים ובנתה עשרות שכונות מגורים מיוחדות ויותר מ-30 אלף יחידות דיור, מרכזים מסחריים ותעשייתיים ומוסדות חינוך.
מגדלי דוד המלך, מגדל דיזנגוף, נוף אפקה, גני השרון, מגדלי הדקל ולב נבלי — אלו שמות המדברים בעד עצמם — והכל ביוזמת אזורים.
בשכונת אזורי חן — מיישמת אזורים את הידע והנסיון הרבים שנרכשו עד כה ויוצרת מושג חדש שיישאר לתמיד — הצפון החדש של תל אביב.

הצד הרביעי של המטבע

המלון הירוק

אמסטרדם

חיפשתי לי מלון קטן. שיהיה איפה לשים את הראש, באמסטרדם. מישום שחברים שלי גרים בסביבה, חיפשתי דווקא בקירבת הפונדר־פארק. ובכל מלון אמרו לי בקבלה: „מצטערים. יש כנראה עכשיו באמסטרדם איזו ועידה גדולה, הכל תפוס." לבסוף מצאתי לי מלון קטן, לשים את הראש. באמסטרדם. מלון נחמד, מאוד נקי ומאוד הולנדי. צל הריח, שאלוהים ישמור!

פקידת הקבלה, נערה הולנדית גבוהה וחסונה, מעשנת תותח רציני של מריחואנה. מדי פעם היא צועקת „דיוויד". והטבח מגיח מהמטבח הקטן, לוקח שאכטה ונעלם מאחורי הסירים והמחבתות. בלובי יושב אדם מבוגר, אולי בן שבעים, ומגלגל סיגריה עם כנו, שגם הוא קשיש סנוק. זוג צעיר יושב לנוכח הטלוויזיה המשדרת פזמונים מן העולם הגדול במשך כל שעות היום והלילה, והם פולטים עשן של גראס, שממלא את כל הלובי בענן עשן. והריח – שלא נדע. לחשיש יש ריח סימפטי פחות או יותר, אבל למריחואנה יש ריח של צמיג שרוף. שלא תחשבו שאלה שמתמסטלים מלקקים דבש. והריח הזה עולה עד לחדרי, חדר 24 בקומה השניה, ואי אפשר לפתוח חלון כי בחוץ קור של כלבים הולנדיים.

„לא מפריע לכם הריח הזה?" אני שואל את פקידת הקבלה היפה.

„כבר התרגלנו," היא אומרת, והעינים שלה כמו שני רמזורים שנעצרו על אדום.

„זה משהו מיוחד," מגיע דיויד הטבח לשאכטה, „מקולומביה".

הסמים הרכים חוקיים באמסטרדם והסביבה, אבל מה עושים עם הריח הזה? וכמובן שלאט לאט גם הראש מתחיל להיות טוב. ואתה רואה את אורחי המלון נשפכים במדרגות, מחייכים וטובי לב. הם הגיעו למלון באמסטרדם ובאותו כסף קיבלו גם ריח, שהגיע מקולומביה. ואולי הוועידה שבגללה קשה להשיג מקום במלון בעונה זו, בעיר הזאת – היא ועידה בינלאומית של טועמי מריחואנה שהגיעו מכל העולם כדי להסריח את בירת הולנד, ולהפיק לקחים.

„הראש שלי בעננים," אומרת ההולנדית, העוסקת בקבלה.

„חומר טוב", אומר הטבח וצוחק אל החביתה שהוא מטגן.

דיויד הטבח הוא אנגלי, ומספר שפעם היה קצין בצבא הבריטי, והשתתף בקרב על איי פוקלאנד. אולי זאת האמת, ואולי זה החומר שעשה לו להגיד כל מיני דברים כאלה.

ברוכים הבאים למלון הירוק.

קין 85

פגשתי רבים כמוהו, במסעותי השונים לאירופה ולאמריקה, אבל רק איתו נכנסתי לשיחה, בגלל התור. חיכינו לתורנו במשרד לנסיעות, במדרחוב החוצה את כיכר „דאם". מבט אחד בפניו, וידעתי שהוא משלנו. או אולי נכון יותר לאמר משלי. משום מה שמתחולל בנפשו כעת, התחולל גם בנפשי, אחרי אחת המלחמות, כשניסיתי לברוח מהדם בארצי אל ה„דאם" של אמסטרדם, לפני כך וכך שנים וכך וכך מלחמות, כשעוד חשבתי שאפשר לברוח מזה.

יש לו שיער זהוב, שמשתפל בסגנון הנסיך הקטן עד לכתפיו. פנים צרובות שמש, עינים כחולות עמומות, נעלי אול־סטארס, שהיו פעם אדומות, קיטבג צ.ה.ל.י ובו כל רכושו עלי אדמות, כובע שרכש כנראה מנוצרי בלבנון, והוא מספר לי שהוא כל הזמן נוסע, נע ונד. לא מוצא לו מקום בעולם.

„חזרתי מלבנון והחלטתי לברוח," הוא אומר.

„לאן?"

„הייתי חודשים בקמבודיה. עבדתי בתור מלצר, ובתור סבל, טיילתי הרבה... ובכסף שהרווחתי קניתי כרטיס להודו... בהודו נשארתי חודש, לא משוגע על הודים, וקניתי כרטיס לאירופה... יש לי פה כמה חברים, באמסטרדם, גם הם ברחו... ועכשיו אני מחפש איזה „דיל" טוב כדי להגיע למכסיקו... אני אף פעם לא הייתי במכסיקו..."

הבחור הזה, שאני קורא לו קין 85 משום שהוא נע ונד ולא מוצא מקום תחת השמש, וגם בגלל שהוא ביקש ממני שלא אסגיר את שמו האמיתי, משום שהוא לא רוצה שאף אחד ידע איפה הוא ולמה הוא. הוא בן משק מפואר בגליל, והעביר ילדות גלילית מפוארת, והיה פעיל בתנועת הנוער, והלך לצבא.

„בלבנון אכלתי אותה," הוא אומר, מנער את מסך התלתלים שלו. „ומאז – תן לי רק לא להיות בשום מקום. להסתובב. אם הם שלחו אותי כל כך רחוק בשביל למות, אני אסע רחוק יותר בשביל לחיות."

„כמה שנים אתה כבר מסתובב?" שאלתי אותו.

„שלוש שנים."

„המלחמה נגמרה," אמרתי לו.

„לא בשבילי," אמר קין 85, ורכש כרטיס למכסיקו.

לכיוון אחר, בנתיב הבריחה מארץ שליכלכה.

המתנחלים

לבושים בלואי־פאנק ומצוידים בשרשראות כבדות, ועכבר לבן יושב בתוכי מעולף על כתפיהם המטולאות, הם באים ומתנחלים באמצע הלילה בבית שלך, ואחר־כך - לך תוציא אותם. שלטונות אמסטרדם, ממש כמו ממשלת ישראל, מקדישים כעת את רוב זמנם לבעיית ההתנחלויות הבלתי־חוקיות.

קוראים להם ה„קרייקרים". המפצחים שרואים בית ריק ומפצחים אותו, ומתנחלים בתוכו כמחאה על מצוקת הדיור בעיר. אבל לא רק מצוקת הדיור. הפאנקיסטים ממשיכים את המלחמה העתיקה ביותר שימיה כימי המין האנושי: מלחמתה של משפחת אין־להם נגד משפחת יש־להם (לפי הגדרתו הנפלאה של צ'רלס דיקנס). תנועת הפאנק כולה צמחה כצעקה. של עני נגד עשיר. הפאנקיסטים פחות סימפאטים מהסוציאליסטים. בעיקר כשהם מחליטים לצאת לרחובות ולהרביץ את תורתם. הם כבר מזמן תלשו את תמונתו של מרקס ושמו במקומה פוסטר של גולגולת מת.

וכעת הם מתנחלים. כמעט בכל יום אתה קורא בעתון המקומי על כמה קרייקרים שהתבצרו בבית דירות זנוח. או בבית שדייריו הלכו לסרט וכשחזרו ראו שהדירה תפוסה, ואמסטרדם השלמה שייכת לאמסטרדם, לא פחות מאשר ארץ ישראל השלמה שייכת למתנחלים, ואולי אפילו יותר.

ניסיתי לתפוס לי איזה קרייקר לשיחה, אך לשווא. המפקדה שלהם שוכנת בקפה־בר, על שפת התעלות. הקפה נקרא „עכברי־הביוב", כמובן. על שם העכברים הקטנים שהם נושאים כסימן היכר על כתפיהם, ומה יותר מעכבר־ביוב מסמל פלישה לבתים של עשירים? לקפה הזה אי אפשר אפילו להתקרב, ובפיתחו עומרים כמה קריקרים, שיקרקרו לך את הצורה אם רק תעיז להגיד להם „האי" קטן אחד. לעכבר הלבן אין הומור. לעכבר הלבן אין כלום ולכן הוא יצא למלחמה בעכברושים הגדולים, שיש להם הכל.

כמו לכל תנועה המכבדת את עצמה, גם לקריקרים כבר יש מרטיר, קדוש מעונה משלהם. לפני כשלושה חודשים נערכה הפגנה באמסטרדם (ושתדעו לכם שהפגנה באמסטרדם נדירה כמעט כמו שלג בתל־אביב), ובעימות עם המשטרה חטף אחד המפגינים כדור של גומי בזרועו. הוא נפטר בו בלילה, בבית החולים, והפך, עוד באותו לילה, לקדוש של הפולשים. סנטה־קרייקר. באותיות הקטנות של העתון כתוב שהוא מת בבית החולים בגלל שהיה מכור להירואין והרופאים לא סיפקו לו מתאדון, תחליף לסם, ולכן הוא מת. אבל מי קורא אותיות קטנות? ומי מתרגש מג'אנקים בבירת הג'אנק?

רק העכבר הלבן, אולי.

והעכבר הלבן מת, ועשוי מלבד.

יהונתן גפן

אוכלים קש ועושים זהב

לפני עשרים שנה לא האמינו שחקני הקאמרי כי הילדים יקשיבו ללהטוטי לשונו של אברהם שלונסקי. אך הנס התרחש ו"עוץ לי גוץ לי" נהפך למחזמר מצליח, שקסמו לא פג עד היום. לקראת חנוכה מעלים שוב את האגדה על בת הטוחן שהתיימרה להפוך קש לזהב – הפעם עם עופרה חזה והגששים יחד עם אריק (לביא) ושושי (שני) לבני הדור שלא הכירו את אברהם חלפי ז"ל.

מאת שרית פוקס

היכל הספורט ביד אליהו בבוקר. חזרה על „עוץ לי גוץ לי" היא גיגית של תזזית. נהרות של אגו נשפכים כאן. היפה בהצגות הילדים, שעלתה לראשונה בקאמרי ב־1965 וסרבה לרדת משם חמש עשרה שנים בהפסקות, מתחפשת לקראת חנוכה להצגה גרנדיוזית, עם נבחרת עליונה של בדרני ישראל מול שלושת אלפים ושש מאות כיסאות. צרוד וניחר, זועק הבמאי יוסי כרמון על כוכביו להפסיק להתחנחן מול הצלם והעיתונות שניכנסו לאולם. „למה, למה, למה? שחקנים מקצועיים. אהז פרסומת. פרסומת! הנה גם פולי מפורסם, והוא עומד יפה בשקט". משבח כרמון את הגשש שלא סרח.

אבל יש כאן גם איים של נועם ושפיות. כמו עופרה חזה, ענוגה עד שקיפות, כבת הטוחן. ממושמעת, ענווה, יודעת טקסט בעל־פה החל מהחזרה הראשונה. התפקיד הדרמתי הזה הוא צעד נוסף לקראת הגשמת חלומה לשחק במחזמר. למשל את תפקיד אוויטה. „הלאה, הלאה, הלאה". היא לוחשת לי. „להתקדם, אתגרים." ציפי שביט מורדת שמלה בוורוד מזעזע, על גבי ריפוד ההופך את החצרונית להמפטי דמפטי גרוטסקי. ביצה פשנל. אשת פשה המפיק. מפקחת ע"י עדכון התלבושות שחלקן נתרמו על ידי הקאמרי. פאייט אחרי פאייט נרקם על תלבושות הסאטין והטול, בידי עלמות היושבות על הרצפה הקרה. בוראים עולם בחריצות של נמלים. בינם לבינם מחליפים האמנים דברי התפעלות הדדיים; וכשציפי שביט מעירה לדובי זלצר שהמוסיקה שלו אלוהית, הוא זורח כתינוק שזה עתה זכה לפוצינגיוימוציניו הראשון שלו. שלושה נכסי צאן ברזל תרם דובי לתרבות המחזמר הישראלית: המגילה, קזבלן ועוץ לי גוץ לי.

כשעלה המסך על ההצגה הראשונה לפני עשרים שנה בקאמרי היו השחקנים משוכנעים שהיא טעות איומה בקריירה שלהם. המנהל שייקה וינברג, נזכר יוסי גרבר, שר הארמון של אז, ניחם אותם באומרו שיציגו פעמים אחרות, לפי ההתחייבות וזהו. לשונו הפיוטית של אברהם שלונסקי הפחידה אותם. לא האמינו שהילדים יהיו איתם. ואז ארע נס. המפגש בין במה לקהל מוזרים זרמים מסתוריים. והגג נסדק מרוב צהלה. שושיק שני שהיתה: אז בת הטוחן והיום היא עוץ לי גוץ לי, מספרת כי אריק בעלה (היום ואז בתפקיד משרת המלך) החל לנהל דיאלוג עם הילדים, לראשונה בתולדות הצגות הילדים בארץ, מנצח על שאגותיהם. שושיק תהיה עוץ לי גוץ לי שונה לחלוטין מזה של אברהם חלפי ז"ל.

שושיק דוקרנית וקצת שטנית. חלפי, כמו שאומר לי כרמון, היה חציו ליצן, חציו משורר. קונדס עגום. שושיק תתרומם על גבי מעלית שלא היתה קיימת בעידן הטרום קיברנטי בקאמרי. חלפי לא היה עלם קל גוף, כששיחק את עוץ לי בשנות השישים, אבל היתה לו תנועה דמוית מעוף בידיו ורגליו, אפילו בפניו. שיצרה אשלייה של תעופה. חלפי לא רצה לשיר. היו לו מעצורים, הוא היה מכונס, מצומצם בתוך עצמו. שושיק תשיר היום את השיר שניגנז אז.

חלפי, שלא שיחק מימיו דמות מרושעת, היה אומלל למדי בעת בניית התפקיד. הוא ניסה, ואכן הצליח, למצוא איזון בין השד שבעוץ לי גוץ לי לאנושי שבו. התפאורן הנפלא רודא ריילינגר נקרא להתאים את התפאורה הקאמרית שלו מאז, לגרנדיוזיות של היכל הספורט. הוא חש קצת אנוס, בינינו. אך הוסיף שני שערים, צריחים, כרכרה ומה לא, סביב הבמה המסתובבת, שהיא ארמון מצד אחד, וחדר טוויה מצד שני.

סוד קסמה של „עוץ לי גוץ לי" הוא במפגש קאנונים: שפתו המתלוצצת מתרוצצת של שלונסקי, המוסיקה המעולה של זלצר, בימוי, תפאורה, משחק. שלונסקי התנגד בתוקף לכל אלה שתבעו ממנו לפשט את שפת ההצגה. הוא ידע את יכולתם האמיתית של הילדים להבין את החידודים, פשוט משום שנהג בעצמו להתיילד ולהשתעשע בחברת ילדי מכריו, וכמובן נכדותיו. דוד אברם הם קראו לו. שמעו של שלונסקי כאוהב ילדים הגיע כה רחוק עד שילדים זרים נהגו להתקשר לביתו ולשאול בעצתו בפיתרון מילים קשות בתשבץ. משחקי מילים מספר הילדים הראשון שלו „מיקי מהו" ניטבעו מיד בשפה, כמו שקורה היום לשפת הגששים. למשל: „כי מיום קונצים קונצו, לא קונצץ עוד קונץ כזה".

שלונסקי הוסיף גופך מוציאלי מוסרי לאגדה של האחים גרים, שהוא, למען הדיוק, סיפור־עם ישן אשר נפוץ בין סקנדינביה לספרד, עד שהועלה על הכתב בצרפת לפני כ־400 שנים על ידי פרנסואה רבלה. על פי האחים גרים, זהו מעשה באב, שהתרברב בפני מלכו שבתו יכולה לטוות זהב מתוך קש. המלך מכניסה לחסגר, ושם עליה להוכיח את מגע ידה הפלאי. היא נואשת ואז נחלץ לעזרתה אישון קטן חסר שם. פעמיים הוא עוזר לה לבצע את הקסם על הנול. פעם תמורת מחרוזת, פעם תמורת טבעת. בפעם השלישית המחיר עולה. האישון דורש את התינוק שיוולד לה כשתינשא למלך.

כאשר בא האישון לתבוע את הבכור, מתחננת בת הטוחן, המלכה, על בנה. האישון מציע תחליף. הוא מקציב לה שלושה ימים לגלות את שמו שלו. כשתגלה – תינצל. לאחר שני ימי כישלון, מתמזל מזלה של בת הטוחן, ואחד משליחיה מגלה במסע חיפוש את האישון כשהוא מזמר לעצמו את שמו: עוץ לי גוץ לי. האישון מתפלץ מהצלחתה של המלכה לגלות את שמו, וזועק: השטן גילה לך את שמי, ובורח.

אין זו אגדה חינוכית. היא חסרת פואנטה הרמונית שתיישב את הקילקולים והעוולות. בת הטוחן היא ערמומית ושקרנית, אף שהיא נגררת אחרי שקרי אביה. האב קורע את בתו מעליו כאכזריות, מאלצה להתמודד עם השקר שלו. המלך מתאהב בבת הטוחן בזכות זהבה ויכולתה המאגית, לא בזכות עצמה. ועצוב הוא גורל האישון שנחלץ לעזרתה. האישון עשה את שלו. האישון יכול ללכת. בגירסה מאוחרת של האגדה, שינו האחים גרים את סוף הסיפור, מבטאים את אבדן האישון ברגע שהסיכוי לקבל תינוק נגזל ממנו. האישון נתקף זעם נורא, תוקע את רגלו האחת עמוק לתוך האדמה, תופס את רגלו השנייה בשתי ידיו וקורע עצמו לשניים.

על פי ערכי התקופה הסוציאלית, שבה גם לאיש הקטן יש זכות לכבוד משלו, עשתה בת הטוחן עוול נורא לאישון. הוא חיפש לו נפש חיה בבדידותו – תינוק. בת הטוחן יכלה לסרב לו ולומר לו למשל (כפי שמרמיינת הסופרת אימה ברנדר במאמר על האגדה): לא אוכל לתת לך את ילדי כי הוא שייך רק לי, אבל בוא לגור איתנו בארמון. עם התינוק והמלך, נוכל לעשות הרבה דברים ביחד. עוץ לי היה מסמיק ומחוויר מהתרגשות, מטפס על הכיסא ונושק ללחי המלכה, ולכתר המלך. אז היה שר שיר ערש לתינוק, ושיר אחר לעוררו בבוקר, והם היו נהנים זה מזה עד אחרית ימיהם.

תיקון מרשים לאגדה עשתה הסופרת רוזמרי קונצלר. בגירסתה, מזדעזעת בת הטוחן מהצעת האישון לקחת את תינוקה תמורת הפלא. „לעולם לא אטווה עוד", היא קוראת, „לעולם לא אתן את ילדיו". האישון כועס, ומרוב זעם תוקע רגלו באדמה עד שהרדלת נפתחת. בת הטוחן נמלטת לחופש, מותירה מאחוריה את אלה שניסו לכבול אותה בכזביהם. בריחה של התבגרות. אחת הפרשנויות המעניינות ששודכו לאגדה היא שיש לקרוא לרוע בשמו כדי להתמודד עימו.

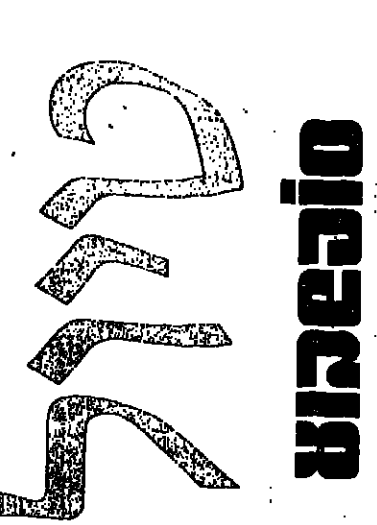
אבל שלונסקי ניסה ליפות את הרוע הזה. במחזהו הסוציאליסטי, החברה המלכותית המושחתת, צמאת הממון, קאפיטליסטית בעצם, גוררת את שרשרת הרעות. האב מתרברב על אודות יכולת בתו באוזני המלך, רק משום שהמלך ויועציו משפילים אותו ומנסים לעושקו. המלך, הניצב אומלל מול האפשרות שבכורו יילקח ממנו, עובר הארה פתאומית, וכל אופיו מתהפך: „מהו אותו מכשול שהכשילהו, אותו גורם, אותו הכרח, שהביאוהו לידי כך? הוא הזהב, חמדת זהב אשר חמדנו: הבה, הבו מקור ושורש כל חטאת הוא, והטוחן רק כלי שרת הוא בידי חוטאים גדולים ממנו על כן, אפוא, לא נרשיענו: וזה דברי לממלכתי: כל החוטא סופו מחטיאו" בקיצור, מרכסיזם לפעוטות.

בבוקר מביים יוסי כרמון את עוץ לי גוץ לי. בערב – משחק את פוזנא הנבל העלוב. העובר אין סוף השפלות כדי להישאר בחיים, במחזהו של חנוך לוין. כרמון אינו חש עצמו מדלג בין עולמות מנוגדים. אותה חמדנות ורמאות, אותה ערמומיות, אותה הפרת הבטחה ואותה היצמדות נואשת לחיים. ■

גיבורי "עוץ לי גוץ לי" בגירסה הראשונה שהעלה התיאטרון הקאמרי לפני עשרים שנה (בציור של זאב) – מימין לשמאל, למעלה: שר הארמון – יוסי גרבר; עוץ לי גוץ לי – אברהם חלפי; בת הטוחן והמלכה – שושיק שני; שר האוצר – נתן כוגן. למטה: הטוחן – יוסף ידין; חצרנית – אסתר גרינברג; המלך – זאב רווח; המשרת – אריק לביא.

גיבורי "עוץ לי גוץ לי" נוסח היכל הספורט של 1985 – מלמעלה: אריק לביא, עופרה חזה, ציפי שביט, שושיק שני, פולי, שייקה וגברי (הגששים), יואל ליבה ושלמה וישינסקי.

כסל"ו תשמ"ו

מאת נילי פרידלנדר
צילומים: ראובן קסטרו
בשיתוף עם רשות שמורות הטבע

8. מפתח־תקוה למודיעים

כדי ליהנות מהטיול הקבוע ליער בן שמן – כדאי להתחיל ביציאה מפתח תקוה. לצאת מערי השיכונים הצפו־נות בין חולון לכפר סבא אל השדות המרחבים, אל היערות והשבילים ולגלות את בית הבטון הראשון בארץ ואמון על הגבעה. יש הפתעות בכביש הקצר בין ראש העין לבן שמן.

וחנוכה של ימינו עשו אנשי המועצה האיזורית מודיעים, שניקו את שולי הכביש מערימות הפסולת והגרוטאות, שהשליכו שם קבלני השיפוצים. עכשיו תענוג להסתובב כאן והכל פתוח ומצפה לעונת הכלניות האדומות, שיפרחו בעוד חודש־חודשיים. עד אז, מומלץ לטייל בין חורבות קמח ישנות שחדלו לפעול ובין אבני מגדל אפק, עם האולמות רבי הקשתות והקימרונות, (שנוקו בעת שצולם כאן הסרט "השגריר" עם רוק האדסון המנוח) הצופה אל מישור החוף והרי השומרון. אם יורד גשם פתאומי, זה המקום לתפוש מחסה.

נתחיל מהתחלה: מצומת גנים, ביציאה מפתח תקוה לכיוון כפר סבא. הבאים מת"א יפנו אחרי בילינסון שמאלה, ת סגולה. נוסעים צפונה, בכיוון כפר סבא כ־2 ק"מ. מימין – כפר הבפטיסטים, ומיד אחריו תחנת דלק חדשה. פונים ימינה לדרך עפר ונוסעים כשלוש מאות מטר עד שרואים בית ישן בשדה הרחב, ומאחוריו אפיק הירקון. לפני הבית, שלט עם סיפור.

בית הבטון הראשון בארץ. תיכנון ובניה: דניאל ליכטנשטיין, שעלה לארץ ישראל ב־1910 והתיישב בפתח תקוה. בית בסיגנון ארצישראלי, חדומה לגימנסיה "הרצליה", זו שנהרסה בתל אביב, ועל חורבותיה קם מגדל שלום. יופיו של הבית הישן, שבתוכו עוד עומדות המשאבות ששאבו מים מהירקון להשקיית פרדסי פתח תקוה. את חברת השאיבה הקים בצלאל יפה ב־1913 והיא נקראה "פלשתינה". שיטוט לאורך אפיק הירקון, בין האקליפטוסים.

בכפר הבפטיסטים גרות כמה משפחות נוצריות המאמינות שיש להטביל את האנשים כשהם מבוגרים, ולא תינוקות. בשדות הכפר יפרחו עוד מעט הנרקיסים. אם מטיילים מעט בשביל העוקף את הכפר ממזרח אפשר להגיע לשער החצר, לבריכה ולבית הבאר. כל מה ששרד מחוות קסאר, ערבי נוצרי מיפו שמכר את חוותו ב־1895 לברון רוטשילד, והיא מסרה לחלוצי פתח תקוה שגידלו כאן, באדמות "מיר", פישתן, כותנה, אספסת, תירס, קנה סוכר ותילתן. כשמציצים לתוך בית הבאר רואים את הבאר שנחפרה עד למיפלס מי התהום. בעזרת "אנטילה" – שרשרת ברזל שמחוברים אליה ארגזי עץ היו מעלים את המים. ואת השרשרת ששרדה כאן היה מסובב גמל. אנשי בית ספר שדה "ירקון" של החברה להגנת הטבע, גילו מחדש את המקומות האלה, ניקו, סידרו, הציבו כאן שלטים והעלו אותם על מפת הטיילים. במהלך עשרים דקות, הלוך וחזור אפשר לגשת מכאן אל מעיינות הירקון. בדרך חוצים את מסילת הברזל חיפה־לוד־מצרים (לשעבר) ליד "פילבוקס" – תא משמר שהקימו כאן הבריטים. חוצים את המסילה והולכים בשדות לעבר מה ששרד ממעיינות הירקון, עם צמחי המים, והאגמונית, התנגולות־המים, המתחבאות בין הקנים. בשבת אין פה רכבות. בימי חול – לחצות בזהירות.

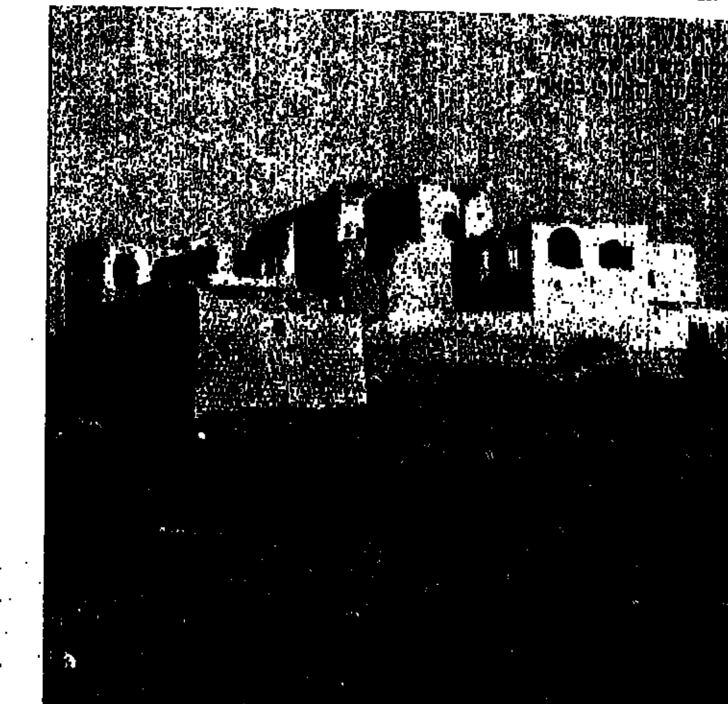
את החלק הירקוני של הטיול אפשר לראות גם מצידו השני של כביש פ"ת־כפר־סבא. מבית הבטון הראשון מסתובבים בכביש בחזרה, ופונים ימינה לסוללת העפר שעליה יעבור כביש חוצה־שומרון מכאן עד לצומת מורשה. מימין – בית שאיבה קטן ועליו בולטת השנה: תרצ"ח. כ־300 מטר אחריו עוצרים והולכים ימינה והולכים לעבר האקליפטוסים הגבוהים מצפון לדרך. כאן חבויה בתוך מה שהיה פעם חצי אי על הירקון, טחנת הקמח של אבו רבאח, זה שמו של בעל הטחנה הערבי.

באביב 1948 הובאו לכאן, לטחינה, שקי התבואה האחרונים. הטחנה יפה, עזובה, סמויה מן העין בתוך עצי אקליפטוס גבוהים, צפצפות, קיקיונים ואיזדרכת ענקית. פתאום, שלדגים טורקיזיים חוצים את האויר בצריחה מהדהדת.

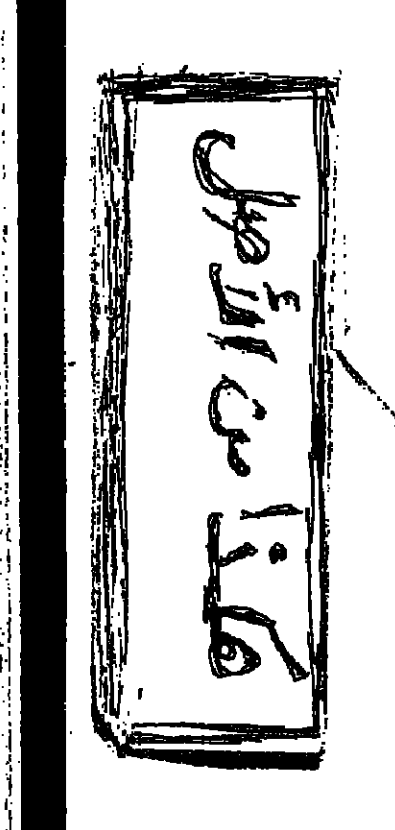
במסגרת המפעל החדש, והאיטי בנתיים, לשקם את חופי הירקון, פולסו כאן דרכים בתוך הצמחיה הפרועה. מקום קטן אך קסום. אי פראי, לא צפוי באיזור עירוני וחקלאי כל כך צפוף.

מכאן, חזרה לכביש לכיוון פתח תקוה. עוד כשלושה ק"מ לצומת גנים ופניה שמאלה לכיוון אפק וראש העין. משמאל נראית תחנת השאיבה המעבירה את מי מעיינות הירקון לנגב ועל הגבעה מבצר אנטיפטרוס, מוקף בדשאים ובגדרות של הגן הלאומי אפק, אתר פיקניקים ידוע ומוכר של תושבי האיזור.

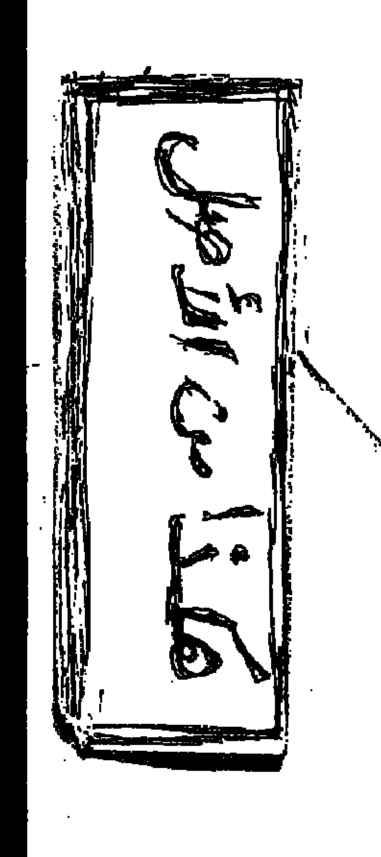
מאחוריו בנין אבן, תחנת הרכבת ראש העין, אליה נתחברה המסילה מפרדסי פתח תקוה. וממשיכים בכביש (מספר 444) לכיוון ראש העין ומימין רואים את קיבוץ עינת שמצטיין בלחמים הטובים שלו ובנעלים הנוחות להליכה. מגיעים לאנדרטה קטנה בין שני ברושים לחיילים שנפ־ ◀

מעריב

בית [illegible] הראשון בארץ, 1913
צילום: ראובן קסטרו

טיול
סופשבוע

(המשך)

לו כאן במלחמת העצמאות. כדאי לחנות כאן, ולעלות ברגל למגדל אפק.

מעל לקיר התלול של המתצבות נראה גם בית תפילה מוסלמי עם כיפה לבנה ועץ חרוב.

מראש העין עד לכאן, כ־3 ק"מ בסך הכל, וזה הוא מעבר אפק. כאן עברה הדרך הגדולה מסוריה, דרך ארץ ישראל למצרים, „דרך הים" בפי העברים והרומאים קראו לה „ויא מאריס". בימי שלום עברו בה שיירות של סוחרים ונוודים, ובימי מלחמה עברו בה גדודי הלוחמים, עד למלחמת העולם הראשונה, עד למלחמת העצמאות. עכשיו עוברים בה המטיילים שיעלו למגדל אפק הוא מגדל־צדק.

מגדל צדק, שם שנתנו לו החוצבים העבריים, אנשי גדוד העבודה והעליה השלישית שעבדו כאן במחצבות „אבן וסיד". הצדק העברי בא מצאדק הערבי, צאדק אל ג'מעיני, המאפיונר המקומי במאה ה־19 שכפה את שלטונו מיפו ועד הרי שכם באמצעות פעולות טרור ושוד דרכים. הכפר שבנה כאן על חורבות המבצר הצלבני „מיראבל", שלט על מעבר אפק. מה שנותר מהכפר הוא בית התפילה והמצודה על ההר. כאן היה ישוב ברציפות מאז ימי בית שני ועד ימינו. באחד ממשקופי הקימרונות קבועה אבן. ובה כתובת יוונית לזכרו של אחד נוצרי: קיריאקוס שמת כאן על קידוש השם. מכאן נפתח המבט להרי שומרון וגם לגגות האדומים של „בנה ביתך" בראש העין. כל מישור החורף. ללכת ממגדל־אפק ואל הגבעה עם בית התפילה ועץ החרוב לידו, ולחפש כאן בחורף אירוסים ושיחים נמוכים של כְּתָלָה־חריפה שצומחתת על הסלעים, וריחה החריף הוא השולט כאן עכשיו.

בחזרה למכונית ונסיעה לכיוון בן שמן. עוברים ליד הכרמים ומטעי האבוקדו אל קיבוץ נחשונים. וממזרח לכביש הארץ החשופה. זו אשר תתכסה עוד מעט במרבדי כלניות. משמאל לכביש חווה פרטית לגידול צאן ומוזוליאום רומי. מיבנה קבורה מרשים, עם עמודים קורינתיים ומדרגות חצובות, פנימיות שמובילות לגג. המיבנה שרד כאן מסוף התקופה הרומית. בתוכו שרדו הבסיסים של שני ארונות קבורה מאבן, אחד גדול, ושני קטן, כנראה של ילד. אחר כך נתגלגל והיה לבית תפילה מוסלמי „מקאם" ועל כך מעידה הגומחה החצובה בקיר הדרומי, לכיוון העיר מכה.

משמאל לכביש, ביער קולה, יש אנדרטה לזכר כ"ח לוחמים שנפלו כאן על כיבוש הכפר הערבי קולה במלחמת העצמאות. הכפר נהרס, וסביבו נטעה הקרן קימת יער של אורנים, אקליפטוסים וברושים. בעניין עצי הבר, כאן היא ארץ השיזף. עצים בודדים פזורים בשטח עם פירותיהם המתוקים, והתפוחונים שציבעם מיתחלף מצהוב בעיר לחום־דבש וטעמם מתוק והם נקראים „דומים". עצים עמוסים דומים, גם זה מפלאי הדרך. ואז מתחילה ארץ המתצבות, מחצבות ברקת וזוירת יהודה. בסתיו המוקדם באות הנה מיליוני סנוניות נודדות ללינת לילה בשדות הקנים שבאחת המחצבות הנטושות. עכשיו, הסנוניות כבר נדדו מכאן למצרים.

זה הצומת, שבו פונים שמאלה ליער הרצל, הוא יער בן שמן, ובמזרח – גבעות נמוכות ורכות עם כרמי זיתים.

בית המשאבות על הירקון, תרצ"ח.

אל היער: מכביש ראש העין פנים שמאלה, ומכפר הנוער בן שמן חוזרים לכאן, אחרי שחוצים במחלף בן שמן.

היער הגדול ביותר בארץ: שניים וחצי מיליון אורנים וברושים. קוראים לו יער הרצל, ועל כך במסגרת.

מהיער אפשר להמשיך לכיוון ירושלים. מימין, המושב הדתי מבוא מודיעים והשילוט מפנה את המטיילים לעבר תשעה קברים עתיקים חצובים בסלע ולידם גת עתיקה לדריכת הענבים ולתסיסת היין.

גם אם הארכיאולוגים יודעים כי אין אלה קברות המכבים כי אין הוכחה מדעית, זה לא יעזור להם. ב־1913 החלו מורי גימנסיה „הרצליה", התיכון העברי הראשון בארץ (אחרי אלפיים שנה) לטייל הנה עם תלמידיהם בחנוכה והאגדה נוצרה, בעידודה של הקרן הקיימת לישראל.

אבל כאן באמת ארץ המכבים, האיזור שממנו יצאו לוחמי התופש הנועזים, בני משפחת חשמונאי, שכבשו את ירושלים מידי הסורים־המתיוונים וצאצאיהם, מלכים וכוהנים גדולים של ימי הבית השני חרגו עד מהרה מההתחלה הצנועה של אבותיהם: עובדי אדמה, לוחמי חופש וקנאים לדת ישראל. יהודים כמוהם המשיכו לחיות בארץ ישראל עוד שנים רבות לאחר נפילת הבית השני.

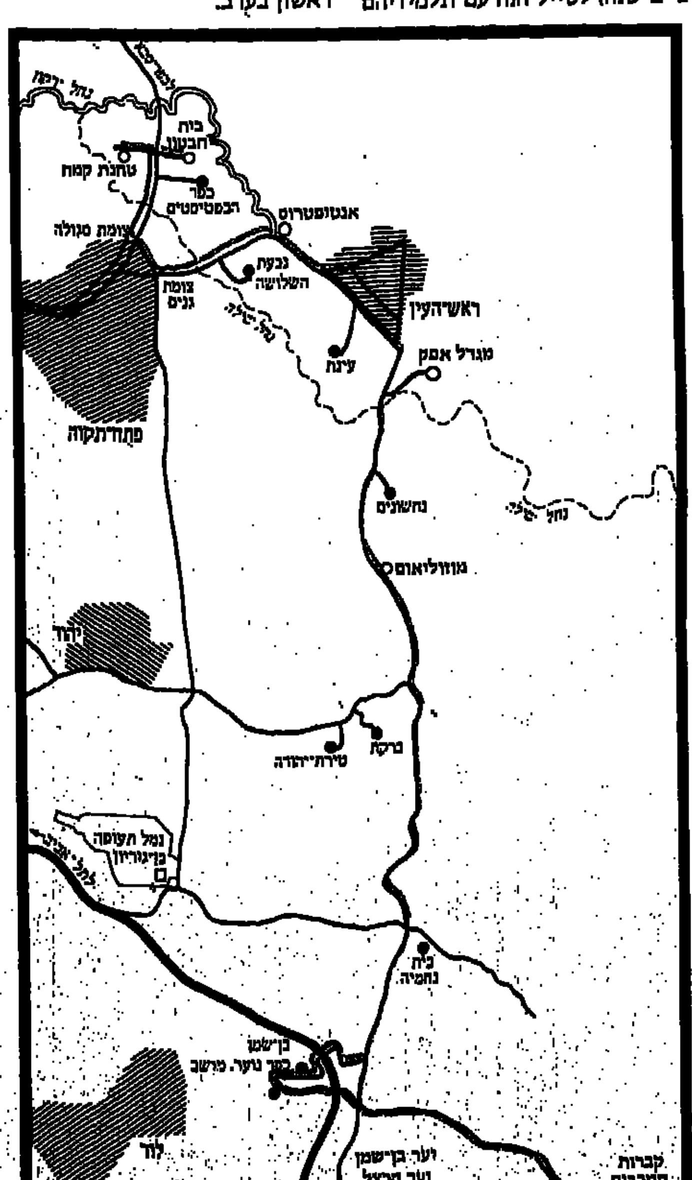
וכאן, בשדות הפתוחים והרחבים, אם לא בשולי היער, הגיע הזמן לפתוח את הצידניות, לאכילה ושתיה כדת. ונר ראשון של חנוכה, לזכר הנסים והניפלאות, להדליק בבית, ביום ראשון בערב.

היער הכי גדול בארץ

אפשר לנסוע ליער מיד ואפשר לעשות סיבוב קטן בחצר הישנה והיפה של כפר הנוער בן שמן. לראות מקום שמשמר עדיין את המראה של ראשית ההתישבות הציונית, ועל כך במסגרת. לכפר הנוער בן שמן מגיעים מיד כשחוצים את המחלף בכביש המהיר ירושלים־ת"א לכיוון לוד. לראות את החצר ואת המושב הישן בין הדקלים. אל בן שמן הישנה אפשר להגיע גם דרך הכביש היוצא מלוד ופונה מזרחה. בעבור שניים, שלשה ק"מ מגיעים ורואים איפה עברו ימי נעוריהם של סוניה ושמעון פרס, שולמית אלוני, דן בן אמוץ ועוד רבים וטובים שממשיכים לעבד את אדמת הארץ.

שמונים שנות בן שמן

- ב־1904 נרכשו אדמות בן שמן ע"י ההסתדרות הציונית.
- ב־1905 יוסדה כאן החברה היהודית „עתיד" בית חרושת לשמן ולסבון. האבא של „שמן".
- ב־1906 הקים כאן ישראל בלקינד מן הבילו"יים כפר ילדים בשם „קרית ספר" למען יתומי הפרעות בקישינוב, רוסיה. בית הספר ניבנה בצורת חצר, כמו חצר תל חי, מרחביה וסג'רה.
- ב־1908 פתח כאן המשרד הארצישראלי של ההסתדרות הציונית העולמית חוות לימוד חקלאות לפועלים שנטעו כאן עצי זית ועצי פרי. כאן היתה תחנת הנסיונות הראשונה שהקים יצחק וילקנסקי (וולקני). המטעים נקראו „יער הרצל" בתקווה שהכנסות משיווק הזיתים יאפשרו לממן את קמת האוניברסיטה העברית בירושלים (נוסדה 1925).
- ב־1911 הושיבו כאן עשר משפחות ... בכוונה שיעבדו את האדמה ויעסקו גם במלאכת מחשבת ... „בצלאל" ובית הספר לאמנות ... בירושלים.
- במלחמת העולם הראשונה ... בן שמן בין חזיתות צבאות התורכים ... לצבאות ...
- ב־1921 נוסד כאן ... העובדים הראשונים בארץ. ... יער הרצל, מהראשונים במפעלי הייעור של קק"ל.
- ב־1927 ... בן שמן כפר נוער ... בהנהלת ד"ר ... ועידודם ...
- [illegible]

שטח פרטי

אבנר כץ

גרפיקאי ומאייר

אבנר כץ בסטודיו: לא זורק שום חפץ

יוצרו של קיפי („רחוב סומסום"), מזוכי פרס נחום גוטמן לאיור ספרי ילדים, מורה באוניברסיטת חיפה ובמדרשה למורים לציור, משתתף קבוע במוסף הסאטירי „דבר אחר". נולד וגדל בקבוץ רמת החל, „מתקדם בפאניקה" ליום הולדת 47. נשוי, אב ל־3 בנות, גר בבית ברמת השרון.

אני אוהב כל חפץ שיש מאחוריו ספור. חפץ שעבר משהו בחיים שלו, שמקרין איזו דרמה. חפץ חדש, אין מאחוריו ספור. אני סנטימנטלי לכל חפץ שיש לי, לא זורק, וזו בעיה. הנה מכחול שנותרה לו שערה אחת, מכחול שעבר אתי 20 שנה, אז אפשר לזרוק אותו? וזה הקלמר מביה"ס עממי, עבודת בצלאל מעץ זית, עם כלי שירטוט מלפני 30 שנה. תראי כמה המחוגה הזאת יפה, היום לא עושים כאלה. יש לי אובססיה של איסוף חפצים. בעיקר כלי עבודה. פטישים, מסורים, מפסלות, מפצרות, צבתות. וגם כאלה שלא יודע מה עושים אתם. אוהב להחזיק כלי עבודה ביד. הנה סרגל של אניה, למצוא אזימוט, ומחוגה ללוח בית־ספר. אפילו כלי עבודה מצור אספתי. ומכונות חישוב ישנות ומכונות כתיבה שמצאתי. והנה מכונת שיכפול ישנה. האיסוף אולי מעיד על חוסר בגרות, אולי זה געגועים. גם בסלט שאני עושה אני מנסה להגיע לטעם ולריח של הסלט בילדותי, אבל אינני מצליח, אולי מפני שהיום מגדלים אחרת את העגבניות.

מצד אחד אני עצלן, מצד שני אני פדנט. קשה לי לעבוד כשמאחורי יש ברדק, הגב כואב לי מזה. מדי פעם אני מקבל קדחת של סדר ונקיון. לא יכול לראות תמונה עקומה על קיר. אם היו משלמים לי, הייתי הולך ומיישר את כל התמונות בארץ. בסלון תליתי ציורים שאני אוהב ורוצה לראות. תמונות של ציירים שהם גם ידידים וגם טובים. אורי ליפשיץ, מיכה אולמן, וזה פורטרט של אשתי שצייר מנשקה קדישמן. אזו, נתנזון, תחריטים של אופק, ציור שלי, ליה. ואלה אילוסטרציות של יוזף לאדה (שאייר את „שוויק"), אחד המאיירים האהובים עלי, וגם פוסטר שקיבלתי מתנה מגרפיקאי צ'כי וזוג ציפורי „פינקי" שקילתי מאשתי וצעצועי פח גרמניים ישנים ונעל ראשונה של בתי הקטנה.

אני אוהב את חבית אבל החלום שלי זה לחיות כמו ולדימיר נאבוקוב, הסופר האהוב עלי, שחי עם אשתו בסוויטה בבית מלון. לא שייך לשום מקום, שום רגל, שום מדינה, בלי התחייבות לשום מקום. אין לי געגועים לנוף שאינו קשור לבן אדם. נהנה מנוף רק אם חי בו אדם או יש בו ספור אנושי. אני מתגעגע למחברים, לריחות, לקולות. אני מאוד אוהב, למשל, אנונימיות של תחנת רכבת. את עיקר הכתיבה ל„דבר אחר" (המוסף הסאטירי של „דבר") אני עושה ברכבת, בנסיעת השבועית לחיפה (שם אני מלמד באוניברסיטה). ברכבת, הכתיבה באה לי הכי בקלות כי אין שום דבר שמפריע, שום מחוייבות לשום מקום; נכנס לעשות פיפי בבנימינה ויוצא מהשירותים בזכרון יעקב.

אני מנוקב ככברה מחסרונות. אם אמנה אותם אחד לאחד זה יהיה כל־כך אכזרי ששנינו נתחיל לבכות.

אני קורא הכל, החל במדע בדיוני וכלה בספרות עכשווית שנכתבת בארץ. אין לי שום העדפה. אני מכור לקריאה. אובססיבי. השינה בשבילי זה דבר, שקוטע אותי באופן אכזרי מקריאה. אני לא הולך לישון, אני נופל. בשבילי לילה זה קריאה ממושכת עם פאשלות של שינה בין קריאה לקריאה. בזמן האחרון קראתי את הביאוגרפיה של טולסטוי, רומן גארי, הביאוגרפיה של רוסטוייבסקי, אוהב את גינטר גראס, קורא כל ספר של מילן קונדרה, שמתורגם לעברית, כל מה שמוציא יצחק בן נר, אוהב חלק מהספרים של עמוס עוז. ויש ספרים שאני חוזר אליהם. מעל המיטה, קבוע, יש לי את ספורי ארגר אלן פו ואת פלוטארך. ולפני הקריאה — שעות הטלוויזיה. אני מכור. עבד עלוב, צופה מ־4 עד שהנקודה הקטנה נעלמת. וכשאני מכבה, זה כאילו לוקחים לי כליה... לא איכפת לי מה מקרינים. יש הרבה זבל טהור. אוהב במיוחד את תכניות הספורט. מכור לספורט, גם לעמודי הספורט בעתון. יש לי העדפה: הפועל ת"א, אמנם כל השחקנים שאהבתי כבר מזמן לא משחקים, אבל אני עדיין אוהד. כמו שכל שבוע אני יושב באותו מקום ברכבת. מספר 32 בשמורים.

אתה אוהב הפתעות? *לא.*

על מה קשה לך לסלוח? *על קמצנות ופניקיות.*

מה החסרון הגדול שלך? *אני מנוקב ככברה מחסרונות. אם אמנה אותם אחד לאחד זה יהיה כל־כך אכזרי ששנינו נתחיל לבכות.*

ממי או ממה אתה פוחד? *מכלבים ואוטובוסים.*

מה מרגיז אותך? *פנטיות, קמצנות וציונות טוטאלית.*

מה מצחיק אותך? *כמעט כל דבר.*

אתה עוסק בספורט? *במשחקים גדולים, אני יושב בטרנינג מול הטלוויזיה, אולי ייקראו לי לגול. החלום שלי זה להכניס את הסל הקובע.*

מה עוזר לך להתרכז? *מוסיקה, רעש.*

מה המאכל האהוב עליך? *כמה שיותר שמן ויותר סמיך.*

מה זכרון הילדות החזק שלך? *אצלי זה לא זכרונות. אני עוד לא יצאתי מהילדות.*

מי היו גיבורי ילדותך? *טרזן ודיוויד קרוקט.*

מי הציירים האהובים עליך? *אוצ'לו, ג'וטו, פרנצ'סקו, כל הציירים שעל הגבול, בין ימי הביניים והרנסנס.*

מי המוסיקאים שאתה אוהב? *דני סנדרסון ונגן הגיטרה דה פלאטה.*

יש עוד משהו שאתה רוצה ללמוד? *מוסיקה, בישול באופן יסודי, אריגה וקדרות על אבניים.*

מה מרגש אותך? *אני חי מטראומה לטראומה. זה הבנזין שלי. ילדה יפה שצולעת ברחוב זה טראומה ואני על סף דמעות. סלעים בגינה שמוצמחים רכוכים ורקפות. אדם שהצליח להמציא משהו. אני מעריץ, למשל, את ממציא הקוביה ההונגרית.*

אלו שחקניות קולנוע אתה אוהב? *מריל סטריפ, סיגורני וויבר, בריג'יט ברדו, מרילין מונרו.*

אני מכור לטלוויזיה. עבד עלוב. צופה מ־4 עד שהנקודה הקטנה נעלמת. וכשאני מכבה, זה כאילו לוקחים לי כליה... לא איכפת לי מה מקרינים.

לפני שנסענו ללונדון גרנו באמצע ת"א. כשחזרנו, עברנו לרמת השרון שהיתה יותר זולה. במשך הזמן בנינו את הבית על־פי תכנית של בת־דורה, ארכיטקטית. לבית יש איזה מבנה צנטרלי: החללים של „רשות הכלל" פתוחים, רחבים. לכל אחד פינה משלו אבל לכל חדר חלון הפונה לסלון. הסלון הוא כאילו מין ארובה, כמו איזה כפר ספרדי שאפשר לרכל מחלון לחלון. מפאת אילוצי בניה חלק מהתקרה היא תקרת זכוכית. לאשתי, זה יותר מדי אור. אבל אני, שלא מסוגל ללכת עם משקפי שמש, אוהב את ברק השמש. ואת צליל הגשם על הזכוכית ולראות את העננים ואת הירח. אוהב את החצר. יש הרבה נענע ובוגונוויליה וגפן ולימון, עצי בננות, לימון, תפוז ועכשיו שתלתי גם פאפאיה. כל בוקר אני קם, עודר ומשקה. כבר הרגתי כמה עצים ואת הדשא מרוב השקייה. ליד הבית יש בית־ספר וזה תענוג לשמוע כל הזמן רעש של ילדים. יותר נעים מלשמוע שקט של שיכונים, לא? רעש לא מפריע לי בכלל. ההפך. השקט מביך אותי בזמן העבודה. לכן הרדיו פתוח כל הזמן. אני שומע גם מוסיקה. הטעם שלי די המוני; מבאך ועד פינק פלוייד. אוהב אפילו את הארג'יו. ושאניני הטעם יעקמו את הפה בזילזול, מה איכפת לי. דוד שלי חיבר את זה? שיזלזלו. אני אוהב גם ג'אז. והבת האמצעית שלי מעדכנת אותי בכל מה שקורה במוסיקה. הפטיפון מקולקל אבל יש טייפרקורדר והרבה קסטות. הבעיה היא שאני לא יודע איך שמים קסטה. אין לי חוש טכני. בבוקר אני מרכיב את המשקפיים לפי פרוספקט... אני אוהב מוסיקה. האמת היא שאם הייתי מתכנן את חיי מחדש, קודם כל הייתי לומד תווים ולנגן. כמו כל ילד בקבוץ, למדתי לחלל, אבל נשארתי עם רפרטואר של שירי עם ורבקות. צר לי שלא למדתי כלי נשיפה. למשל סקסופון או קלרניט.

ראיינה: נורית ברצקי
צילום: שמואל רחמני

על הסכין

המילה היא מיצווה מן התורה, אך התעשייה סביבה אין בינה לעשיית מצוות דבר. התחרות פרועה, הרבה השמצות אישיות, המחירים מפולפלים וללא פיקוח ויש גם "תאונות עבודה", כי אין מי שיפקח ברצינות על המוהלים ועבודתם.

מאת תלמה פרויד
צילומים: דפנה קצור

"המוהל של צפון תל־אביב" יוסף רוטמן: „הקהל זה הרשיון שלי".

"ירום, מתוק, על הסכין, באחריות..." כך יכול להשמע תשדיר פרסומת למוהלים. אבל להם יש שיטות אחרות. אך קודם הערה: כל שייאמר בכתבה זו על המוהלים אינו מתייחס לכלל הצבור הנכבד הזה, עליו אמר לנו אחד מקהלם: "בין המוהלים יש צדיקים גמורים, רשעים ובינוניים". מילה היא מצווה מדאורייתא שמתחילה, כידוע, בברית בין הבתרים שנכרתה עם אברהם אבינו, בגיל תשעים ותשע. מצווה מצווה, אך לעתים הדרך אליה רצופה תמיהות ועגמות נפש. לפני מספר חודשים, כשילדתי בבית חולים "הלל יפה" את בני, הופתעתי, דקות ספורות לאחר הלידה, מביקורו של מוהל. הוא תחקר אותי בדבר פרטי האישיים, רשם במחברתו. אחר כך החל לספר בשבח אומנותו, תוך שהוא מנסה להשפיע עלי להעדיף את שירותיו הטובים על פני עמיתיו. התברר כי היה רק ראשון במתקפה. האחרים באו בהמשך. השיחות היו דומות, כולם ברכו, רשמו, נתנו כרטיסי ביקור והפליגו בשבחי עצמם בהשוואה למתחריהם. עד שמלאו שמונת ימי המילה לא נפטרתי גם מקריאותיהם הטלפוניות, חלקן טורדניות במיוחד.

בבתי היולדות שמורות "חזקות" למוהלים. מוהל שתפס חזקה בבית חולים, כי מישהו שם חשב שהוא טוב וראוי מן האחרים, בזכות לחצים או קשרים טובים – הוא מלך. יש ביניהם צדיקים אמיתיים, מטפלים בתינוק באהבה וברחמים, בודקים לפני הברית ואחריה, שבים למחרת היום, אינם דורשים מחירים מופקעים ובדרך כלל מסתפקים בתרומה. יש גם שעורכים בריתות ללא לקיחת תמורה, במשפחות דלות אמצעים או אצל בחורי ישיבה. אולם לא חסרים קשוחים השומרים בקנאות על נחלותיהם ואינם סובלים מסיגי גבול.

יש כאלה שלא בוחלים באמצעים כדי לחסל את המתחרה. השמצות, דברי רכיל ("מה, תקחו אותו? אבל הוא צעיר וחסר נסיון/זקן וידיו רועדות"), מלחמת שפתיים ואף תגרות ידיים. מלחמת המוהלים היא לעתים מלחמה "על סכינים", תרתי משמע.

המוהל משה אושרי, שבא לבקר את אחותו שילדה לא מכבר בן בבית החולים "לניאדו" שבנתניה, זוהה על־ידי השומר שהתנפל עליו בצעקות וציווה עליו להסתלק. הסיבה: יש שם "חזקה" לשני מוהלים אחרים. השומר צעק כי אם לא יסתלק עוד עלולים לסלק אותו מתפקידו. „זו ממש מאפיה", התלוננה מרים אושרי, ודובר בית החולים הצטדק: „שני המוהלים מופיעים כל אחד בשבוע שלו, לסירוגין. לא רצינו לפתוח את המחלקה בפני כל אחד, שלא יסתובב יותר ממוהל אחד בזמן מסויים".

מועצת הרבנות הראשית היא המסמיכה את המוהלים, לאחר בחינה. על המוהל החדש גם לקבל המלצה מבעלי המקצוע שלימדוהו, עמדו לידו בעת בצוע הברית, ווידאו שהוא יודע את המלאכה. צריך גם לקבל אישור ממשרד הבריאות לעסוק במוהלות. מועצת הרבנות מפרסמת מדי פעם רשימה עדכנית של מוהלים מוסמכים בכל הארץ. 225 מופיעים ברשימתו האחרונה של הרב יצחק זרביב, האחראי על המוהלים ב"היכל שלמה". אלא שבשטח פועלים הרבה יותר מוהלים, בהם כאלה שעוסקים בכך כ"חלטורה" שאינה מדווחת למס הכנסה, שאינם מסתפקים במצווה אלא גובים מחירים מפולפלים – 150 דולר ואף יותר. לעתים קובע המוהל את המחיר לפי מידת הפאר של חגיגת הברית. אין מחירון רשמי. מישהו ראה פעם מוהל נותן חשבונית? למוהל שמעון מהצרי טענות גם על קיפוח מוהלים בני עדות המזרח ב"לניאדו". „השוק פרוע", נאנח מזכיר המועצה הדתית בנתניה, „יש מלחמות והשמצות הדדיות. יש הסגת גבולות. אחד אף סגר פעם לאחר את הדרך ברכבו".

חיים רוויך יוסף, מוהל מוסמך וותיק בבתי החולים "הלל יפה" ו"לניאדו", הוא בן לשושלת מוהלים שכבר הכניס גם את בניו בסוד המקצוע.

הוא נוקט לשון זהירה לנוכח הטענות הקשות כלפי עמיתיו, בדבר מערכת היחסים העכורה, "פאשלות" מקצועיות ומחירים מפולפלים: „נכון שלפעמים צריך לעשות תיקונים אחרי הברית לילדים בגיל חצי שנה, שנה, שנתיים. יכול להיות שמוהל לא חותך מספיק, הילד מתבייש בין החברים והולך לתיקון. ואשר לכסף: יש נוקבים כל מיני מחירים. בדיוק מספרים לא יודע, כי אני לא דורש. אני מכבד את המצווה ולא רוצה להכביד אותה על הקהל. אצל בני ישיבות אני לא לוקח כסף כלל, אפילו כשאני נוסע רחוק".

כמו לא די בכל אלה, נפתח לא מכבר שדה מערכה חדש סביב ה"קלמפ" – מכשיר חדשני המשמש מוהלים מודרניים, אך פסול על ידי ההלכה ומעורר חמתם של שוחרי בריתות כשרות למהדרין. הצבת, המכונה "קלמפ", תופשת את עור הערלה ובהנפת ידית קטנה שבצד הצבת נחתך במהירות רבה בלי להותיר דמום. ד"ר סטיב ג'יקסון, הרופא־המוהל (ראה מסגרת), מזהיר מהסכנה שבשימוש ב"קלמפ" ע"י אדם לא־מנוסה: „הצבור נתפס לענין הזריזות, אך אני מעדיף דייקנות ולא זריזות. יש העושים עשר בריתות ויותר ליום ואינם משתדלים, במחלקת הילדים בבית החולים אני רואה בריתות בהן חתכו פחות מדי או שהשאירו עור פריעה רב מדי (שכבת העור הפנימית, שהמוהל המסורתי מצווה לקרעה בידיו לאחר החיתוך). בברית המסורתית ניגר דם והדבר מונע זיהומים. השמוש ב'קלמפ' מונע ירידת דם והדבר מגביר את סכנת הזיהום", הוא מזהיר.

ישראל רוטמן, "המוהל של צפון תל אביב" כפי שכינוהו באזני, הוא תושב בני ברק, ודווקא מרוצה מה"קלמפ" שהוא מחזיק ביד. לו אין מה להתלונן. הורים רבים משחרים לפתחו והעסקים משגשגים. עסקים חובקי עולם. לא מכבר הוזמן למול תינוק בניו־יורק, אבל „אין לי חשק לנסוע רחוק כל־כך", הוא אומר באותו פינוק השמור לאלה שכבר סובבו עולם ומלואו. זה שהרבנות פסלה אותו ושיש אולי מי שרואה בו "אין קוצץ" לא מזיז לו. "הקהל הוא הרשיון שלי", הוא אומר ומתגלה כמי שלעולם לא תתפוש אותו ללא תשובה מוכנה על לשונו. הוא קצת מנסה "להחליק" את ענין הקלמפ וגם את ענין הרשיון. „קלמפ? תלוי איזה קלמפ. לי יש מגן בראונשטיין. מבחינת ההלכה יש מי שמקבל ויש מי שלא. רשיון? יש לי. מה המספר? לא יודע, זה איפשהו על הגג. אני לא מסתובב עם זה..."

כשאני לוחצת בענין שלילת הרשיון הוא מרביץ נאום שעולה ממנו כי רוטמן אינו מכיר בשלילה: „אני מוהל מוסמך מטעם הרבנות, הם לא יכולים לשלול את הרשיון. קבלתי אותו לפני המון שנים, אולי שלושים. צריך לחדש רשיון? למה? הרופאים מחדשים כל שנה? אם עשה דוקטורט הוא צריך לחדש כל שנה? צריך לעבור רק בדיקה רפואית, לראות אם לא אבד את הלב במשך הזמן. רשיון מוציאים פעם אחת. אם המוהל טוב או לא, רק הקהל יודע". רוטמן סבור שהמוהלים הלא מוסמכים טובים לא פחות "מאלה שקבלו נייר". הקלמפ, לדבריו, הוכשר על ידי רבנים גדולים ויש לו בכיס אישורים, אלא שרבנים אלה עברו כבר מן העולם או שהם בחו"ל ועל כן איננו מזכירים אותם בשמותיהם.

(המשך בעמוד הבא)

ב"ה

מודעה ואזהרה

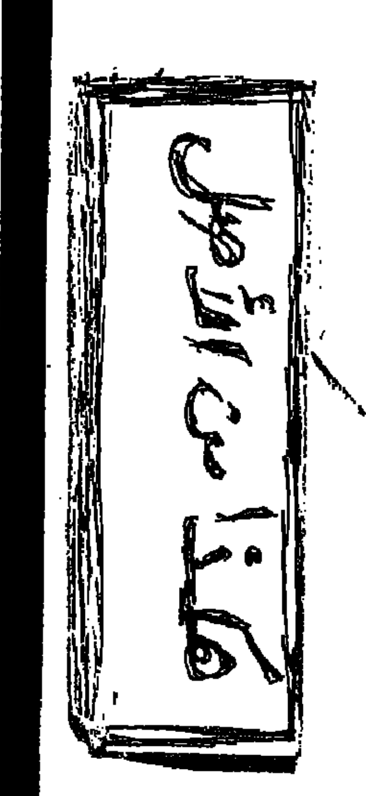
זה כמה זמן הגיע מארה"ב מכשיר מילה הנקרא „מגן קלעמפ" (ברונשטיין) שכל הרבנים ובתי הדין בארץ ובתפוצות כבר הביעו דעתם על מכשיר זה שאסור להשתמש בו

ואין מקיימים בו מצות מילה כלל

ומכיון שאיסורם בזה אינו מפורסם כל כך וגם אין ידוע ומוכר מהות המכשיר וצורתו אין איש שם לב להשגיח ולדקדק בזה.

המגן הפשוט הכשר	המגן קלעמפ (ברונשטיין)
המקובל מדור דור	הנאסר מכל גדולי ישראל אפשר להכירו ע"י הידיח

קטע ממודעת אזהרה נגד השימוש ב"קלמפ": „הציבור נתפס לענין הזריזות".

(המשך מהעמוד הקודם)

הרב זרביב, האחראי על מוהלים ברבנות הראשית, טוען שהרבנים הגדולים, שנתנו אישור לרוטרמן "הוטעו ויותר מאוחר חזרו בהם, אך הוא אינו מקבל זאת". הרבנות הראשית, מכל מקום, אסרה את השימוש ב"קלמפ". זה מכעיס את רוטרמן וכשרוטרמן מתחמם – הוא מדבר. נגד כולם. כולל המפקח על המוהלים, הרב יוסף וייסברג ("הוא מוהל בעצמו. אז מתי הוא מפקח עלי. בלילה?) וכל מי שמבקר אותו. כולם לא בסדר חוץ מהקהל "שלו". על ה"קולגות", בעלי החזקות, הוא אומר: „כל המוהלים שבבתי החולים יושבים או מפרוטקציה, 'מטעם', או ממפלגה או קניית זכות. יש מעין קרטל הפוגע בחופש הפרט. מופיע מוהל כשהאשה בטראומת הלידה עם חלוק לבן וסכין ומחייבה לקחתו. אומר: אני תורן השבוע, אומר שאסור להביא אחר. אם היולדת בריאה ויוצאת מבית החולים הוא לא בעל בית על התינוק, אך אם היא קבלה חום לפתע הוא נהיה כוס לתינוק כי הברית מתבצעת בבית החולים כשהאם נשארת. יש הרוצים מוהל מעדתם ומחייבים אותם לקחת את מוהל בית החולים. אני נותן חופש לכל אחד".

ועוד הוא אומר: „אני לא אוהב להסתובב בין מיטות ולהוריד את הכובע. לא אנמיך עצמי עד הרצפה.אני אומר שצריך להוריד את הקרטל של המוהלים. זו מאפיה בעיני. זה גם נגד ההלכה. לפי ההלכה, אבי התינוק חייב למול את בנו. אם אינו מסוגל, הוא ממנה שליח. המוהל צריך לחכות שימנו אותו לשליח". כמה בריתות עורך רוטמן ביום, בשבוע? "אינני סופר", הוא נותן תשובה רוטרמנית. והמחיר? "לפי מטראו", הוא מתחכם. „אצלנו זה לא בנוי על אם אין לך – לא תקבל. קודם עושים את הברית. אם יכול – משלם. כמה שנותנים נותנים".

„איבר קטן יש לו לאדם. מרעיבו – שבע, משביעו – רעב" אמרו חז"ל. את אותו איבר, כינה רוטרמן בשיחתנו ה"געשעפט" (העסק)...

יום לפני שפניתי למנכ"ל המועצה לצרכנות, ערה לבנון, התקבלה במועצה תלונה מהורים על מוהל שדרש מהם 100 דולר עבור הברית. ואולם השמחות בבית החולים (באזור תל אביב) חייבם לקחת מוהל זה דווקא. „דברתי עם הרב הלוי, המזכיר הארצי של היכל שלמה, והוא אמר שגם לו נשמע המחיר מוגזם", אומרת ערה לבנון, הכואבת גם היא את העובדה שאין מחירון למוהלים. מכיוון שמקובל היה עד עתה שלמוהל ניתנות תרומות – לא התערבה בכך המועצה.

ד"ר סטיב ג'קסון: „מוהלים לוקחים עמלה כמו מדריכי תיירים".

מוהל מעולם אחר

צרוף נדיר של רופא, מוהל ופתיחות יש בד"ר סטיב ג'קסון, רופא מתמחה צעיר במחלקה פנימית בבית החולים "מאיר" בכפר סבא. לג'קסון אין זקן ולא כרס עגלגלה, לא מדבר אידיש ויש לו כפה סרוגה. חוץ מזה הוא גבוה, מקסים ודווק. ג'קסון, שעלה ממונטריאול, קנדה, ב־1976 למד רפואה באוניברסיטת תל אביב והיה במשך שנה תלמיד בישיבת הר ציון בגוש עציון. מוהלות למד משום שביקש לעסוק במצווה שהוא מכיר בחשיבותה. בדרך למד כמה עובדות חיים שאין להן כל קשר למצוות. מי שנשאר בעיניו "צדיק גמור" כלשונו הוא מורו הראשון, רב ידוע ומוהל מפתח־תקווה שאמר לו: „אם אתה ירא שמיים אלמד אותך", וכששאלו "בכמה?" השיב המוהל: „חס וחלילה שאקח כסף ממך". כשבקש להמשיך בהתמחותו אצל מוהלים וותיקים אחרים נוכח כי רבים מהם אינם מעוניינים להכין עתודה של מתחרים. „היו שסרבו, ואחרים שאלו כמה אשלם. מוהלים לקחו עד 3000 דולר תמורת הכשרת מוהלים צעירים. היו שמועות על מוהלים שמוכנים ללמד בתנאי שייחתם חוזה שהתלמידים לא יעבדו אחר כך במקומותיהם. על הרב הצדיק שלמד אותי ראשון 'התלבשו' מוהלים אחרים משום שלמדני בחינם. הלשינו עליו שכאילו אינו מל בתנאים היגייניים ומשרד הבריאות 'התיישב' עליו, אם כי אין חוק המונע אדם לקחת סכין ולמול", מציין המוהל הצעיר. עם זאת, מוהל המבקש לקבל הסמכה חייב לעמוד בבחינה בהלכה לפני וועדה ב"היכל שלמה", להביא אשור ממוהל שלמדו, לעמוד בפקות בעת עבודה מעשית ולענות על שאלות וועדה רפואית. רשיון הסמכה יש לחדש מדי שנה, אלא שלדברי ג'קסון „היו מוהלים שנפסלו בשלב כלשהו של עבודתם ורשיונם נשלל, אך הם ממשיכים להציג עצמם כמוהלים מוסמכים".

ד"ר ג'קסון למד על בשרו כמה "טריקים" של מוהלים. יש מוהלים הרצים אחר האם ממש עד חדר הלידה, מגיעים עד כדי השפלה ובזיון. הוא יודע על אולם שמחות בתל אביב המחייב לקחת את המוהל "שלו". בין האולם למוהל יש הסדר תשלומים על בסיס של אחוזים, "כמו שמדריך תיירים לוקח את הקבוצה לחנות המסויימת עמה יש לו הסדר. איש אינו מודה בכך, אך ברור שיש כאן אינטרס". ד"ר ג'קסון נוהג להסביר לאבי הרך את הברכה ואת שלבי הברית, להרגיע את האם. „גם לפני נתוח בבית חולים מסבירים מה עתיד לקרות, בכל אופן רצוי לעשות זאת", אומר ד"ר ג'קסון ומדגיש: „המוהל צריך להתייחס לכל ילד כאילו הוא ילד יחיד".

יש בלבו גם על הקהל והמשפחות שטוב ליבם במסוכת הברית והצלומים מקשים על עבודת המוהל עד כדי סיכון הילד. „הייתי פעם עד לתאונה: מוהל שאהב מדי את מצלמת הוידאו, שכוונה אליו, פגע בתער באיבר הילד. אנשים נדחפים, מצלמות מבזיקות, ומהומות אלו עלולות לפגוע בעבודת המוהל". לדבריו, הצבור צריך לברר לפני הברית אם המוהל מוסמך ולבקש את מספר הרשיון שלו. מחירי המוהלים צריכים להיות אחידים עם הצמדה למדד ואולי כדאי שהמוהלים יהיו חלק מסגל המועצה הדתית ויעבדו במשכורת. מצד שני, ברור לו שרק מעטים יסכימו לעבוד כך, כי מי ירצה בזה אם הוא יכול להרוויח יותר? כמו כן, מן הראוי שמוהל יתן חשבונית.

היום, מחירי המילה נעים בין 30 אלף שקל עד מאה וחמישים אלף ויותר. הכל בגדר "תרומות". ברגע שמוהלות הפסיקה להיות לשם שמיים גרידא, המוהל הוא בעל מקצוע לכל דבר, שישלם מס ושיתן קבלות. רבים מהמוהלים מרוויחים הון ואי אפשר להוכיח כמה. „יש מעין הסכם ג'נטלמני בין מס הכנסה למשמשים בקודש. עליהם לא פושטים. יש לאסור על מוהלים להכנס לחדר יולדות. אני מתפלא שהנשים לא צועקות. לאורחים אסור להכנס בשעות מסויימות ולמוהלים מותר בכל שעה. במקום זאת יכול בית החולים לחלק דף עם שמות מוהלים מוסמכים ושיתקשרו אליהם אחר כך. בית חולים שמכבד עצמו אינו יכול לתת לערוך עסקים בחדרי היולדות".

„אולי המגמה הזו השתנתה ועתה המוהלים קובעים מחירז" תוהה המנכ"ל. גם הרב זרביב מודע לבעיה, ומעניין, גם הוא מספר איך "צלצלה הבוקר אשה וספרה שדרשו ממנה 100 דולר לברית". הוא מודה: "אין לנו כוח לשלוט על זה".

אחת ההצעות לחיסול השוק הפרוע של תעריפי המוהלים הוא לשלם להם באמצעות הביטוח הלאומי כמו שנוהגים, להבדיל, עם החברה קדישא. גם שם נהגו כך כדי לחסל את השוק הפרוע שהשתולל לפני שנים סביב עסקי הקבורה. הרבנות הראשית התעניינה, אבל הסתבר כי ללא חקיקה מתאימה אין הביטוח הלאומי יכול לטפל בנושא. לדעת הרב זרביב „הממשלה צריכה לקבוע את המחיר". המצב האידיאלי, מבחינת הרבנות הראשית, הוא פיקוח ממשלתי על התעריפים, תשלומי מס כנדרש ו"שרק מוהלים מוסמכים יעבדו".

במשרד האוצר מסכימים שמוהל דינו ככל

(המשך בעמוד 49)

המוהל חיים יוסף דוד: „יכול להיות שמוהל לא חותך מספיק והילד הולך לעשות תיקון"

ביף סצ'ואן ברמת־השרון

הסינים כובשים אותנו בשקט במנעמי החיך שלהם. אפילו לטריטוריה של ה„גלאט־כשר" כבר פלשו ויש להם שם משהו כמו שלושה־ארבעה מאחזים. לא, הפעם אנחנו לא הולכים לשם. אלא דווקא לסינית, שהכשרות היא לא הצד החזק שלה. פעם קראו לה „קנטון־האוז". היום קוראים לה „גני־סצ'ואן". היא ממוקמת במיתחם הקאונטרי־קלאב של רמת־השרון. וכך, בזמן שהבני־אדם עושים למען בריאותם במגרשי הטניס ובאולמות המחול האירובי, אנו עושים לבריאותנו מול קערה „לוהטת" של ביף־סצ'ואן.

אבל לפני שמגיעים לביף־סצ'ואן מגיע היין שהזמנו – סובניון־בלאנק 84' של „מונפורט", צונן וצלול. מאחר וידוע לנו את המשך הארוחה נלווה ביין אדום, אנו מבקשים מן המלצר הסיני (שהגיע לכאן, כמו שאר אנשי הצוות, מהונג־קונג) שיפתח לנו בקבוק יין וישאיר אותו נטול פקק, כדי שיהיה לו (ליין, לא למלצר) הסיפק לנשום חמצן טרי בטרם יבוא אל פינו. ואז מביא לנו המלצר לביקורת חזותית בקבוק קברנה־סוביניון 83', אף הוא של „מונפורט" ומכאן אנו מבינים שיינות היצרן הזה הם יינות הבית הזה. בינתיים אנו לוגמים להנאתנו מן הלבן הצונן – יין פשוט וטוב בסוגו – ומעיינים בתפריט. אילו אנחנו בעלי הבית, היינו מגישים לשולחן תפריט נקי ואסטטי מזה שקיבל שולחננו. התפריט – פרט למגרעתו החיצונית – נראה טוב. פרישת ההיצעים שלו רחבה למדי.

אנו פותחים במרק ווז־טון, שבין ירקותיו אנו מאתרים ללא כל קושי נבטי במבו והבצל הירוק, כשמעליהם צפים כיסוני הבשר שטוגנו קודם לכן. המרק עצמו ומרכיביו האחרים – בסדר גמור. את מבחר המנות הראשונות מביאים לשולחננו על גבי קערית חרס גדולה והתקרובת שבה בנוייה לתלפיות, כשבראשה מרצרים אישי הזיקוקים די נור. בזה אחר זה אנו נוטלים ואוכלים דמפלינג (טוב); ספאר־ריבס (בסדר, בלי תרועת התלהבות); אג־רול (בסדר גמור – גם בעטיפתו, גם בתוכנו); חסילונים בשקדים (מנה מומלצת, השקדים קולפו וטוגנו קלות בטרם הוטלו אל חברתם של החסילונים); קיסמי־עץ דקים שעליהם משופד ה„סאטה" – אותן פיסות בשר קטנות, חתוכות שטוח (גם זו מנה טובה וממולצת).

בינתיים אנחנו כבר עם כוסית של יין קברנה בידנו. על להבות החימום מניחים מגשים עם אורז ועם איטריות סיניות (בסדר גמור) וכבר מגיעות המנות העיקריות. נתחי הברווז הצלוי לא הרנינו את החיך, אבל היו בסדר גמור. ה„מתוק־חמוץ" מבשר לבן שקיבל שולחננו היה מאכזב למדי. הוא לא היה מתוק וגם לא חמוץ. הרוטב השיגרתי הארום, שנילווה אליו לא הצליח לשפר את האיכות וגם לא את הטעם. את הנחמה ואת ההנאה מצאנו ב„ביף־סצ'ואן" – פיסות בשר בקר בדבש ופלפלים ארוכים, יבשים וחריפים מאוד. על מנת כשר זו אנו ממליצים ללא כל הסתייגות.

לסיום – צלחת עם כמה כדורי גלידה, פירות מטוגנים וליצ'י וכמובן קומקום עם תה סיני.

מחיר ארוחה סטנדרטית במסעדה זו – מרק, אג־רול, מנת בשרים, אורז, מנת קינוח, תה או קפה – 16500 שקל לסועד אחד, כולל מסים. ארבעה סועדים יכולים להזמין פריטים שונים במסגרת התפריט הזה ולהנות מארוחה מגוונת ביותר, שמחירה עדיין כנזכר למעלה.

המקום פתוח צהריים וערב, שבעה ימים בשבוע.

מאויל

טעימות

חפוז ובעמידה

■ ב„דלישופ" (המרכז המסחרי ברמת אביב ג', אחימאיר 29, ת"א) נעצרנו בשבוע שעבר לנגיסה חפוזה, בעמידה, לשכך את הרעב עד לארוחת הממשית, מאוחר יותר. מקום נקי ונחמד, מלא דמיון, עם מיגוון גרייני של בשרים, מימרחים, סלאטים ותבשילי קתי־הביתה. אבל אפשר לא לקחת הביתה, אלא לעמוד ולזלול את אשר הכניסו לך, כבקשתך, לתוך „בגט" טרי וחמים. לאשה שבמקום קוראים מירי והיא רוקחת לשעבר. לגבר שמאחורי דלפק הבשרים קוראים גידי והוא רואה־חשבון לשעבר. שניהם „ברחו" ממקצועות „מרובעים" אל זירה צבעונית, דיחנית וסוערת של מזונות דליקאטיים. לגבר שבמטבח קוראים רע – שגעון של שם.

זהו ביקורנו השני במקום. אנו ניצבים שם בחברת זללנים מזדמנים. העינים חומדות, הפה מזמין, השיניים נוגסות, הלשון והחיך מתרוננים. הפעם אנו „מתמסרים" שם למימרחן גבינה. יש להם מבחר מעניין. מכינים אותן במטבח של המעדנייה מגבינות קנויות, מסוג משובח, כמובן, מעבדים אותן, מעניקים לכל גבינה „ישות" משלה, גבינת שום, גבינת עשבי תיבול, גבינת פלפלת חריפה, גבינת שמיר וזעתר, וכיוצא באלה מתכונים לא מסובכים, ללא תיחכום מיוחד – אבל טעימים. מלבד הגבינות מרחו לנו גם „מוס" של דג טונה, מחוזק בג'לטין. כל אלה, ביד אחת, ביד שניה החזקנו גביע ובו סלאט של... כרובית. מעניין וטעים.

אם יצרכם יכוון אתכם לדלפק הבשרים – בקשו שם כרוך, שבו פרוסה רחבה של „מורטדלה" תוצרת כתולי־לבן. לא בדיוק כמו האיטלקי, אבל ברמה בהחלט טובה.

מתכונים

מעדני גבינה ביתית

מי שלא רוצה לקנות גבינות בטעמים בחנויות המעדנים יכול לעבד גבינות בבית וכל הזכויות שמורות לדלישופ שברמת־אביב ג', בתוספת חיוך של מירי.

גבינת שום

החומרים:

קילו גבינה 9 אחוז;
חצי קילו שמנת רגילה;
250 גרם שמנת מתוקה (או 200 גרם חמאה);
3 כפיות מחוקות מלח;
חצי כוס שמיר קצוץ דק (חלק שומרים לקישוט);
ראש שום בגודל בינוני;
בד קנבס או חיתול (תפורים לשקית);
מעט שמן זית.

אופן התכנון:

מערבבים את הגבינה עם שני סוגי השמנת ושמים בתוך השקית. קושרים היטב ותולים למשך הלילה. (אפשר גם להכניס למסננת דקה ולשים משקולת מעל, אבל אז הכמות הסופית תהיה קטנה יותר). למחרת היום מערבבים את תערובת הגבינה עם השום הכתוש, השמיר הקצוץ וכל התבלינים. מקררים כשעה ועם ידיים משומנות בשמן זית יוצרים כדור ומשטחים מעט. מפזרים את שארית השמיר על משטח עבודה ומניחים עליו את גוש הגבינה. הופכים לצלחת הגשה כך שהחלק העליון מצופה בשמיר. מגישים עם קישוטי ירקות טריים.

אפשר לקשט עם שומשום קלוי במקום שמיר או עם אגוזים קצוצים.

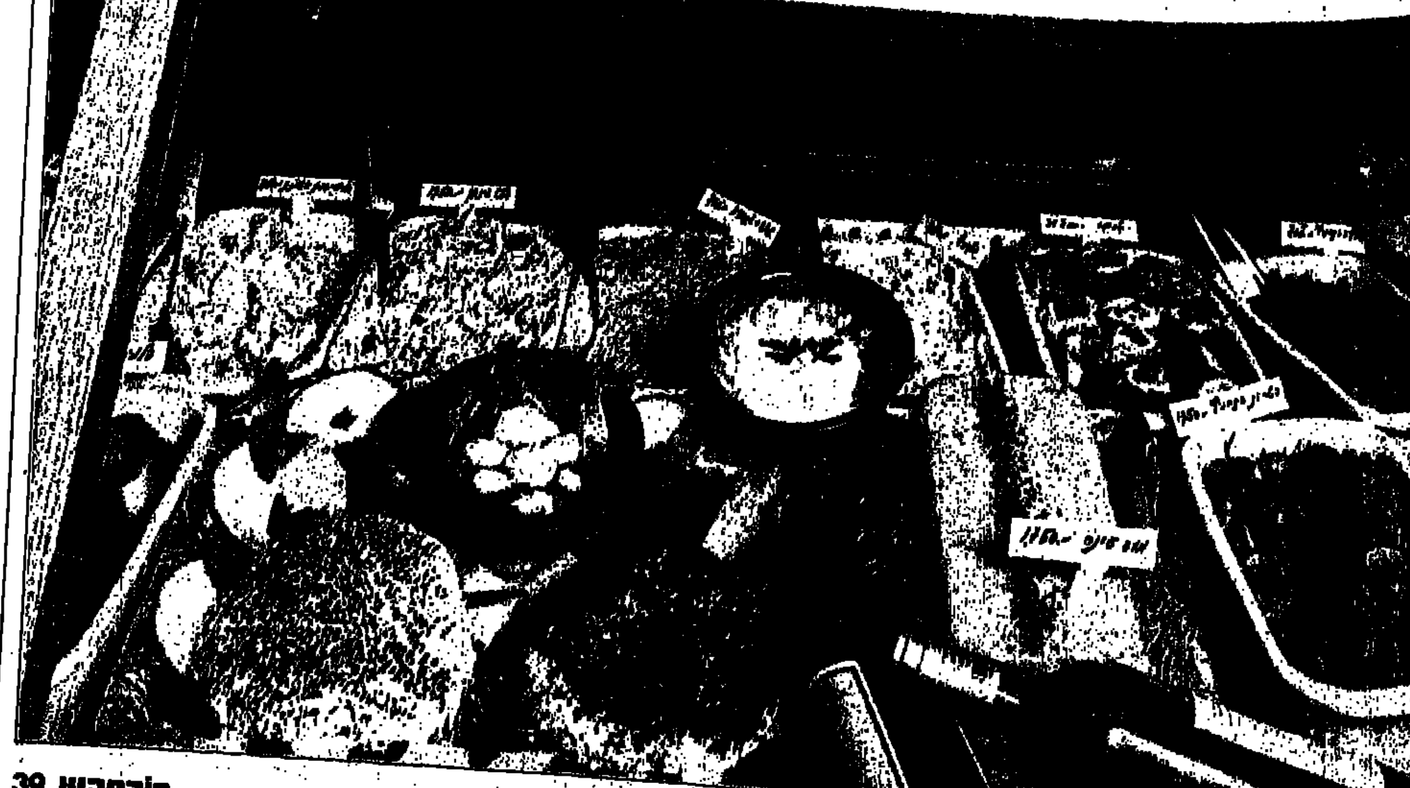
גבינת פלפל

לגבינת פלפל שחור יש לכתוש כ־30 גרם פלפל שחור (פלפל אנגלי). לערבב במחצית הכמות עם הגבינה המעובדת (כמו בגבינת שום – ראה לעיל) ובמחצית השניה – להשתמש בקישוט (כמו בשמיר בגבינת השום).

הכמות הסופית המתקבלת היא בין 800 גרם לקילוגרם.

אפשר גם להוסיף תבלינים טריים לגבינה המעובדת במקום שום או פלפל.

מוס טונה

החומרים:

2 קופסאות שימורי טונה (כ־600 גרם מסונן, כל קופסה);
בצל גדול;
4 כפות מיונית;
כף רסק עגבניות;
כפית ריחן (בזיליקום);
מיץ לימון לפי הטעם;
מלח ופלפל שחור (קמצוץ);
14 גרם ג'לטין;
רבע כוס מים קרים;
חצי כוס מים רותחים.

אופן התכנה:

מכניסים את כל החומרים (פרט לג'לטין ולמים) למעבד מזון או לממחה ומעבדים למחית חלקה. ממיסים את הג'לטין במים הקרים ומוסיפים מים רותחים. מוסיפים לטונה ומעבדים עוד כמה דקות. יוצקים את התערובת לכלי עמוק ומקררים כשעה. מחממים מעט את דפנות הכלי במים חמים והופכים לצלחת הגשה. מקשטים בפרוסות לימון או עשבי תיבול.

עדה כהן

[illegible]

לפני שאתן רצות לקנות נעלים חדשות, כדאי לראות מה הולך בממלכת הרגליים. בשקט־בשקט מתחוללת שם מהפכה קטנה. הנעליים המסורתיות דוחקות הצידה את נעלי הספורט. מעצבי הנעלים קמו לתחיה והם משתוללים עם המון צבעים וצורות.

מאת יהודית חנוך

מי היה האיש הראשון שנבחר כ„מנהיג האופנה" של איטליה במאה העש־רים? סאלוואטורה פֵּרגאמו, מעצב נעלים, שהתחיל את הקריירה שלו בתחילת המאה כשוליית־סנדלרים בעיר איטלקית קטנה בשם אירפינה. אחר־כך „התלבש" על אמריקה והנעיל את כל הוליווד. כשחזר משם למולדתו ב־1927, פתח מפעל לייצור נעליים.

פֶּרגאמו זכה לכבוד שרק מעטים זכו בו. בפלורנץ, עיר האמנות והתרבות בה עבר שנים רבות, ב„פאלאצו סטרוצי" המרשים, נפתחה לפני כמה חדשים תערוכה רטרוספקטיווית של יצירותיו. הנעליים שעיצב בשנות עבודתו הרבות (הוא מת ב־1960), הוצגו באולמות הארמון.

כשחזר פֶּרגאמו מהוליווד לפלורנץ, החליט שאם אפשר לייצר מכוניות בשיטת הסרט הנע, אפשר לייצר כך גם נעליים. הוא הקים מפעל, עזר לפַתֵּח מכונות והיה הראשון שיצא נעליים לחו"ל, בתחילת שנות החמישים.

הנעליים האיטלקיות החזירו לנעליים את הכבוד שנגזל מהן. לאחר שנים רבות ללא שינוי משמעותי, ואחרי שנידחקו הצידה על־ידי אופנת הביגוד שהשתנתה בכל כמה חודשים, חוזרות הנעליים להיות פריט מרכזי באופנה.

עכשיו, אחרי עשור של שעמום באופנת הנעליים, אנחנו נמצאים שוב בתחילתה של מהפכה. בכל תחומי האופנה. המכפלות מתקצרות, החצאיות חזרו לאופנה, המכנסיים נדחקו הצידה, הבגדים הצמודים והחזרה לנשיות ולרכות, חושפים מחדש את הרגליים ואת הנעליים.

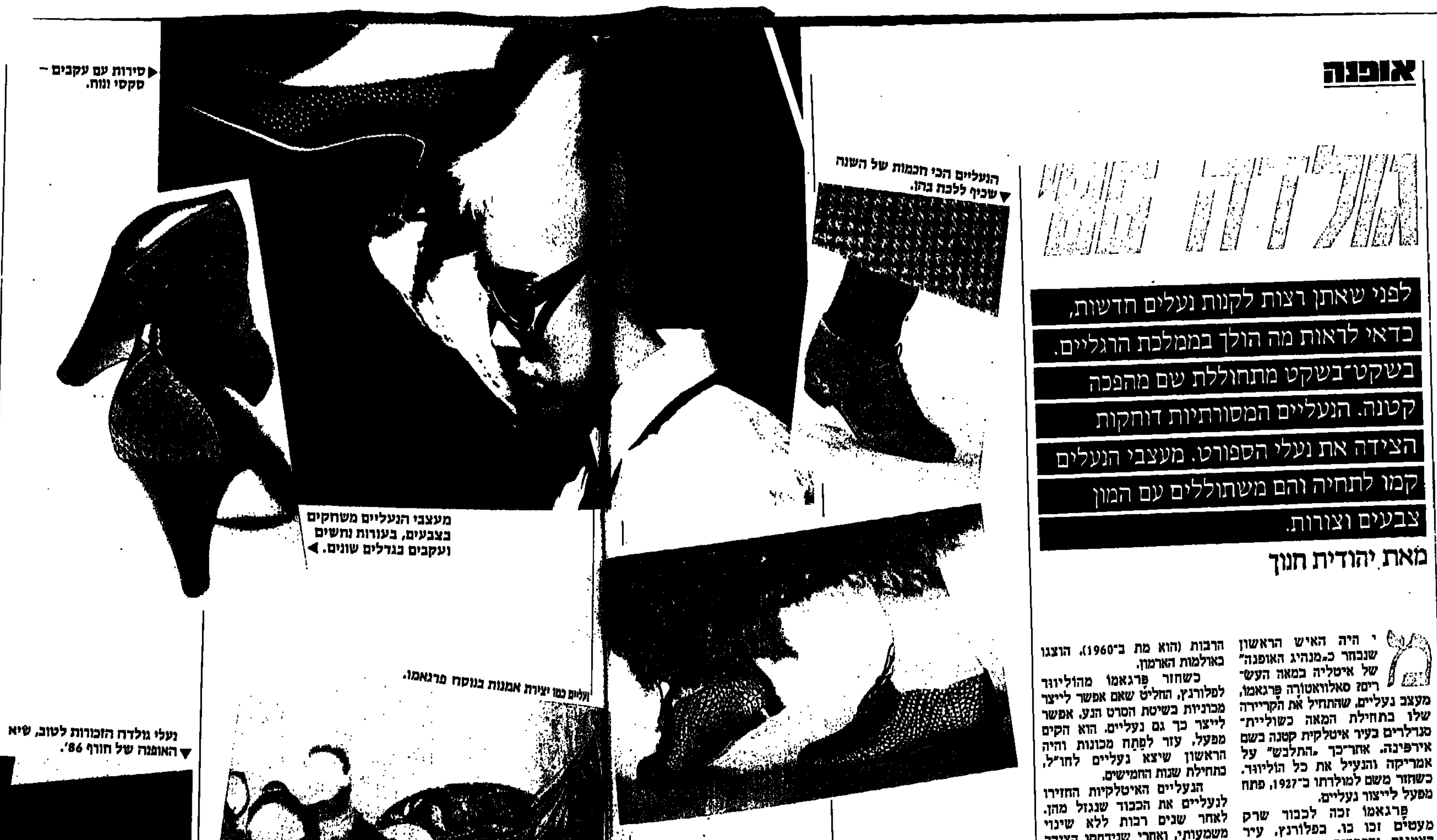
מעצבי הנעלים טבעו בתוך השיגרה של נעלי־ספורט עם סוליות גומי גמישות שכל מה שאפשר היה לעשות להם בצבעים ובחומרים כבר נעשה. עכשיו חוזרים לנעליים־נעליים. יצירות עליזות וססגוניות. נעלי הספורט לא ייעלמו אמנם מהמדרכות, אבל נעליים עם סוליות־עור שבות לככב על הרגליים, משלימות את הבגדים החדשים. מה שהולך בנעלי חורף 86', זה קודם־כל רֶנֶסַנס של נעליים שרוכות בשרוכים, על עקבים נמוכים סטייל־גולדה, אבל עם חרטומים מחודדים ומעוגלים. נעלי־גולדה במהדורת 86' הולכות טוב עם המכנסיים הצמודים וגם עם החצאיות הצרות והארוכות.

למעשה, הנעלים הן שעושות את סגנון הבגד. הנעלים נמוכות העקב או השטוחות לגמרי, מקנות מראה צעיר וקצת זרוק לחצאיות הצרות או הרחבות. אם רוצים לשוות לחצאית הצרה מראה סקסי ויותר הדור, עולים על נעלי־סירה עם עקבים בינוניים או גבוהים. הסירות גבוהות העקב הן „נעלי־חובה", בעיקר עם החצאיות הצרות, שחושפות מהברכים ומטה את הרגליים הגורבות גרביים כהים.

התבלבלתם? יש עוד. זה מה שקורה כשנעליים הופכות שוב לפריט שעושה אופנה. אחרי נעלי־גולדה והסירות צועדים המגפונים הקצרים, שמסתיימים סמוך לקרסול. מגפונים סטייל־מדונה על עקבים קטנים ועדינים עם חרטום מחודד ושרוכים. מגפונים ספורטיוויים, על עקבים נמוכים או גבוהים יותר. מגפוני־ג'ינס כחולים, שהולכים וכובשים את המדרכות ונעליים גבוהות כמו מגפונים, עם שרוכים כסגנון נעלי־מתאגרפים ונעלי־עבודה.

הברק של זהב, כסף ואבנים־טובות שמקשט את הבגדים יורד גם למטה, לנעליים. הן מקושטות בקישוטי עור כסוף ומוזהב, במסמרי מתכת דמויי זהב, ברונזה וכסף, ובניצנוצים של אבני־חן צבעוניות – על טהרת הפלאסטיק והזכוכית.

המגמה הזו, של חזרה לנעליים מעור ועם סוליות עור – רק מתחילה. חכו שתצבור תאוצה, ותדחק הצידה את נעלי הג'וגינג והטניס, שרצנו בהם לכל מקום בשנים האחרונות. ■

הנעליים הכי חכמות של השנה ▼ שכיף ללכת בהן.

▶ סירות עם עקבים – סקסי ונוח.

מעצבי הנעליים משחקים בצבעים, בעורות נחשים ועקבים בגדלים שונים. ◀

נעליים כמו יצירת אמנות בנוסח פרגאמו.

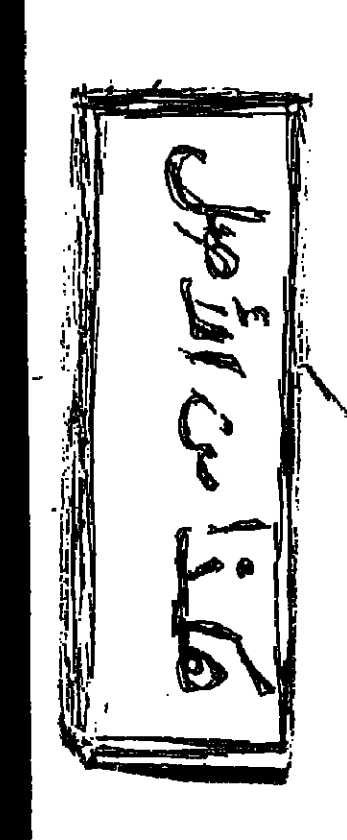
נעלי גולדה הזכורות לטוב, שיא ▼ האופנה של חורף 86'.

מגפונים, מעור ומאריגים, הולכים עכשיו יותר טוב ממגפיים מסורתיים.

▲ יהלומים מבריקים גם על הרגליים.

▼ המגפיים של מדונה ירדו לרחוב.

יריד כפרי בחוצות העיר

יריד התעשיה הקיבוצית הגדול ביותר שנע... ייפתח במוצאי שבת הקרובה בדיזנגוף

ביריד מבחר גדול מאוד של מוצרים לצריכה ... מוצרי מזון, מוצרי בית, חפצי חן, כלי מיטה, הלבשה, הנעל... אלקטרוניקה.
התעשיה הקיבוצית מייצגת בהחלט את ... של ישראל. זוהי תעשיה עתירת ידע ועתירת הון הנעזרת במיכון ממוחשב ומשו... ומייצרת מגוון עצום של מוצרים באיכות מעולה הזוכים ... ארץ ובחו"ל.

מאת: רות פנחסי

אפשר בהחלט לשיר שיר הלל לתעשיה הקיבוצית. היא ממשיכה לפרוץ קדימה בתנופה ועומדת בכל תהפוכות הזמנים. ביריד הגדול העומד להיפתח במוצאי שבת הקרובה תציג התעשיה הקיבוצית מגוון רחב ביותר של מוצרים החל ממוצרי מזון בשר ונקניק (וביניהם גם מוצרים חדשים) חפצי חן ואמנות, ריהוט, כלי מיטה, הנעלה והלבשה מכשירי אלקטרוניקה, חשמל, אופניים, מזרונים, ספרים ואפילו מוצרי דפוס למיניהם.

היריד מאורגן על ידי **איגוד התעשיה הקיבוצית** השוקד על הכנתו זה חודשיים ימים.

"אנו מצפים ל־100.000 מבקרים בששה ימי מכירה. זהו היריד הארוך ביותר שנערך עד היום ואנו צופים לו הצלחה רבה". אומר **מר אהוד קריב** דובר איגוד התעשיה הקיבוצית, הרוח היוזמת והמארגנת של המבצע.

בוא עם משפחתך להנות מניחוחות הכפר ומוצריו בדיזנגוף סנטר, החל ממוצאי שבת הקרובה ועד יום חמישי.

מי בין המשתתפים ביריד?

"מילוזן", משתייכת לתשלובת **"מילואות"** המונה 11 מפעלים שעוסקים בייצור קשת רחבה של מוצרי איכות מן החקלאות.

התוצרת החקלאית המעובדת ב**"מילואות"** מיוצאת לכל רחבי העולם בהיקף העולה על 50 מיליון דולר בשנה.

ב"מילוזן" מתמחים ביצור מוצרי בשר עוף, הודו ובקר מוכנים לאכילה, משומרים, מטוגנים וקפואים במנות בודדות, כארוחות מוכנות במגשים אישיים ומוצרים המיועדים לצרכן המשפחתי ולצרכן המוסדי כאחד. כן מייצרים ב"מילוזן" מרקים וחטיפים שונים שפותחו במסגרת "מילואות".

המחלקה למחקר ופיתוח מפעילה מטבח ניסויי ומערכת קפדנית לבדיקת טיב המוצר כדי לענות על דרישותיהם השונות של הצרכנים בארץ ובחו"ל.

שכלול טכנולוגיות בייצור, חדירה לשוק האמריקאי, רכישת לקוחות נוספים בשוק האירופי הרחבת החדירה לשוק המקומי הם היעדים שהציב לעצמו מפעל "מילוזן".

"פולירון" – קבוץ זיקים.

המזרן האורטופדי החדשני המיוצר על פי הפטנט האמריקאי *SLAT-O-PEDIC*, מבטיח נוחות ואיכות, אמינות ועמידות לאורך זמן.

"פולירון" – קבוץ זיקים ד.נ. חוף אשקלון, טל' 051-21421-2.

רגבה – עיצוב וייצור מטבחים.

המטבחים וארונות האמבטיה של "רגבה" נמכרים בתנאי מבצע מיוחדים בתקופת היריד.

טיב – טירת צבי

מבחר מוצרי "טיב – טירת צבי". מעדני בשר ונקניק כשרים למהדרין.

"טבעול" – קבוץ לוחמי הגטאות.

בריאות לאכול
טבעול
חדש
...מן הצומח

מוצרי הבריאות של "טבעול" העשויים מחלבון צמחי: נקניקיות, המבורגרים, שניצלים וחטיפי נקניקיות. טעימים כמו בשר אך בריאים יותר.

"מילוזן" – מוצרי מזון מעובדים

"מילי" – מסורת של איכות

סדרת מוצרי איכות קפואים מעוף, הודו ובקר המיועדים להכנה מיידית של עקרת הבית או המטבח המוסדי, בין המוצרים: שניצלים, חטיפי עוף, כתיתות, המבורגרים, קבב וקציצות קבב.

יריד כפרי בחוצות העיר

במפעל „טיב טירת צבי" – הקיים כבר 40 שנה מייצרים מוצרים ייחודיים של בשר כמו: נקניקיות קרנץ, נקניקיות אמריקאיות, נקניק סרבלד חזה עגל מעושן, הודו לקס ועוד. זהו מפעל ותיק של קיבוץ דתי, שרכש לעצמו מוניטין בזכות מוצריו הכשרים למהדרין – בהשגחת הרב **דוד נשר** מירושלים.

המפעל נמצא תחת פיקוח השירותים הווטרינריים ואמינות מוצריו מובטחת.

„**טיב טירת צבי**" מייצאת לארצות אירופה ולארצות הברית. בארץ נמכרים מוצרי המפעל ברשת החנויות „**דליקטיב**" וכן ברשת החיפר שוק ובחנויות המובחרות.

מפעל „**טבעול**", אשר הוקם בקיבוץ לוחמי הגיטאות, הוא מפעל חדיש ומתוחכם המייצר מוצרי מזון מחלבון צמחי. 5 מיליון דולר הושקעו בהקמת המפעל ולפני 3 חודשים החל המפעל לשווק בארץ ובחו"ל סדרה ראשונה של מוצרים מחלבון צמחי. אלה הם מוצרים מוקפאים דמויי בשר. טכנולוגיה ייחודית ומתקדמת פותחה ע"י ד"ר **מיכה שמר**, הטכנולוג הראשי של המפעל ונרשמה כפטנט מוגן בארה"ב, יפן, ארצות השוק המשותף ומדינות נוספות בעולם.

מוצרי **טבעול** מבוססים על עיבוד חלבון הסויה וחלבון החיטה והם מכילים את כל אבות המזון ומועשרים במינרלים וויטמינים בעלי ערך תזונתי זהה לזה של בשר.

טבעול מציעה לעקרת הבית מבחר רב של מוצרים נטולי שומן רווי, עשיר בכולסטרול, שנמצאו בבשר.

את מוצרי **טבעול** ניתן להשיג בכל רשתות השיווק, בחנויות לממכר מזון בריאות ובחנויות לממכר מזון קפוא.

„**רגבה**" – היא כבר מלה נרדפת למטבחי איכות המעוצבים בטוב טעם ומותאמים לכל הדרישות.

מפעל „**רגבה**" ממוקם במושב השיתופי רגב אשר בגליל המערבי זהו מפעל מודרני בעל ציוד ממוחשב העוסק בתכנון וייצור מטבחים וארונות אמבטיה לשוק המקומי ולייצוא. ב„**רגבה**" מקפידים לחתאים את המטבח למידות שלך. לצרכיך, לטעמך ולתקציבך. הגמישות רבה מאוד, האפשרויות מגוונות והפתרונות אישיים: כל מטבח מתוכנן, מיוצר ומורכב בדיוק בהתאם להזמנתך המיוחדת.

ה„ייקים" של „**רגבה**" גאים בכל מטבח היוצא ממפעלם – ובצדקו התכנון קפדני, חומרי הגלם מעולים, העיצוב יפהפה, הדיוק, הגימור וההרכבה מושלמים.

ב„**רגבה**" מתגאים היום במערכת הריהוט החדשה שפיתחו עבור **חדר האמבטיה**. המערכת הידועה בשם **רגבט** הפכה ללהיט בתערוכת רהיטי ישראל וזכתה להתעניינות ולהצלחה רב.

מפעל „**שמיכות כרמיה**" אשר בקיבוץ **כרמיה** זכה לתנופה מחודשת ולהצלחה רבה, עם הרחבת יצור השמיכות ושקי השינה המכילים את סיב „**ההילופיל דקרון**" המיוחד. זהו המפעל היחידי בארץ שקיבל את הזכות הבלעדית, מטעם מפעל DUPOUNT השווייצרי, לייצר סיב זה. טכנולוגיה מתקדמת ביותר וגם פסי ייצור אוטומטיים וממוחשבים הפכו את המפעל למוביל בתחומו בארץ וקנו לו שם עולמי. היקפי הייצוא של מפעל „**שמיכות כרמיה**" גדלו באופן משמעותי והם מקיפים היום את רובו של הייצור. זאת בזכות המוניטין והאיכות של המוצרים. המכונות ב„**כרמיה**" עובדות יום ולילה ללא הפסק, על מנת לעמוד בקצב ההזמנות ההולך וגובר. סיפור יפה של הצלחה.

בקיבוץ „זיקים" מייצר מפעל „**פולירון**", המשוכלל במפעלי הספוג בארץ מיגוון רחב של מזרנים ומוצרי ריפוד לתעשיית הרהיטים.

המוצר היוקרתי שלו הוא המזרן האורטופדי החדשני SLAT-O-PEDIC המיוצר על־פי ידע אמריקאי, כבש לו מאז יצא לשוק מקום נכבד תוך זמן קצר. הקונים הרבים אשר רכשו אותו מגלים התלהבות מיתרונותיו האורטופדיים ומנוחתו.

מפעל „**פולירון**" מגוון את קשת מוצריו ומשקיע מחשבה רבה בנושא החסכון באנרגיה, במפעל מייצרים, זה זמן מה **צינורות בידוד** מעולים המיועדים לבידוד צנרת מים חמים וקרים.

מוצר חדש בשטח זה, המתאים לעונת החורף הבאה עלינו לטובה, הוא **פס איטום דביק** לחלונות ודלתות המונע בריחת חום מן הבית.

גליל באהבה

★ להתיישבות העובדת יש עדיין מה לומר. המפעלים האיזוריים שבגליל העליון השייכים ל„חברה לפיתוח הגליל" מוכיחים כי כל זרמי ההתיישבות המושבים, הקבוצים עיירות הפיתוח והמושבות יכולים לחבור יחד ולפתח תעשיה אדירה.

★ המפעל „גליל מוצרי בשר" – (שמו השיווקי החדש של מפעל הבשר „עוף הגליל") ומפעל „סיידר הגליל" הוכיחו כי עם מוצרי איכות מעולים המיוצרים על טהרת התוצרת החקלאית ניתן לפרוץ לכל שוק בארץ ובעולם.

במפעל „**גליל – מוצרי בשר**" מקפידים לייצר את מוצרי האיכות מן הבשר המשובח ביותר. חומר הגלם לייצור הנקניקיות נלקח אך ורק ממשחטות „עוף הגליל". משחטה המורשית לייצא לכל העולם, כולל לשוק האמריקאי שהוא השוק המחמיר ביותר בתחום המזון.

הקפדה על טיב ואיכות המוצר היא הסיסמה המובילה של המפעל ובתחום רגיש כמו המזון היא משמעותית ביותר.

מפעל „**גליל – מוצרי בשר**" מפעיל רשת שלמה של פיקוח על טיב המוצר כולל פיקוח וטרינרי, פיקוח על הכשרות (המפעל נמצא תחת השגחתו של **הרב קפלן** ומוצריו כשרים למהדרין), ופיקוח של טכנולוג מזון מיוחד הצמוד למפעל.

כן משתמש המפעל בשירותן של **מעבדות מיגל** (מעבדות ידע גליל) העוסקות במחקר ופיתוח מוצרים חדשים ובפיקוח על הייצור.

מבחר המוצרים של „**גליל מוצרי בשר**" אינם כוללים רק מוצרי עוף והודו אלא גם מוצרים העשויים מבשר בקר.

זוהי קשת רחבה ומגוונת ובה: נקניקיות למיניהן, המבורגרים וקבבים בכל מיני טעמים וכן מוצרים מיוחדים כמו: סטייקים, פלש פילה ועוד.

מוצרי „**גליל – מוצרי בשר**" משווקים לרשתות החיפר שוק של תנובה באמצעות אגף הבשר הידוע בשמו: **ב.ע.ד.** וכן באמצעות הסוכן המורשה **כתר** (טל' בחיפה: 04-660118 ובהרצליה: 052-542897)

ישר מן הטבע

המפעל השני המייצג בכבוד את יישובי הגליל העליון הוא מפעל „**סיידר הגליל**".

„**סיידר הגליל**" נמצא בבעלות משקי הגליל העליון בע"מ, מושבי הגליל בע"מ ומושבות הגליל העליון.

מיץ התפוחים הטבעי תופש לו יותר ויותר מקום של כבוד בשוק המשקאות. דווקא בעידן הפלסטי־סינטטי כמהים האנשים למוצרי בריאות הבאים ישר מן הטבע. אין זה סוד שהתפוחים המשובחים ביותר בארץ גדלים בגליל.

האויר הצלול, מי המעיינות והאדמה המשובחת והעשירה בתוספת טיפול מסור יוצרים את האיכות הנדירה של תפוחי הגליל.

לפני 7 שנים הוקם מפעל „**מגגל**" בשותפות בין הקבוצים, המושבים ומושבות הגליל.

לאחר הקטיף מובלים התפוחים הטריים ישירות למפעל ומתחיל תהליך המיון תקפדני במהלכו נבחר הפרי העסיסי והמשובח ביותר ומועבר לתהליך של חיטוי, שטיפה וסחיטת המיץ.

לאחר 5 תהליכי סינון שונים מתקבל תרכיז צלול על טהרת התפוח הטבעי.

מפעל „**סיידר הגליל**" מתבסס על הטכנולוגיה החדישה ביותר וזוכה לשבחים רבים בעולם כולו. משלחות מהמזרח, אירופה וארה"ב מעלות על נס את הטיפול המסור לו זוכה התפוח וכן את איכותו הגבוהה של המוצר המוגמר.

מן הפסולת מכינים ב„**מגגל**" את התרכיזים המשובחים ביותר: **סיידר הגליל היוקרתי** – אשר אליו מוסיפים מי מעיינות טהורים שעברו פיסטור והם נמזגים בפחיות השתיה ובבקבוקים.

תפוחץ הגליל – משקת תפוחים טבעי הנמזג לפחיות, בקבוקים ולקרטוניות הירוקות.

תרכיז תפוחץ – הארוז בפחיות הכחולות ובאריזות הקרטון המשפחתיות של 2 ליטר. מפחית אחת של תרכיז **תפוחץ** אפשר להכין 2 ליטר של סיידר טבעי טבעי ומקרטון תרכיז של 2 ליטר מכינים 16 ליטר מיץ סיידר טבעי טבעי.

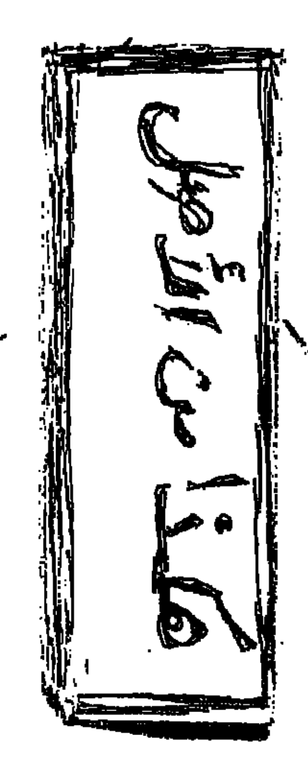
לאחרונה, לאור הביקוש הגדל למוצרי **מגגל** הטבעיים, נפתח במפעל קו ייצור חדש של מוצרי **צ'מפיון** מוצרים אלה מכילים מיץ הדרים טבעי המתבסס על הידע הייחודי למפעל.

מבחר מוצרי **צ'מפיון**: תפוזים, אשכוליות, קוקטייל פירות ואננס -- כולם מיוצרים על טהרת החומרים הטבעיים.

כל מוצרי **מגגל** משווקים באמצעות **תשלובת תבורי בע"מ.**

התעשיה האדירה והמפוארת הזאת היא בבחינת הישג משותף של כל העובדים המסורים המגיעים **מקריית שמונה**, מהקבוצים, המושבים והמושבות שבגליל המוכיחים כל יום מחדש כי יש מקום ליצירה משותפת, לבנות ולפתח את הארץ הזאת וגם להתברך מפריה.

רות פנחסי

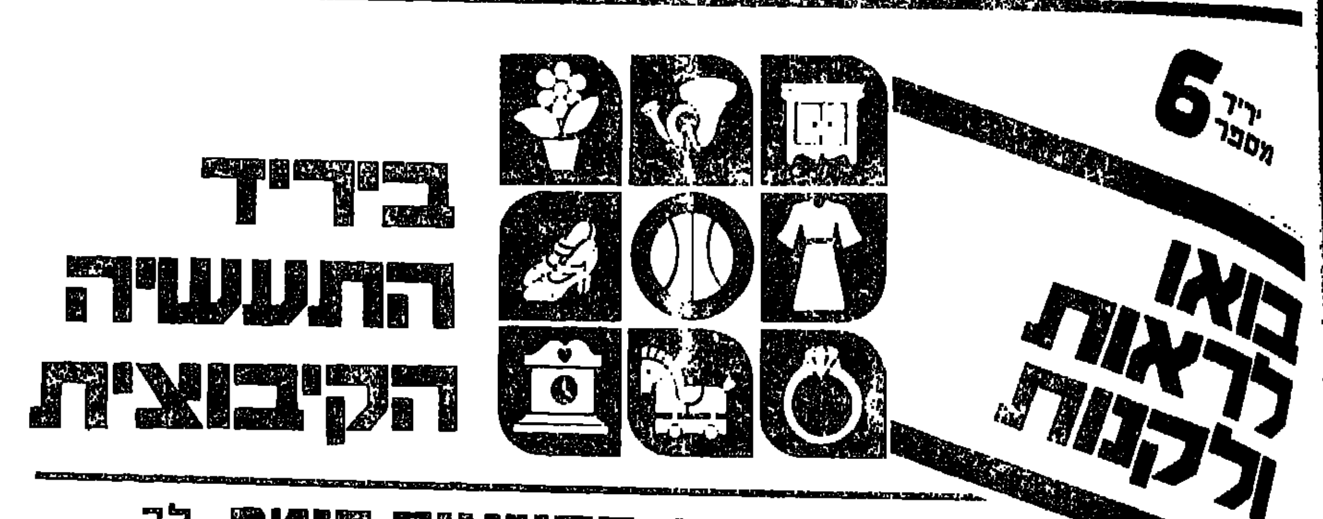

שמיכת ה„הולופיל דקרון"
מיוצרת בלעדית על ידי מפעל
„שמיכת כרמיה".
זהו המפעל היחידי בארץ
שקיבל את הזכות לייצור השמיכה
ממפעל DUPONT השווייצרי.
שמיכות „כרמיה" נמכרות ברשת חנויות
„אתא", במשביר המרכזי, בחנות „אילטקס"
בתל-אביב, שטיין בחיפה ובחנות המפעל
אשר בקיבוץ כרמיה.

בדקו היטב את התווית המקורית של
DACRON HOLLOFIL
עם המספר הסידורי של השמיכה לפני הקניה

„שמיכות כרמיה" ביריד התעשיה הקבוצית בדיזנגוף סנטר
ובימי חג החנוכה בדוכן הכניסה לקיבוץ גן שמואל
מפעל „שמיכות כרמיה", ד.נ. חוף אשקלון, טל. 051-21302-3.

12.12-7.12.85 בדיזנגוף סנטר
לב דיזנגוף

מוצרי בשר ומזון • ממתקים • תוצרת חקלאית • עציצים ושתילים • ריהוט • מוצרי טכסטיל • עור והנעלה • מוצרי בית • חשמל ואלקטרוניקה • ציוד משרדי • מתנות • חפצי חן ודברי אמנות • תכשיטים מכסף ומזהב • מוצרי פלסטיקה וכלי עבודה • משחקים • צעצועים • מוצרי ספורט

בחג-החנוכה קנו את מוצרי האיכות של התעשיה הקיבוצית
במחירי הנחה מפתיעים

שעות הפתיחה: כל יום 22.00-10.00, מוצ"ש 23.00-17.00.

הכניסה ליריד חופשית

יועצים לפרסום

„פלסטיקה" — קבוץ גניגר
מפעל המייצר יריעות פוליאתילן לחקלאות ברוחב עד 16 מ'.
יריעה חדשנית – יריעה למסך טרמי, יריעה מיוחדת אשר מניחים בתוך החממה, בין הגידול לבין יריעות הפוליאתילן שומרת על חום וגם למניעת טפטוף בחממה בעיקר בלילה.
זו תוספת ליריעות **תא.ינפרסול** הייחודיות של **גניגר**.
יריעות שחורות לאיטום מאגרים המתאפיינות בחוזק ובעמידות לאורך זמן.
שקים ושקיות לתעשייה ולמשתלות פרחים.
הפצה בלעדית על-ידי „**חוגלה**" – של שקיות פלסטיק למשרדים ולשימוש ביתי, המצטיינות בחוזק, באריזה טובה ונוחות לתלישה.

חדשות חמות מ„נועם אורים"
שמיכות חמות עם מילוי תרמוגארד התופח לעד.
מהפכת החום הגיעה לחדר המיטות: שמיכות „נועם אורים" עם המילוי המהפכני „תרמו גארד" המבטיח קפיציות רבה יותר, חללי אויר רבים יותר (המשמשים כשומרי חום) ומראה חדש ותפוח גם לאחר כביסות רבות.
שימו לב לתוויות תרמו-גארד. היא מופיעה אך ורק על שמיכות **נועם אורים**.
בואו להרגיש את החום ביריד התעשייה הקיבוצית, בביתן „נועם אורים"!

THERMO GUARD
HOLLOFIBRE - SILICON
DIOLEN

סאסא כימיה מציגה
ביריד התעשיה הקיבוצית
מגוון מוצרים לשימוש הבית והמכונית

BRUNOX R-160 משמיד חלודה ומגן על מתכת
BinaX מגן גומי וצמיגים בפני הסדקות
R-2200 מסיר שומנים ומנקה מגעי חשמל
P-360 מסיר צבע מעץ ומתכת
R-2000 משחרר ברגים ומשמן
SUP'RSTIK U-110 דבק רב תכליתי (מדביק הכל)
סאסקאי לחידוש חסקאי והגומי (למכונית ולבית)
דבקים שונים ויעוץ טכני במקום

מוצרי איכות מבית סאסא-כימיה

סאסא-כימיה, קיבוץ סאסא, ד.נ. מרום הגליל 13870 טל: 069-88513/4

בול נדיר

(המשך מעמוד 10)

קודיו של ראש־הממשלה. בתחילה היו לא מעט זעמים, הרבה בגלל העוכרה, שטמיר לא הוזמן התייעצויות הבוקר של נערי פרס. בהדרגה הוא מצא לעצמו שותף חדש, מנהל הלישכה, כועז אלטום, שגם הוא לא השתתף בדיוני הבוקר. גלנאום, שמשרדו צמוד לזה של המנכ"ל, תקרב מאד לטמיר, שמר במידת האפשר על אינטרסים שלו במשרד ובמקרים רבים שימש לטמיר כותל מערבי. המתיחות הרבה ביותר היתה בין המנכ"ל לבין היועץ המדיני לראש־הממשלה, נמרוד נוביק. הדי ריב הסמכויות בין השניים הגיעו לא אחת לאוזניו של ראש־הממשלה. אך מדי זמן חולקה העבודה ביניהם. וכיום – כך מעידים השניים – היחסים קורקטיים והעבודה מתנהלת בצורה סדירה. ניתן גם להבחין בניצני שיתוף פעולה פה ושם.

למרות שאינו טיפוס נרחף, אברשה טמיר יודע טרגישותו הרבה וככושר ההיעלבות המפותח שלו. הוא אוהב שנותנים לו את הכבוד המגיע לו. לכן יופיע לאירועים שמעניינים אותו כקליפת השום, אך היעדרות מהם עלולה להתפרש כפגיעה במעמדו. פעמיים בשנה האחרונה איים בהתפטרות. לראשונה – כאשר היו דיונים בנושא מלחמת לבנון והוא לא הוזמן להשתתף בהם. העניין תוקן; פעם נוספת הוא איים להתפטר כשהתברר לו שישיבות הקבינט סגורות בפניו, לבד ממקרים שהוא מוזמן כמומחה. גם עניין זה תוקן והוא רשאי להשתתף בישיבות הממשלה והקבינט כראות עיניו. במהלך הביקור האחרון של ראש הממשלה בארה"ב, הוא נעלב כאשר לא הוזמן לפגישה, שלא היתה בארבע עיניים. את מחאתו הביע במכתב נרגש לראש־הממשלה. פרס הבטיח לו שהעניין לא יישנה והציע לו להצטרף אליו להצגה בברודוויי...

מערכת יחסיו עם עזר ויצמן היא סיפור בפני עצמו. יש המכנים אותו "האסטרטגיה הצמודה" של ויצמן. אברשה משלים אותו. ויצמן התברך באינסטינקטים מצויינים. טמיר מסדר לו את הרעיונות ומרכיב את המבנה. בנושא המצרי הם מתואמים כמו פאזל. אומר ויצמן: "כראש וראשונה הוא יריד לרעיון ולדרך מחשבה, שהחלה עוד בימים שהייתי מפקד חיל־האוויר וראש אג"ם, הרבה לפני בואו של סאדאת לירושלים. במרוצת השנים התפתחו קשרים הרבה יותר ידידותיים, עם עליות וירידות. אבל מאחר שהצלחנו לעלות להרים כל־כך גבוהים, הרי גם כשהיתה ירידה, עדיין שהינו בגבהים והצלחנו לחזור ביחד לפיסגה".

אישיות פוליטית, המכירה את שניהם, מגדירה כך את הזיווג הזה: "עזר ויצמן הוא עבד לדוקטרינציה של אברשה טמיר. שניהם סובלים מעליות וירידות, ועזר הוא תשקיף למצבי הרוח של אברשה. אברשה משגע אותו ומרגיע אותו, מלהיב אותו ומשלה אותו".

בחייו הפרטיים הוא אדם אחר לחלוטין. פרופסור מפוזר, לא יודע מה זו ריבית, לא מבין דברים אלמנטריים כמו לקרוא לוקש משכורת או חשבון ארנונה. הוא אוהב את עבודתו אהבת־נפש. אך התמכרותו זו היא לא מעט בגלל בריחתו מן הבדידות שבחייו. הוא מתקשה לפתח קשרים אישיים. יש לו רק כמה ידידי אמת. כשחבר במצוקה, הוא ייחלץ לעזרתו ויעשה למענו הכל. כשהעניינים יסתדרו – הוא ייעלם.

הרצינות התהומית שלו מתואמת בהופעה חיצונית מרשימה. הוא האדם האלגנטי ביותר במשרד ראש־הממשלה. תמיד בחליפה, תמיד בעניבה תואמת. ה"סטים" שלו מעידים על טוב טעם. ובכל זאת, גם אברשה טמיר הקשוח והעצבני מרשה לעצמו להשתובב. בבית מלון בבוקרסט, בירת רומניה, במהלך ביקורו הרשמי שם של ראש־הממשלה פרס, התכנסו חברים מהפמליה בחדרו של טמיר, ואחד מהם הזהיר את עמיתיו כי סביר להניח שמצותתים להם. הוא סיפר כי לפני שנים התארחה בבוקרסט, באותו מלון ממש, משלחת של מפלגת העבודה: פרס, משה שחל וחיים בר־לב. בר־לב, שהיה בטוח כי מאחורי כל אגרטל מסתתר מיקרופון, התייצב מול מראה גדולה ואמר: אני מבקש להוסיף לארוחת־הבוקר שלי נקניק "סיביר". הנקניק המבוקש היה כלול בארוחת־הבוקר למחרת היום.

כששמע אברשה טמיר את הסיפור, קם ממקומו, כיחכח בגרונו והתייצב מול אחת המראות: אה... בעניין ארוחת־הבוקר, אנחנו מבקשים שיהיה גם הנקניק הזה, מה שמו, נו אתם יודעים, הנקניק של חיים בר־לב...

בחודשי האביב, יתפטר אברהם טמיר מתפקידו כמנכ"ל משרד ראש־הממשלה וילך הביתה. הוא לא יתן ליצחק שמיר את התענוג להעיף אותו. אברשה ילך, אריאל שרון יציין בסיפוק בפינקסו הקטן שהמולדת השתחררה מעוד בוגד, אך גם שמעון פרס לא יבכה מרה על עזיבתו. טמיר יעסוק, בין היתר, בהוצאה לאור של ספרו „עדות למלחמה ושלום" (כתב היד מוקפא כבר חדשים בוועדת השרים לענייני ספרים).

מהר מאד יימצא מחליף ובאותה מהירות ייעלם אברשה טמיר מן הכותרות. רק בפרספקטיבה של זמן יכירו מבקריו ומתנגדיו – אלה שפחדו ממנו כי לא הכירו אותו, ואלה שחששו מפניו בגלל שהכירו אותו – שאכן קלע רמי אונגר בהגדרתו: אברשה טמיר הוא בול נדיר. והם עוד יתגעגעו אליו.

אבי בטלהיים

על הסכין

(המשך מעמוד 36)

אדם – רוכל, סוחר, ספורטאי, אמן, הוא חייב לדווח על הכנסותיו. גם על תרומות יש לרווח, כמובן כתשר (טיפ) שחובת הריווח חלה עליו. ממלא מקום דובר משרד האוצר, אלי יוסף, מכחיש את ההנחה על פיה „אין נוגעים בכלי קודש", ואומר כי כבר היו דברים מעולם ואין זה מן הנמנע כי שלטונות המס "יתלבשו" על מוהלים בעתיד. מוהל, שאינו מספק את שרותיו כשכיר של מועצה זו או אחרת, חייב להיות "עוסק מורשה" ואם הוא נוקב מחיר – עליו לתת חשבונית.

"אין חוק שיכול למנוע מאדם להיות מוהל", אומר בצער היועץ המשפטי של משרד הבריאות, עו"ד צבי לוין. לעומת זאת, אם אדם פועל שלא במיומנות ופוגע בזולתו הריהו עובר עבירה פלילית ועלול להתבע לשלם נזיקין. „הענין הזה מטריד את משרד הבריאות שנים רבות. שקלנו חקיקה בנדון", אומר המשפטן. חקיקה פירושה הוצאה חד־משמעית אל מחוץ לחוק של כל המוהלים הבלתי מוסמכים. אבל ענין החקיקה תקוע משום שדווקא משרד הדתות עכב את הענין, מספר עו"ד לוין: „הוזמנתי לפגישה בנושא בהשתתפות שני הרבנים הראשיים והיועץ המשפטי של משרד הדתות לדון בשאלת המוהלים המורשים. הענין עדיין נבדק על ידי היועץ המשפטי של משרד הדתות. כל אימת שיציעו – נשמח לפעול למען חקיקה בענין". לדבריו, ברור שישנן קבוצות באוכלוסיה ש"ספק אם היו מקבלות חד משמעית את ההסדר הממלכתי הממוסד". מכל מקום משרד הבריאות רואג, על פי עדותו, שלפחות במוסדותיו לא תחגוג ההפקרות, ושם יורשו לפעול רק מוהלים מוסמכים. בינתיים, יוזם משרד הבריאות עבורם השתלמויות מדי פעם בנושאים רפואיים הנוגעים לעסוקם.

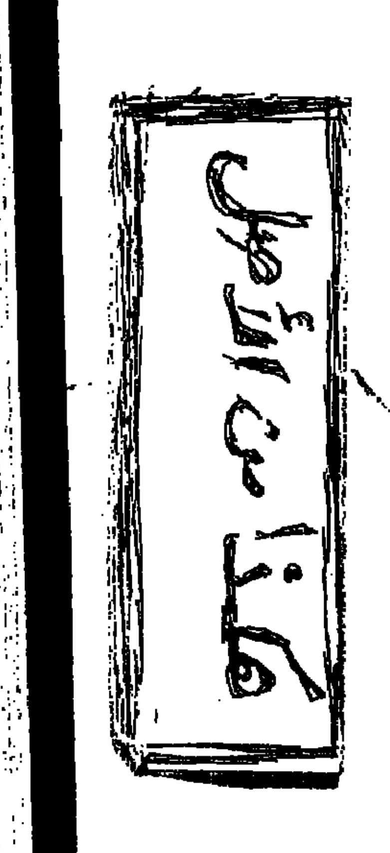
„מוהל שאינו מוהל אלא בשכר – גוערין בו", מצטט הרב יוסף וי־סברג, המפקח על המוהלים ברבנות הראשית, את ה"שולחן ערוך" בהדרשו לשאלת המחירים שרורשים המוהלים. לדבריו, מגיעות אליו אך תלונות מעטות על מוהלים. „במקצוע המוהלות אין ארגון. מאז קמה המדינה כולם כבר שבתו כולל רופאים ואחיות. רק לא המוהלים. יש ביניהם חסידים הנוסעים לברית נסיעות ארוכות ואינם גובים כסף ויש מוהלים העובדים באולם מפואר עם וידאו וכיו"ב הגובים כסף רב. למוהלים יש מחוייבות, כי זה מקצוע קודש. בירושלים יש הרבה מוהלים במיוחד, רבים מהם לא מוסמכים. אבל אי אפשר לעשות דבר. אין חוק במדינת ישראל שחייבים בכלל למול. פעם היו עורכים בריתות רק בבית חולים. היום עושים גם בבתים פרטיים, בבתי כנסת, ובאולמי שמחות", אומר המפקח.

הוא מרגיש כי בהשוואה לרופאים ולמתרחש בחדרי הנתוח, נגד מוהלים יש מעט תלונות מקצועיות. „המוהלים עובדים בתנאים קשים, בלי חדר נתוח סגור, בלי תאורה נאותה", אומר הרב וייסברג. „אנו משתדלים להגיע לשלב חדש – לעשות בטוח מקצועי לכל מוהל (מוסמך). אני חושש שאם יהיה משפט למוהל (בשל "פאשלה") הוא לא יוכל ממשכורתו לכסות את ההוצאות". אשר ל"מונופול" של מוהלים בבתי חולים סבור הרב וייסברג כי יש לכך גם יתרון כי "משצריכים אותם הם נמצאים". בעיניו "זה לא יפה" לעבר ממיטה למיטה בחדרי יולדות כדי "לצוד" לקוחות. אילו היה מקבל תלונה בענין זה על מוהל מוסמך "הוועדה (להסמכת מוהלים) היתה אולי דנה בכך".

ד"ר אלי יוסף שוסהיים, רופא כירורג בבית החולים "שערי צדק" בירושלים הוא נציג הרבנות הראשית בוועדה הבינמשרדית הזאת להסמכת מוהלים. בוועדה, משתתפים נציגי הרבנות הראשית, משרד הדתות ומשרד הבריאות. לדבריו, "ברית המילה זו פעולה כירורגית לשם אקט דתי". ההלכה קובעת גם את ה"מה" ולא רק ה"איך". ולכן הוא מתנגד לשימוש ב"קלמפ". הוא טוען שהפעולה הפתאומית והחזקה של הקלמפ גורמת לכאב איום לילד. ד"ר שוסהיים שמע, לדבריו, על מקרים בהם נגרם דום לב לתינוק לאחר שמוש ב"קלמפ" אך „ייחס את דום הלב לשמוש בתרופות או דברים אחרים ולא הוכח כי הקלאמפ הוא שגרם לכך".

ד"ר שוסהיים אינו מצדד בחקיקה בנושא המוהלים: „מרובר בנושא רגיש עם השלכות בעולם היהודי כולו. לו היינו מחוקקים חוקים בענין היו מדינות בעולם שהיו מסתמכות על כך ומגבילות את עבודת המוהלים היהודים בתחומן". לחלופין, הוא מציע להסדיר תקנות והנחיות שיסדירו את פעולת המוהלים. „ברית מילה היא אקט דתי, שלדעתנו המדינה חייבת לשאת בהוצאותיו. לו הבטוח הלאומי היה משלם עבור כך היה המחיר אחיד ורק מוהלים מוסמכים היו פועלים". לדברי הרופא, הוועדה הבינמשרדית מנסה לאתר מוהלים בלתי מוסמכים ולשכנעם לעבור את ההליכים הנדרשים על מנת לקבל את ההסמכה, אך רבים מהם נרתעים מכך ו"כנראה שיש להם סיבות"...

תלמה פרוינד

חיים ואוהבים

היה קיפוח?

שרה שטרן־קטן, חכ"ית לשעבר ועתה יו"ר תנועת „אמונה", תנועת האשה הדתית לאומית, חוזרת ערב־ערב לביתה בקיבוץ יבנה מפעילויותיה בתל־אביב. „אבל אין בעיות: נהגי אגד מכירים אותי ועוצרים לי אפילו איפה שאסור להם". בשבת היא בתורנות־מטבח.

„אמונה", ארגון הנשים השלישי כגודלו בארץ, לאחר נעמת וויצו. 70,000 חברות, מחליט לפרוץ את האלמוניות התקשורתית שלו. נפגש בוקר אלגנטי על קפה וכריכי גבינה. שרה שטרן־קטן מרצה באריכות על עקרונות התנועה – חיזוק התא המשפחתי, פיתוח רשת מפעלים חינוכיים, העשרה רוחנית של האשה, קליטה חברתית־דתית של עולים. לחברות מימינה ומשמאלה לא נותר הרבה (זמן) להוסיף ולהסביר את אמונתה של „אמונה".

התקשורת נחלקת לשני מחנות ברורים: נציגות חילוניות – ונציגות שומרות מסורת. קשה להימנע מן הוויכוח על נזה שבאמת כואב לנו כנשים: מעמד האשה בהלכה, בתי דין רבניים, קיפוח. שרה שטרן־קטן מנווטת את דבריה בכיוון סובלני: „הוקמה ועדה של חברות, משפטניות, עובדות סוציאליות, המנסה ללכת לקראת מעורבות בנושא הנ"ל. לחפש דרכים איך להקל על האשה במסגרת ההלכה". מישהי מעירה על תחושה תמידית של קיפוח בדיני אישות. שטרן־קטן: „והרי זה מה שמפריע לנו: הגישה השלילית מראש לגבי מוסדות ההלכה, כל המימסד היהודי המסורתי, הרבנות".

אחרת שואלת: „מדוע שלא תהיה לי גישה אנטגוניסטית כלפי בית הדין הרבני אשר מראש מעמיד אותי בעמדה נחותה?" מביאים דוגמאות. אבל נשות „אמונה" נותרות באמונתן. אין קיפוח. האשה אינה נחותה. זה ענין של השקפה.

הוויכוח ככר פתוח באופן אלגנטי. בין נציגות התקשורת יש שניכוו קשות ממגע היד של דיני אישות של ההלכה, שאינה מתאימה עצמה למאה העשרים.

פניה של שרה שטרן־קטן מתלהטות כשהיא מגנה על עמדתה. אלא שאין היא מאבדת ממבעה הסובלני. עדה קרל, סגנית־היו"ר, יהודית פולק, שר האוצר של אמונה ומרים יחיאלי, המנחה את האירוע – כולן יחד אינן מצליחות לשכנע את נציגות התקשורת שהגיעו למפגש היכרות – כי אכן אין הצדקה לעמדה שהן מפגינות עתה. מה שנותר הוא ליטול הביתה את התיק הכבד עם המידע על מפעלות של „אמונה" וללמוד גם על אודות 150 גנים ומעונות יום „בהם מקבלים 7000 ילדים ראשית חינוכם לתורה ומצוות". גם על המכללה העל־תיכונית בירושלים, אליה מתקבלות בוגרות שרות לאומי או צבאי – וגם על הגרעון בסך 4 מליון דולר והתקציב של אמונה לשנת תשמ"ו בסך 20 מליון דולר, תקציב שעל החברות בסניפים כאן ובעולם מוטל לגייס.

התקשורת הגיעה לסעודת בוקר והנה שעת צהרים. עכשיו אנו יודעים על „אמונה" כמה דברים שלא ידענו מקודם. אלא שזה אינו מסייע לנו להבין מדוע דברים הניתנים לשינוי אינם משתנים. ומדוע אנו, נשים שזכו והגיעו לשוויון מלא עם בני המין השני, מתגמדות כל עת שאנו נתקלות במימסד הדתי.

תיבת דואר/„מימוש" ולא „ניצול" החיילת

אנו אוהבים לקרוא אותך ולהיות עמך בראש אחד כי... (מחמאות כאלה אני שומרת לעצמי ת.א.). אך בטור שלך „חיים ואוהבים" מיום 15.11.85 צרם דבר קטן וחשוב בכתבתך „הניצול החיובי של החיילת". למלה ניצול יש מובן שלילי. נדמה לי שיש לומר: מימוש.

היי ברוכה

תל־אביב
דליה פלד

דליה יקרה: היי נא סמוכה ובטוחה כי הרבה אני מייגעת את מוחי עד אשר אני „ממציאה" כותרת. מכאן שהיתה לי כוונה סמוייה כאשר השתמשתי במילה „ניצול" במקום „מימוש". שהרי הירבו באחרונה לטעון על הניצול של החיילת, גם במובן המיני, והרבה הורים הדירו שינה מעיניהן בשל הסיפורים על הניצול של בנותיהן. והיתה זו הזדמנות טובה לעשות תרגיל של „איפכא מסתברא". יש גם ניצול חיובי.

זהירות

פעם חשבתי שבחיים צריך להיזהר רק מאוטומובילים, כאשר חוצים את הכביש (שהרי אז עדיין לא רימזרו לנו את החיים) וצריך להיזהר גם מנחשים, כאשר יוצאים למחנה בחיק הטבע. שום דבר נוסף לא הפחיד אותי. בינתיים זרמו הרבה מים מן הנחלים אל הים והכנארם יודע שיש לנהוג מינהג זהירות עם הרבה תופעות אחרות בחיים, כמו, למשל, עם חברה הפותחת את השיחה אתך ב„לא נעים לי להגיד לך, אבל..."

או כמו עם בעל־מלאכה, האומר לך לפני שהשמיע את מחירו־המגיע־לשמים: גבירתי, לא נלך לרב.

אז למען הללו, האמיצים, שאינם פוחדים משום דבר בחיים – ערכתי רשימה קטנה, ולא מושלמת, של מה שיש להיזהר ממנו בחיים:

- ממוסך בו העובדים לבושים חלוקים לבנים.
- מסרטים שהבקורות חולקות לו חמישה כוכבים, סופרלטיווים ומה־לא.
- ממסעדה קטנה ומומלצת אשר תמיד ריקה.
- מנהג שאינו סובל שמישהו משיג אותו.
- מנהגת הממשיכה לשבת ולהתאפר במכונית, לאט לאט, כאשר מישהו במכונית בצד ממתין שתזוז ותפנה לו חניה.
- ממחזר/מאהב שתמיד ביום ההולדת שלך חוזר על אותה החכמה: „הבאתי לך את עצמי בתור מתנה". בשאר ימות השנה הוא מסתפק במתן תשומת־לב.
- ממי שאומר לך במתק־שפתיים: „אבל, כל כוונתי היתה רק לטובתך"...
- מהילד שאומר לך בפרצוף של צדיק: „אני לא יודע למה, אבל המורה מבקשת שתתקשרי אתה".
- מזבנית בחנות נעלים האומרת לך „המגף עוד יתרחב".
- מתופרת הנזקקת ליותר מאשר שלוש מדידות.
- מנהג־מונית בדרך בינעירונית בלילה, שאינו חדל מלפהק.
- ממי שעשית לו טובה, הלווית לו כסף, הוצאת עבורו את הערמונים מתוך האש.

הורוסקופ

תחזית לשבוע שבין 6.12 ל־12,12

קשת (22 בנובמבר עד 21 בדצמבר)
אתם עסוקים השבוע בהיכרויות חדשות. כדאי להקדיש זמן להתרועעות ולשמור על טאקט. בימים אלה אל תפזרו הבטחות, כי תתקשו לעמוד בהן. זמן שיוקדש להתבודדות עשוי להביא עמו אכחנות מעניינות.

גדי (22 בדצמבר עד 19 בינואר)
התייעצות עם אחרים בנושא הקשור לקאריירה לא תביא לכם את התגובה שאותה חיפשתם. המשיכו לפעול בכוחות עצמכם כדי להבטיח התקדמות. השבוע עשויות להתעורר שאיפות חדשות.

[illegible] (... עד 18 בפברואר)
[illegible] לחיות לבדו כדאי לבקר חברים, או [illegible] בפעילות במועדון. מכל מקום, מובטח בי[illegible] ההפתעות שמאחורי הקלעים משפי[illegible] על הקאריירה. כדאי לדבוק בעקרו[illegible]

[illegible] (... בפברואר עד 20 במארס)
[illegible] של קרובי משפחה יתנהלו יפה. למטיי[illegible] ונעים מיוחדים, ונסיעת עסקים תס[illegible] בהצלחה. צפו לעצה טובה מעורך דין או [illegible] יש לכם בעיה, השבוע תוכלו לפעול [illegible]

[illegible] (... במארס עד 19 באפריל)
[illegible] יבואו אליכם באמצעות חברים. זה זמן [illegible] החלטות משותפות בנושא כספים. ידי[illegible] תגיע אליכם עכשיו. כדאי לשמוע [illegible] טובה בתחום ההשקעות.

[illegible] (... באפריל עד 20 במאי)
[illegible] בתחום הקאריירה תאפשר לכם להיות [illegible] ולהוכיח מקוריות. אתם עסוקים בפרויי[illegible] מעניין שקשור לעבודה. יכול להיות שתשנו [illegible] עמדתכם בקשר לשותפות. השראה תנחת [illegible] השבוע.

[illegible] (21 במאי עד 20 ביוני)
[illegible] לחיות רגישים ומתחשבים, תוכלו [illegible] מאוד מהתחום הרומאנטי. נסיעות עשויות [illegible] על סדר יומכם. כדאי לעסוק בפעילות גופ[illegible] [illegible] נקודת־ראות חדשה לגבי משימה תק[illegible] [illegible] בעבודה.

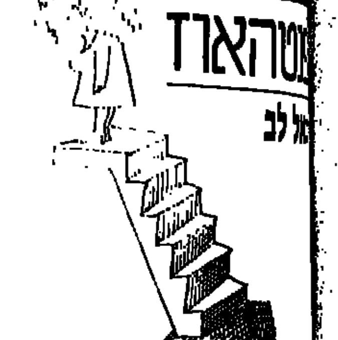
סרטן (21 ביוני עד 22 ביולי)
נושא הבית יעסיק אתכם השבוע. אתם עשויים לארח חברים מהעבודה, ואם אתם מחפשים דירה, השבוע יש לכם סיכוי טוב למצוא. הימנעו מלהקלע למריבות משפחתיות והדגישו את הרומאנטיקה ואת הבילוי.

אריה (23 ביולי עד 22 באוגוסט)
בימים אלה אתם שופעים השראה בתחום היצירה ומיטיבים לבטא את עצמכם בצורות שונות. טיולים קצרים יסבו לכם עונג. קרוב לוודאי שתבקשו לחקור תחום חדש.

בתולה (23 באוגוסט עד 22 בספטמבר)
אתם עשויים למצוא מציאות במכירות מיוחדות ובבזארים. השבוע צפויות התפתחויות מבטיחות בתחום הקאריירה. בימים אלה אתם מוצאים מרגוע דרך פעילות יצירתית, תחביבים, ועיסוקים רומאנטיים.

מאזניים (23 בספטמבר עד 22 באוקטובר)
לא תתקשו לבלות וליהנות מהחיים בימים אלה. צפו להזמנה משמחת. אתם תוקפניים יותר מתמיד השבוע, ונוטים לוויכחנות. כדאי לחשוב יפה לפני שקונים משהו לבית. היזהרו לא לאבד דברים.

עקרב (23 באוקטובר עד 21 בנובמבר)
אם תפשפשו במחסן או בבוידם, אתם עשויים לגלות דברים שימושיים. אתם עשויים לערוך שינויים בחדר השינה. השבוע תיהנו מפעילות משפחתית וביתית. אל תגלו את הקלפים שלכם – מוטב להמתין.

[illegible]מטהארד
[illegible] אל לב
[illegible]נור מלחמה

כאשר מדברים בגנות המלחמה, אהוד נבעון מתכווץ בתוך עצמו כאילו פגעו בידיד קרוב שלו. לגביו המלחמה היא [illegible] ששינה את כל חייו. הביאה לו תהי[illegible] [illegible] לו כבוד. חזר הביתה בשלום כמנצח. [illegible] מבין מדוע אנשים מדברים בלהט כזה [illegible] המלחמות, תוקפים את האסונות שהמלחמה [illegible]

„[illegible] יודע שיש גם צד שני למלחמה" אמר [illegible] לאורי, בלהט ויכוח שהתנהל בפנטהאוז של [illegible] על המרפסת. העילה לויכוח היה צוריקריאה [illegible] את אורי אחר כבוד לעלות צפונה. אורי [illegible] המילואים, שנראו לו פעם מישחק [illegible] הוא בוחן את עצמו, היו עכשיו חריגה [illegible] מהשיגרה. מבחן לכוח הסבלנות שלו.

[illegible] השכן מהקומה השישית, אהוד, דיבר [illegible] על המילואים. על המדים. „על מה [illegible] לבנ־אדם".

אורי, שלא היה מעורה ברכילות של הבית [illegible] לא ידע בדיוק מה משמעות המלחמה [illegible] מהקומה השישית. הוא ידע שהיו איזה פרשיות. ידע שבבית דיברו על משהו. אבל עכשיו, כשאהוד מדבר בהתלהבות על „היופי של המבחן הזה שקוראים לו מלחמה. על הכוח שהיא נותנת לבני־אדם", הוא נזכר במשהו. אבל לא יכול היה להצביע על אף סיבה אחת להתלהבות של שכנו. גבר בן 45. דקיגו. בעל עיני כלב שפלן, חתוכות באלכסון ומשוות לו הבעת אדם נוכה. שערו שחור. כמו רעמה.

★

אותו ערב סיפר לו אהוד את פרשת „הרומן שלו עם המלחמה". אורי תמה על כך שגליה אינה יודעת דבר על הפרשה המרתקת שהתקיימה שש קומות מתחתיהם.

„אני הייתי כשלון טוטאלי עד שפגשתי את המלחמה". אהוד דיבר בבטחון של אדם שעבר מבחן קשה ועמד בו בהצלחה – ומכאן ואילך אין דבר שלא יוכל לו. „עסקתי בכל מיני מקצועות. סילקו אותי. היו לי לפעמים הצלחות קטנות אבל לרוב רק אכזבות, כשלונות והפסדים. את אשתי אתה מכיר. אבל אתה לא יודע את השנים הארוכות שבהן ירדה לחיי. זילזלה בי. השתלטה עלי (עיני הכלב המוכות שלו כמעט נעצמו. הוא פשט את ידו הימנית מתבונן בה כאילו גילה אותה לראשונה). אתה יודע שזה לא נעים, אבל היתה לי הרגשה שאין לי סיכוי להילחם בה.

„ניסיתי להשקיע בילדים (צוחק במבוכה). לוקח אותם, מבלה איתם, נוטע בהם זכרונות בתקווה שאחר־כך, כשיגדלו, ייזכרו תמיד בטיול שעשו עם אבא. אבל הילדים ... הם לא למדו לכבד אותי. אתה יודע איך זה. אמא לא כיבדה, השכנים לא כיבדו, במקום העבודה לא כיבדו, ברחוב לא כיבדו. או גם הילדים.

„אני חושב שכבר אז בא לי הרעיון להתאבד. להיעלם. אומרים שהמוות ביחס לחיים זה כמו דלת ביחס לחדר. אתה פותח ויוצא...". נשא אל אורי מבט מתחנן, כאילו מבקש שאורי יבין את שמעבר למלים.

"ואז התחילה מלחמת לבנון. קראו לזה של"ג. גייסו את הגדוד שלי. הייתי אפסנאי. זאת אומרת הבנ־אדם ששומר על האוהל, כשהחברה יוצאים לפאטרולים, לפתיחת צירים ולפעמים לפשיטות. ישבנו בצידון. אני לא יודע בדיוק איך להסביר את זה. אבל כנראה שראו עלי שאני מרוכא. אין מה לעשות. זה כנראה היה על הפנים שלי. עד שיום אחד ניגש אלי המג"ד. שם יד על הכתף שלי ואמר: 'מה יש לך, שאתה חורש את האדמה עם האף?' הוא התחיל לדבר אלי בהבנה כזאת. אולי חיפשתי מישהו שיניח יד על הכתף וידבר איתי. אז אמרתי לו בפשטות שאני חושב ברצינות להתאבד".

אורי היה מרוצה שבבית לא היה איש. גליה הלכה לעיסוקיה והבנים גם הם כמו נפוצו לכל עבר. השיחה היתה אינטימית, מביכה. לא אדם זר, אלא שכן שאתה גר איתו באותו בית. ופתאום חשיפה כזאת. „המג"ד אמר לי, 'אם אתה רוצה למות, אז לפחות תעשה את זה בצורה מכובדת, שתביא כבוד למשפחה. שהילדים יזכרו אותך מתוך הערצה. כמו גיבור. בוא תצטרף לפעולות הסיירת. למשימות שיוצאים אליהן רק מתנדבים. תאר לעצמך שתוכל לקבל צל"ש ואז, איך הכבוד שלך יעלה. ואפילו נופל אדם במשימה כזו, הוא מובא למנוחות בלוויה צבאית מכובדת..."

★

לרגע השתתק ואחר־כך: „חשבתי שזה ילמד לקח כל מי שזילזל בי. הסכמתי להתנדב. בסתר לבי ידעתי שאין לי אומץ להתאבד. קיוויתי שאפול באחת הפעולות. יצאתי לסיורי־בוקר, פתיחת צירים. היינו חוטפים אש תופת ואני הייתי בין הראשונים שהלכו. אמרתי למג"ד – אם יש לך משימת התאבדות, שלח אותי. שלח אותי עם שלושים קילו חומר־נפץ על הגב, לתוך מיתחם סורי. אפוצץ שם את עצמי. מי שנמאסו עליו החיים, במקום סתם להתאבד בלי תועלת, למה שלא יקח איתו כמה רוצחים, כמו שמשון?

„מה אני אגיד לך, הפכתי לגיבור. לא משום שהייתי אמיץ־לב אלא משום שרציתי למות. אני זוכר איך השתתפתי בחשיפת מוקשים ומטעני־צד. איך הייתי משיב באש כאשר ירו עלינו. באופן אינסטינקטיווי משתתח, קופץ, מזנק, מסתער ויורה. אני חושב שלפחות שישה־שמונה מחבלים הרוגים היו עבודה שלי."

„סידרו לי חופשה לארבע ימים. בבית קיבלו אותי כמו קינג. הבן מישש ביראת כבוד את הרובה. הבן השני לבש את השחפ"ץ והקסדה ועשה הרבה רוח. אשתי פינקה אותי עם הרבה 'פוציניו־מוציניו'".

„וככה בניתי את עולמי. הכל עניין של בטחון עצמי. חזרתי הביתה מלך. בשקט אמרתי לאשה שהגיע הזמן שנתגרש ואחרי זה התחלתי לחיות באמת. יש לי עכשיו חברה שמעריצה אותי. מסתכלת עלי בעיני עגל גדולות. הילדים מבקרים אותי לעתים קרובות. אנחנו מבלים נהדר. הבן הזמין אותי להרצות בבית הספר על המלחמה וכשאנחנו מדברים ואמא שלו מקשיבה, הוא אומר לה 'סליחה גברת זה עניין לגברים בלבד'. כל פעם שיש לה בעיות עם הילדים היא מטלפנת אלי ודי בשיחה אחת כדי שהכל יהיה בסדדר. אתה רואה, יש אנשים שהמלחמה עוזרת להם".

★

אהוד חזר הביתה כגיבור. מתגורר בקומה השישית. הפך למנהל כוח־אדם של מפעל מצליח. אבל עכשיו, לאחר שסיים את סיפור גבורתו, הוא מספר עוד משהו לאורי. משהו שהתבייש לספר אפילו לעצמו. „כשחזרתי הביתה הפכתי לגיבור. כשקניתי את מקומי במשפחה שבתי ליחידה. היינו צריכים אותו לילה לצאת לפאטרול אלים. ופתאום נתקפתי קדחת של פחד. כיסו אותי בשמיכות ואני הצטמררתי. עצם המחשבה על כל מעשי הגבורה שעשיתי גרמו לי להתכווץ מאימה. פתאום הבנתי מה עשיתי. הייתי כמו אדם שהלך על קצה־גג, כשהוא סהרורי. כשהתפקח, גילה גם את משמעות התהום שלמטה...

בעמוד זה מבחר מהידיעות והמודעות שפורסמו ב"מעריב" בשבוע המקביל של 1950. הנוסח המקורי נשמר. ליקט: גבריאל שטרסמן.

מעריב

השבוע לפני 35 שנה

הליגיון פתח באש בכביש אילת

כוחות הלגיון הערבי פתחו הבוקר באש על כוחות ישראל באזור המריבה בכביש אילת. כוחותינו השיבו אש ונסגעו במי שוריין של הליגיון.

לפני התנגשות זו הקימו שוב הירדנים את המחסומים בכביש אילת. אולם משורייני ישראל סילקו את המחסומים והתנועה בכביש נמשכה.

דובר צבא ההגנה לישראל הודיע בצהרים כי כוחות הלגיון הערבי החזירו הבוקר השכם את המחסומים בק"מ ה־78 בדרך לאילת. חיילים ישראליים פרקו את המחסומים וכמה מהמשוריינים שלנו עברו בקטע הכביש הלוך וחזור. אחר כך נמשכה התנועה הרגילה בכביש.

בחוגים ישראליים רואים את המצב בחמור ביותר - אמר הדובר הצבאי.

שיירת המזון והאספקה הגיעה אמש בשעה מאוחרת לאילת אחר שטור ישראלי משוריין פרץ את המחסומים של הלגיון הערבי בק"מ ה־78 וכן כ־4 וחצי ק"מ דרומית לו.

גברה החרדה למלחמה עולמית

באוירה של משבר חמור כינס הנשיא טרומן את ראשי המוטות וחברי "מועצת הבטחון הלאומית" לישיבה דחופה כדי לדון על הצעדים הבאים שיש לעשות בקוריאה.

לא נתפרסמה כל הודעה על ההחלטות שנתקבלו בישיבה זו אך קרוב לודאי שדנו בשאלות דחופות כגון זו אם יש לתת רשות לגנרל מק ארתור להפציץ בסיסים סיניים במנצוריה, אם להשתמש בחיילים הסיניים שצ'אנג קיי שק מציע זה מזמן, ומה היא האפשרות שהתכבוכת הנוכחית בקוריאה תביא לידי התלקחותה של מלחמה עולמית.

הצבא הסיני פתח הבוקר בתנועת כיתור גדולה של כל הכוחות האמריקניים הנלחמים בקרבת החוף המערבי של קוריאה. טייסי סיור הודיעו כי הדיביזיות הסיניות והצפון קוריאניות, שהתקדמו עד עכשיו דרומה ודרך הפירצה בקווי או"מ, פנו פתאום מערבה בנסיון להגיע לים.

אלה מסעי בן־גוריון באוכספורד

תלמיד חדש הופיע אתמול במכללת אוכספורד – דוד בן גוריון, בלווית אהוד אבריאל, הקצין ישורון שיף ומזכירו אלקנה גלי סייר ראש הממשלה בבנייני האוניברסיטה הבריטית המפורסמת. ביקר אצל מוכרי ספרים עתיקים וקנה כמה כרכים.

כן ביקר בכמה מקומות היסטוריים אחרים ואמש הוזמן לארוחת הערב אצל "כחותני" הלא־יהודים, הורי אשת בנו עמוס בעיר שדה אנגלית. הוא נהנה מאד מהביקור ובוודאי שכח מזמן שהשלטונות הבריטיים הוציאו פעם פקודת מאסר נגדו.

הצבא מטפל במעברות

– כשאני שוכב את האוהל שלי לרגע, איפה יכול למצוא אותו. הוא הוקם ע"י יחידת הסוואה...

העיר העתיקה ביפו תפונה תוך שבועיים

תוך שבועיים ימים תפונה כל העיר העתיקה ביפו - מסר האיסטרוטוס על נכסי הנפקדים. עו"ד מ. פורת למוסר "מעריב".

מיד אחר שיפונו 500 המשפחות מהבתים הרעועים בעיר העתיקה וישוכנו בשיכון ארעי בהמשך רחוב המלך ג'ורג', תתחיל עבודת ההריסה של הבתים. כבר הוכרזה הכרזה פומבית על ביצוע ההריסה.

קיימת תכנית להקים בית מלון גדול במקום הבתים ההרוסים, על הגבעה. האפוטרופוס ראג לאספקת הפחים, המסמרים והעצים להקמת הצריפונים בשביל 500 המשפחות שישוכנו בשיכון הארעי. מניחים כי תוך שנה יושלם שיכון־הקבע של משפחות אלה בבתים.

העולה מספר 500 אלף – הגיע לישראל

העולה החמש מאות אלף מאז הוקמה מדינת ישראל הגיע אתמול או שלשום לארץ. אי אפשר היה לקבוע מיהו האיש ובאיזו אניה הגיע. אך לפי המספרים שבידי הסוכנות היהודית הושלם חצי המיליון.

מר א.לזרסון, מנהל מחלקת ההסברה של הסוכנות היהודית, מסר היום את המספרים הבאים על קליטת העולים: מהקמת המדינה ועד השבוע הראשון של חודש זה נכנסו לארץ 487.148 עולים. מהם נחשבים 363.582 כקלוטים. 136.757 עולים סודרו בערים, 31.483 בכפרים ו־66.106 הסתדרו באורח פרטי, בעזרת קרובים וכו'. 107.755 עולים נקלטו בחקלאות, מהם כמעט עשרים אלף בקיבוצים, 11.500 במעברות, 14.600 בכפרים נטושים, 20,000 בעלית הנוער ו־8,700 במעונות ובתי ספר חקלאיים.

"עתידות כל הבורסות..."

(י.ד.) חז"ל מתנבאים על כל בתי הכנסיות שבגולה שעתידים להתקבץ בארץ ישראל. אילו היו קיימות בורסות בזמן ההוא והיו מתנבאים עליהן, יכולנו עתה לבשר על התגשמות הנבואה.

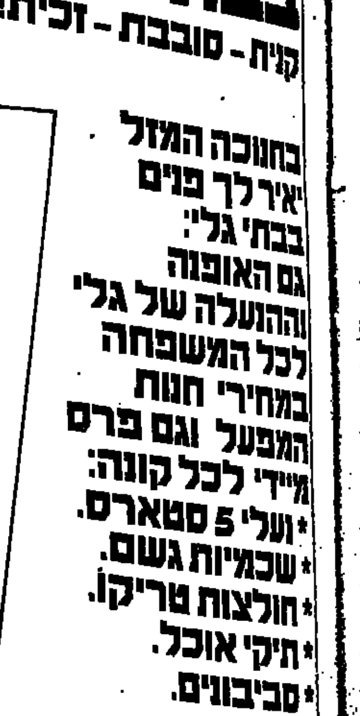
רחוב לילינבלום הפך עתה לבורסה אחת לכל אורכה. מסחרה מרוב באיה, שנתקבצו מכל הבורסות שבכל העולם, ומדברים בה בכל השפות שבעולם. כיאה לבורסה "מקובצת" כזו. אנשי הבורסה עומדים קבוצות־קבוצות ושוחרים לטרף, לכל סחורה ולכל עסק שאינה המקרה לידם. גם צעירים וגם תימנים לא יחסרו. קיבוץ גלויות של יומה חפשית...

תושבי ישראל יצטוו להחליף את ניירות הערך

שטרי ערך אמריקניים לא נרשמו ולא הוחלפו אתמול בבורסה הבלתי רשמית עקב שמועות שנפוצו, כי הממשלה עומדת לצוות על תושבי ישראל, שיש להם ניירות ערך בדולרים, להחליפם בכסף או בניירות ערך ישראליים.

בחוגים הכלכליים, המחכים לפרסום הצו בקרוב, מוסרים כי לבעלי ניירות הערך בדולרים יוצע להחליף את ניירותיהם תמורת לירות ישראליות או תמורת תעודות המלווה היציב, שהממשלה עומדת להוציא ושערכו יהיה מובטח ברולרים, 2.80 דולר ללירה, או תמורת שטרי מלווה המיליארד האמריקני.

וימר טמיר כהן (יעקבסון)

8.12 - 15.12.85

פסטיבל הצעצועים
המשביר לצרכן

צעצועים בובות סביבונים	עד 25% הנחה	משחקי חברה מכוניות אופני ילדים	מתנה על כל קניה במחלקות הצעצועים

LEGO
חנוכה
ילדים!
הביאו חנוכיות וסביבונים
מאבני LEGO למשביר לצרכן
לתחרות הפרסים עד 15.12.85
הפרסים:
LEGO רכבת עם טרנספורמטור
LEGO "אוניברסל" עם מנוע חשמלי
LEGO חלל
לכל משתתף- שי מ- LEGO

מבצע חנוכה במשביר לצרכן

בקניה מעל 150,000 ש' זכות השתתפות כפולה בהגרלת ענק וב-10% הנחה בקניה הבאה

המשביר לצרכן מבצע חנוכה זכות הנחה בקניה הבאה במחלקות ילדים וצעצועים **10% הנחה** במעמד קניה אחת * ההנחה היא על סכום נטו * בתוקף עד 31.12.85	המשביר לצרכן מבצע במחלקות ילדים וצעצועים שובר השתתפות בהגרלת ענק 10710 רשום הפרטים האישיים ושים השובר בקלפי השם והמשפחה הכתובת טלפון

הפרסים בהגרלה:
6 זוגות אופני ילדים VIVI
10 לגו למתחילים
4 סוסי נדנדה יורוטורס
5 מערכות לגו ענק

הנחות לחורף
מבחר הלבשה והנעלה עד 25% הנחה

30% הנחה	שמיכות וכריות שמיכות פוך "פריד" "נועם" 25% הנחה	כלי מיטה "כיתן" 20% הנחה

הנחות גדולות במחלקות כלי-בית, חשמל-בית ותמרוקים

הגרלות חינם במשביר לצרכן לרוכשי הכרטיס הכחול

על כל קניה עד 30,000 ש' - 2 הגרלות חינם
על כל קניה מעל 30,000 ש' - 3 הגרלות חינם
על כל קניה מעל 60,000 ש' - 4 הגרלות חינם
על כל קניה מעל 90,000 ש' - 5 הגרלות חינם
על כל קניה מעל 120,000 ש' - 6 הגרלות חינם

במשביר לצרכן קנית - בפיס חינם זכית

פרסום הרשת

רואים אותך - זוכרים אותך!

זה הזמן לקדם את מכירותיך בעזרת שי-פרסומי שימושי, נאה ומושך עין!

שי-פרסומי נאה, מכבד את הנותן ומשמח את המקבל. בהשקעה קטנה-תפיק תועלת מרובה ולאורך זמן

לרשותכם מבחר מוצרי פי.וי.סי. וסקאי מכל הסוגים: ★ תיקי נסיעות ★ תיקי ועידות ★ יומני שנה בעיצוב נאה וחדשני ★ אלבומי תמונות מכל הסוגים ★ מוצרים מגוונים לענף מכשירי הכתיבה.

הצטרף למיטב החברות שכבר החליטו...

ישירות מהיצרן - תוצרת כחול לבן

★ למשרדי נסיעות

שימו לב - לקראת עונת הנסיעות הקרובה, **הצעות מיוחדות**: תיקי נסיעות, נרתיקי דרכון, תגי מזוודות ועוד...

★ לענף מכשירי הכתיבה

אם חנותך לא נמנת עדיין על חוג לקוחותינו - הזמן עוד היום את נציגנו ללא כל התחייבות

★ לצלמים וסטודיו לצילום

מבצע מיוחד - אלבומי תמונות בתוספת הדפסת שם הסטודיו - **חינם!!!** מחירים מיוחדים לתחילת העונה. אל תחמיצו!!!

הזמן עוד היום את נציגנו ליעוץ ללא כל התחיבות מצידך!
טלפונים: 052-557281, 052-557593
בשעות הערב - טלפון: 052-78497

פלסטו שי
מפעל למוצרי פרסום

לקניינים ומוסדות-
מבחר מוצרי פי.וי.סי
למשרד (קלסרים ועוד)

חבר ברטר
BARTER

